

Investeringsubsidies voor bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastructuur: toekomstgerichte evaluatie van het Besluit van de Vlaamse Regering

BIJLAGEN | 15 december 2020

In opdracht van

**DEPARTEMENT
CULTUUR,
JEUGD & MEDIA**

Vlaamse Overheid - Departement CJM
Afdeling Kennis en Beleid – Team
kennisontwikkeling
Arenbergstraat 9 - 1000 Brussel

Dit onderzoek werd uitgevoerd door:

Joris Janssens
Toon Berckmoes
m.m.v. Michelle Accardo,
Wouter Bervoets, Sophie
Nuijttten

IDEA
CONSULT *thinking ahead*

Jozef II-straat 40 B1
1000 Brussel

T: +32 2 282 17 10
info@ideaconsult.be
www.ideaconsult.be

Inhoudsopgave

Bijlage 1: Inleiding en situatieschets	5
1 / Inleiding	6
2 / Situatieschets	7
2.1. Beknopte historiek van het FoCI-reglement	7
2.2. Budget investeringssubsidies 2017-2021	9
2.3. Relevante studies en adviezen met betrekking tot het Vlaamse beleid voor cultuur- en jeugdinfrastructuur	11
2.4. Het huidige beleidskader voor cultuur- en jeugdinfrastructuur	20
Bijlage 2: Evaluatie huidig reglement	22
3 / Inleiding	23
4 / Evaluatie huidig FoCI-reglement	25
4.1. Begrippenkader	25
4.2. Toepassingsgebied	28
4.3. Reglement	32
4.4. Voorwaarden en criteria	37
4.5. Subsidiedossier	42
4.6. Beoordelings- en beslissingsprocedure	44
4.7. Procedure opvolging na goedkeuring	47
Bijlage 3: (Ver)bouwnoden, sectorale en maatschappelijke trends	50

5 / Een kwalitatieve sectorbevraging in twee stappen	51
5.1. Respons op de survey	51
5.2. Verdeling volgens sectoren	52
5.3. Geografische spreiding van de infrastructuur	53
5.4. De schaal van de organisaties	53
5.5. De capaciteit met betrekking tot beheer, investeringsdossiers en bouwprojecten	55
6 / (Ver)bouwnoden	57
6.1. Algemene (ver)bouwnoden	57
6.2. Prioritaire noden op het vlak van verbouwing en nieuwbouw	58
7 / Maatschappelijke en sectorale trends	62
7.1. Maatschappelijke noden met een impact op infrastructuur	62
7.2. Sectorale ontwikkelingen met een impact op infrastructuur	65
8 / Het delen van infrastructuur	76
9 / Samenvatting – prioritaire (ver)bouwnoden en trends in het cultuur- en jeugdveld	79
Bijlage 4: Een aanzet tot strategisch kader op lange termijn	83
10 / Aanzet van strategisch kader cultuur- en jeugdinfrastructuur	85
10.1. Voor cultuur én jeugd, of toch apart?	85
10.2. Van droom naar werkelijkheid	86
10.3. Strategisch kader: toelichting bij het schema en de aanbevelingen	88
10.4. Sectorbrede of sectorspecifieke prioriteiten	91
10.5. Toelichting bij de scope	91
10.6. Toelichting bij het budgettaire kader	93
10.7. Reality checks	95
10.8. Belang van aanvullende initiatieven en maatregelen	96
10.9. Naar een FoCI 2.0 ?	97
11 / Scenario's: hoe op korte termijn omgaan met dit strategisch kader?	98
Bijlage 5: Benchmarking	101
12 / Beleidskader	103

12.1. Algemeen	103
12.2. Specifiek	103

Bijlage 1: Inleiding en situatieschets

1 / Inleiding

Sinds het einde van de jaren '90 treedt het Fonds Culturele Infrastructuur (FoCI) op als bouwheer voor en beheerder van de eigen accommodaties van de Vlaamse Gemeenschap in de sectoren Cultuur en Jeugd. Daarnaast verstrekt het FoCI investeringssubsidies voor het bouwen, uitbreiden, verbouwen of aankopen van cultuur- en jeugdinfrastructuur met bovenlokaal belang. Het [Besluit van de Vlaamse Regering](#) (BVR) betreffende het verlenen van investeringssubsidies voor culturele infrastructuur met bovenlokaal belang (informeel "FoCI-reglement" genoemd) vormt de wettelijke basis en het leidend kader voor het verlenen van deze subsidies.

Tussen maart en september 2020 voerde IDEA Consult een toekomstgerichte evaluatie uit van het huidige reglement omtrent de investeringssubsidies via het FoCI. De onderzoeksresultaten werden gebundeld in een onderzoeksrapport. Het gedetailleerde proces, de voornaamste bevindingen en aanbevelingen vindt u in het Syntheserapport. Dit deel bundelt bijlagen, die de verschillende onderzoekstappen samenvatten:

- ▶ BIJLAGE 1 – Een **analyse van de context** via deskresearch: een overzicht van de belangrijkste aandachtspunten uit beleidsrelevante studies en het bredere beleidskader omtrent cultuur- en jeugdinfrastructuur.
- ▶ BIJLAGE 2 – **Evaluatie** van het huidige FoCI-reglement.
- ▶ BIJLAGE 3 – Verslag **sectorconsultatie omtrent prioritaire (ver)bouw- en infrastructuurnoden**.
- ▶ BIJLAGE 4 – Aanzet tot **strategisch beleidskader en scenario's**.
- ▶ BIJLAGE 5 – resultaten Benchmarking

2 / Situatieschets

In dit luik belichten we de context die relevant is voor onze evaluatie van het FoCI-reglement. We schetsen eerst een beknopte historiek van het huidige Besluit van de Vlaamse Regering en bekijken de verdeling van de middelen in de lopende periode (2017-2020). Vervolgens bespreken we de voornaamste inzichten uit eerdere rapporten en beleidsteksten omtrent het Vlaamse overheidsbeleid omtrent cultuur- en jeugdinfrastructuur. Ten slotte is er een samenvatting van de voornaamste aandachtspunten binnen de huidige beleidskaders voor Cultuur en Jeugd.

2.1. Beknopte historiek van het FoCI-reglement

2.1.1 Oprichting van FoCI bij decreet

Het FoCI werd opgericht bij programmadecreet van 19 december 1998, 'houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1999, hoofdstuk XII, Cultuur Investeringsfonds, Art. 51 1°. Het FoCI treedt sindsdien op als bouwheer voor de eigen infrastructuur van de Vlaamse overheid. Tevens kreeg het FoCI als taak om investeringssubsidies te verlenen voor grote culturele infrastructuur en sectorale prioriteiten in de sectoren cultuur en jeugd.

2.1.2 Intern reglement 16 maart 2001

Op basis van de bevoegdheid omschreven in het decreet van 19 december 1998 werd een intern reglement ontwikkeld, dat op 16 maart 2001 van kracht werd. Dit eerste reglement maakte al het onderscheid tussen de subsidiëring van 'grote infrastructuren van hoog cultureel belang' en 'sectorale infrastructuursubsidies'. De prioriteiten voor de toekenning van de sectorale subsidies werden in dit eerste reglement omschreven vanuit een sectorspecifieke invalshoek: 'thans is deze prioriteit: door de Vlaamse Gemeenschap erkende en/of gesubsidieerde kunstencentra, muziekclubs, muziekweduceatieve organisaties en jeugdinfrastructuren met bovenlokaal belang' (Reglement voor subsidiëring van culturele infrastructuur met bovenlokaal belang, p. 3). We constateren dus dat in het eerste interne FoCI-reglement de prioriteiten in eerste instantie sector- en zelfs gebouwspecifiek werden gedefinieerd.

2.1.3 Besluit Vlaamse Regering 16 november 2012

Het interne reglement werd in 2012 vervangen door een Besluit van de Vlaamse Regering (16 november 2012). De beslissing om het interne reglement te vervangen door een BVR heeft te maken met effecten van de Cultuurpactwetgeving, die bepaalt dat subsidies die niet steunen op een decreet, wet of beraadslaging van de vertegenwoordigende vergadering van de overheid, het voorwerp moeten zijn van een begrotingspost op naam. Het omvormen van het FoCI-reglement tot een BVR had tot gevolg dat de subsidietoekenningen voor de sectorale prioriteiten niet langer ad nominatim in de Vlaamse begroting moesten opgenomen worden. Dit maakte dus administratieve vereenvoudiging mogelijk. (Overigens werden en worden de dossiers voor de subsidielij Grote Culturele Infrastructuur nog steeds op naam ingeschreven in de Vlaamse Begroting.)

Tegelijk werd ook de kans aangegrepen om inhoudelijke aanpassingen te doen, en nieuwe sectorale prioriteiten te bepalen. De nieuwe prioriteiten voor de periode 2012-2017 waren de volgende:

- ▶ Het automatiseren van theatertrekken;
- ▶ Cultureel-erfgoeddepots;
- ▶ Digitalisering van filmvertoners;
- ▶ Jeugdinfrastructuur met bovenlokaal belang;
- ▶ Kunstenwerkplaatsen.

2.1.4 Wijzigingen aan het Besluit van de Vlaamse Regering 9 juni 2017

Op 9 juni 2017 keurde de toenmalige Vlaamse Regering, op initiatief van toenmalig cultuurminister Sven Gatz, een aantal wijzigingen goed aan het BVR van 2012. Opnieuw werden nieuwe sectorale prioriteiten gedefinieerd, dit keer voor de periode 2017-2021:

- ▶ Het automatiseren van theatertrekken,
- ▶ Toegankelijkheid van culturele infrastructuur,
- ▶ Het energiezuiniger maken van culturele infrastructuur.

Deze prioriteit omtrent energiezuinigheid was gekoppeld aan extra middelen die werden toegevoegd aan het werkingsbudget van FoCI, voor een periode van drie jaar. In 2017 werden vanuit het Klimaatfonds 3.2 miljoen euro toegevoegd aan de FoCI-middelen, en in 2018 en 2019 5 miljoen euro – specifiek geormerkt voor de sectorale prioriteit omtrent energiezuinigheid. Aanvullend lanceerde Minister Gatz de energielening voor cultuur- en jeugdinfrastructuur. Culturele en jeugdverenigingen die op Vlaams, provinciaal of lokaal niveau hun werking hebben binnen de beleidsthema's Cultuur en Jeugd, komen in aanmerking voor de goedkope energielening, die intussen renteloos is.

Kortom, doorheen de jaren werd het reglement meermaals gewijzigd, om diverse redenen: zowel administratief en proceduraal, als wat betreft de sectorale prioriteiten. Gaandeweg ontstond een praktijk waarbij sectorale prioriteiten voor een bepaalde beleidsperiode werden bepaald. Het bepalen van die prioriteiten was in het verleden in eerste instantie een politieke en administratieve oefening. Door de jaren heen werden sectorale investeringsprioriteiten bepaald door het samenspel van (voorbereidend werk door) de administratie, kabinet, de officiële adviesorganen (SARC) en het debat in het Vlaams Parlement. We zien een verschuiving naar prioriteiten die inzetten op randvoorwaarden binnen een transversaal reglement dat open staat voor het brede cultuur- en jeugdveld. De huidige sectorale prioriteit over het 'automatiseren van theatertrekken' staat enkel open voor podia (met een toneeltoren) en is dus 'sectorspecifiek', maar is eveneens gekoppeld aan verplichte randvoorwaarden: ze moet theaterzalen in staat stellen om zich aan te passen over Europese regelgeving met betrekking tot welzijn op het werk¹.

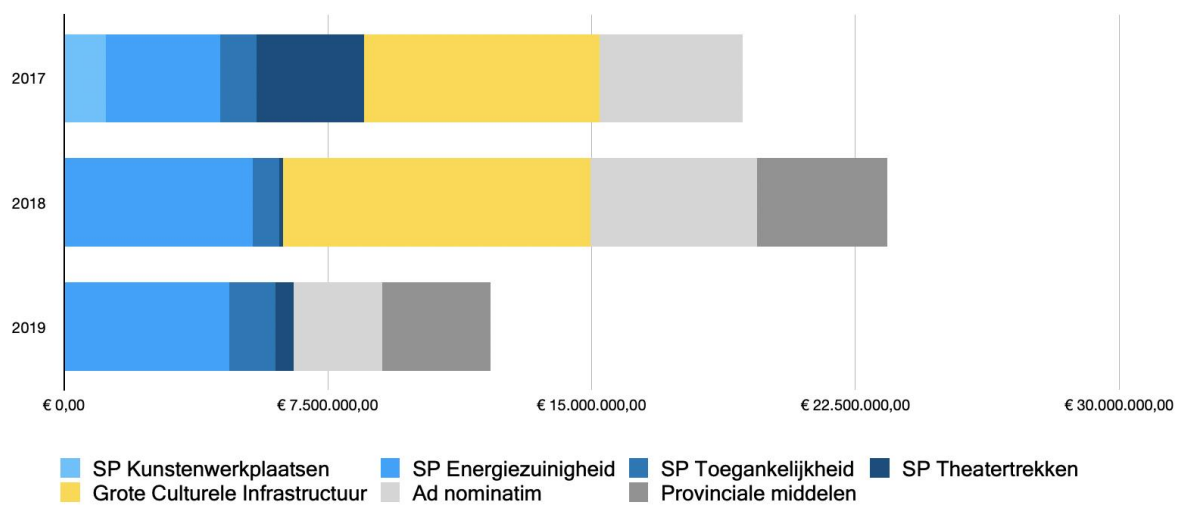
¹ Zie STEPP, Trekkenwanden in België. Verzamelnota dd. 18 juli 2017. <http://www.stepp.be/media/files/STEPP%20-%20Verzamelnota%20trekkenwanden.pdf>

2.2. Budget investeringssubsidies 2017-2021

Op basis van informatie aangeleverd door het Departement CJM brengen we het budgettaire kader van het FoCI in kaart. Omwille van onze focus op het huidige FoCI-reglement beperken we ons tot de cijfers over de periode 2017-2019. Een eerste tabel geeft voor drie werkingsjaren aan hoeveel infrastructuur subsidies kregen en binnen welk onderdeel van het reglement. Daarbij zijn de investeringen die FoCI doet als bouwheer voor de eigen infrastructuur van de Vlaamse Overheid niet meegenomen. Voor een overzicht hiervan verwijzen we naar de jaarverslagen van het FoCI.

Figuur 1: Verdeling van de FoCI-middelen over de verschillende subsidielijnen (zonder eigen infrastructuur)

Een eerste constatering is dat het totaal van de middelen verdeeld door FoCI algemeen sterk fluctueert. Het totaal verdeelde budget is in 2017 19.289.515 euro. In 2018 was het 23.408.055 euro en in 2019 zien we bijna een halvering van het budget tot 12.123.647 euro. De budgetten voor de sectorale prioriteiten (blauwe balkjes op Figuur 1) schommelen in deze jaren rond de 7,5 miljoen euro. De budgetten voor de in 2019 goedgekeurde GCI werden pas bevestigd in 2020.

Voor het sterke fluctueren van de middelen zijn er een aantal verklaringen. Wat de sectorale prioriteiten betreft, wezen we hierboven al op de geormerkte middelen voor de periode 2017-2019 vanuit het Klimaatfonds². Het sterke fluctueren van de middelen voor Grote Culturele Infrastructuren (GCI) heeft te maken met het feit dat elk dossier op regeeringsniveau behandeld en beslist wordt. Die investeringssubsidies worden echter wel toegekend via het FoCI-reglement. Dat onderscheidt hen van

² Los van die extra financiële impuls zijn de middelen binnen het budget voor de sectorale prioriteiten niet geormerkt. De middelen worden verdeeld op basis van een rangschikking opgemaakt door de Adviescommissie Bovenlokale Investeringsubsidies in functie van hun inschatting van prioriteiten binnen de ingediende dossiers. Bron: interview Adviescommissie, 26 maart 2020.

de categorie ‘ad nominatim’, die gaat over investeringssubsidies die door de minister werden toegekend *buiten* het kader van het reglement.³

Voor het lopende jaar 2020 werd beslist geen oproep te lanceren voor nieuwe investeringssubsidies voor Grote Culturele Infrastructuur en voor de sectorale prioriteit omtrent de theatertrekken.

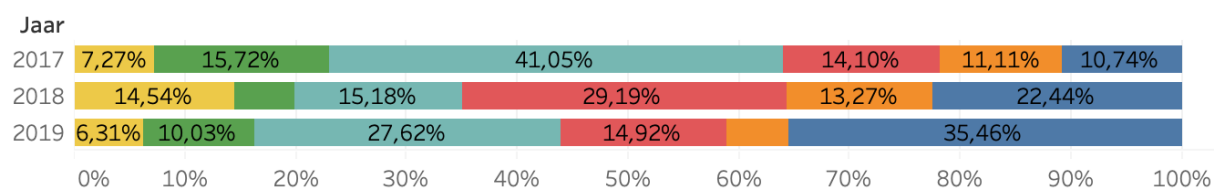
- ▶ Voor de GCI heeft die beslissing te maken met het feit dat de beslissingen omtrent de toekenning van deze subsidies voor GCI in 2019 uitgesteld waren; de Vlaamse Regering gaf verder de voorkeur aan lopende engagementen, ook op het vlak van de eigen infrastructuur (o.a. grote bouwprojecten: een nieuw M HKA, en verbouwing KMSKA).
- ▶ Voor 2020 is het totale budget voor sectorale prioriteiten 2 miljoen euro⁴. Dit is nog veel lager dan in de periode 2017-2019. De aanvullende middelen vanuit het Klimaatfonds zijn intussen weggevallen. Daarnaast werd beslist om éénmalig een deel van het oorspronkelijk voorziene budget (500.000 euro) over te hevelen naar de projectsubsidies in het Kunstendecreet. Daarbij werd beslist in 2020 geen middelen toe te kennen voor de sectorale prioriteit omtrent het automatiseren van theatertrekken.

Bij de toekenning van de investeringssubsidies zijn er vandaag geen expliciete schotten met betrekking tot de verschillende disciplines of sectoren, noch op het vlak van geografische verdeling. Weliswaar spelen deze factoren een rol in het gesprek in de Adviescommissie die adviezen formuleert over de toekenning van de sectorale prioriteiten. Dus kan het interessant zijn voor de huidige periode 2017-2019 op te lijsten op welke manier de middelen sectoraal en geografisch verdeeld zijn. Dat gebeurt respectievelijk in Tabel 1 (sectoren⁵) en op Figuur 2 (provincies).

Tabel 1: Verdeling van de FoCI-investeringssubsidies over de verschillende deelsectoren

	Aantal infrastructuren	Aantal aanvragers	Aantal gemeenten	Bedrag €
Professionele kunsten	33	33	10	18,240,624
Lokaal cultuurbeleid	47	40	34	14,630,217
Cultureel erfgoed	22	12	9	11,830,409
Jeugd	63	55	39	7,833,078
Sociaal-cultureel werk	6	6	5	2,287,080
Grand Total	170	142	73	54,821,408

Figuur 2: Verdeling van de FoCI-investeringssubsidies over de verschillende provincies

³ ‘De nominatiminschrijving in de begroting van het FoCI verleent de subsidies weliswaar een decretale basis, maar dat strookt niet met de opdracht van het FoCI, dat volgens zijn oprichtingsdecreet naast investeringssubsidies voor de prioritaire sectoren alleen subsidies kan verlenen voor grote infrastructuur van hoog cultureel belang. Bovendien gaan dergelijke subsidies ten koste van het budget voor sectorale subsidies. Het oprichtingsdecreet bepaalt dat de regering het globaal te bestemmen subsidiebedrag vastlegt voor de als prioritair aangeduide sectoren. In de praktijk gebeurt dat via inschrijving van het globale bedrag in de begroting van het FoCI. Sinds 2005 wordt dat bestemde bedrag bij de begrotingsaanpassing gedeeltelijk gebruikt voor nominatimsubsidies buiten de prioritaire sectoren. In 2008 werd van het bedrag van 1,49 miljoen euro slechts 860.000 euro effectief toegekend aan subsidies voor prioritaire sectoren. In 2011 werd het bedrag voor sectorale subsidies opgetrokken tot 2,15 miljoen euro, maar werd slechts 1,4 miljoen euro aan dergelijke subsidies besteed. Dat had telkens tot gevolg dat de positief geadviseerde sectorale subsidiebedragen werden verminderd of gesplitst over verschillende jaren.’ (Verslag Rekenhof, 2013, p. 19).

⁴ https://cjsm.be/cultuur/sites/cjsm.cultuur/files/public/20200128_invsb_infodag_3_februari_2020_presentatie.pdf

⁵ Met ‘lokaal cultuurbeleid’ wordt bedoeld – actoren van het lokaal cultuurbeleid die een bovenlokaal bereik hebben.

- Antwerpen
- Brussel
- Limburg
- Oost-Vlaanderen
- Vlaams-Brabant
- West-Vlaanderen

2.3. Relevante studies en adviezen met betrekking tot het Vlaamse beleid voor cultuur- en jeugdinfrastructuur

Het publieke debat over cultuur- en jeugdinfrastructuur werd de voorbije tien jaar gevoed door een aantal relevante studies, adviezen en reflecties omtrent het cultuur- en jeugdinfrastructuurbeleid van de Vlaamse Regering, die we hieronder beknopt oplijsten.

2.3.1 Verslag Rekenhof

In 2013 verscheen *Culturele en jeugdinfrastructuur. Investerings, onderhoud en beheer*, het Verslag van het Rekenhof over het Vlaamse beleid omtrent culturele en jeugdinfrastructuur na een auditie van het FoCI⁶. Het Rekenhof onderzocht de investeringen van de Vlaamse Gemeenschap in de bovenlokale culturele en jeugdinfrastructuur en het beheer van culturele en jeugdinfrastructuur die de overheid heeft toevertrouwd aan derden. Wat de toewijzing van de investeringssubsidies betreft, stelde het Rekenhof het gebrek aan een kader ter discussie: “De minister werkte de beleidsdoelstellingen voor de culturele en jeugdinfrastructuur niet uit in een meerjarenplan of beleidsplan dat de doelstellingen koppelt aan timing en budget. In de vorige en huidige legislatuur werd een behoeftestudie aangekondigd, maar niet uitgevoerd, zodat administratie en minister weinig inzicht hebben in de aanwezige infrastructuur en de behoeften inzake bovenlokale culturele en jeugdinfrastructuur in Vlaanderen. De beslissingen over sectorale subsidies passen binnen de beleidsprioriteiten, maar het bestemde budget wordt ook gedeeltelijk besteed aan nominatimsubsidies. Van die nominatimsubsidies en ook van de investeringen in eigen infrastructuur is dikwijls niet duidelijk hoe ze kaderen binnen de beleidsdoelstellingen. Subsidiebeslissingen houden onvoldoende rekening met de beschikbare middelen. Als de administratie vooraf bij de investeringsbeslissing wordt betrokken, bereidt ze die beslissing over het algemeen goed voor. Ze geeft echter geen expliciet oordeel over haalbaarheid, resultaten en garanties voor het in goede staat houden van de projecten.”⁷

Kortom: het Rekenhof constateert het ontbreken van een helder beleidskader – met doelstellingen en acties vertaald naar planning en budget. De toegekende sectorale middelen stemmen wel overeen met de sectoraal vastgelegde prioriteiten, maar de minister verleent ook subsidies ‘op naam’ buiten dit kader⁸. Ook de subsidies voor grote culturele infrastructuur kaderen zelden in vooropgestelde

⁶ <https://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2012-2013/g37g-1.pdf>

⁷ Verslag Rekenhof, p. 8. <https://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2012-2013/g37g-1.pdf>

⁸ Verslag Rekenhof, p. 19.

doelstellingen of prioriteiten voor culturele en jeugdinfrastructuur⁹. Men stelt in 2013 ook vast dat het beleid “nog geen globaal inzicht (heeft) in de behoeften inzake renovatie en uitbouw van de bovenlokale culturele en jeugdinfrastructuur”, ondanks eerder geformuleerde beleidsintenties. Een dergelijk overzicht zou nuttig zijn om het beleidskader uit te bouwen, omdat zicht op de aanwezige noden (per sector en per regio) de planning en prioriteiten zou kunnen sturen.

2.3.2 SARC, Bouwen aan culturele ruimtes

De Strategische Adviesraad Cultuur (SARC) sprak zich het laatste decennium in zijn adviezen een aantal keer uit over het cultuur- en jeugdinfrastructuurbeleid. In mei 2012 formuleerde de Algemene Raad van de SARC haar advies over een ontwerp tekst voor het Besluit van de Vlaamse Regering dat later dat jaar wordt goedgekeurd¹⁰. Op 9 februari 2014 publiceert de Sectorraad Kunsten en Erfgoed van SARC een advies *Bouwen aan culturele ruimtes. Technische prioriteiten voor culturele infrastructuur*.¹¹ Hiermee wil de SARC inspelen op de vraag om extra aandacht voor infrastructuur¹².

Net als het Rekenhof na zijn audit pleit ook SARC in 2014 voor een mapping van bestaande infrastructuur (toch die waarbij de overheid een significante inbreng heeft, als eigenaar of subsidiërende overheid van werkingen die van die infrastructuur gebruik maken) en van de noden van die actoren en hun infrastructuur¹³. “De Vlaamse overheid moet een opdracht geven om in samenspraak met de steden en gemeenten een vergelijkende studie en inventaris van alle relevante infrastructuren op te stellen.” Die kennisopbouw dient voor de sectorraad Kunsten en Erfgoed van de SARC als basis voor een beleid met een helder kader. Net zoals SARC bepleit dat alle infrastructuren hun werking en investeringen baseren op een langetermijnvisie (en de vertaling daarvan naar de kosten, ook voor onderhoud en exploitatie) vastgelegd in een masterplan, zo pleit men eveneens voor een overkoepelend masterplan op het niveau van de overheid, voor de eigen infrastructuur. SARC adviseert dat de overheid op het Vlaamse macroniveau duidelijk maakt welke richting ze uit wil met haar eigen cultuurinfrastructuur en met de ondersteuning van de infrastructuren van door haar gesubsidieerde werkingen. “De discrepantie tussen de cultuurspelers met een eigen infrastructuur en die zonder is bijzonder groot. Heel vaak is er slechts geringe solidariteit tussen diverse organisaties wat betreft het gezamenlijk gebruik van infrastructuur. De overheid moet daarin regulerend en corrigerend optreden. Infrastructuur voor alle bestaande culturele actoren is immers onmogelijk en vaak ook niet gewenst. Collectief gebruik en beheer moeten daarentegen gestimuleerd worden.” (SARC 2014, 14).

⁹ “De aanvragen werden niet geadviseerd door de administratie of een adviescommissie, en bevatten geen andere vorm van evaluatie. De subsidiebeslissingen en de toegekende bedragen zijn niet gemotiveerd. Het is dan ook moeilijk de gehanteerde criteria te achterhalen. Geen enkel dossier bevat een expliciet oordeel over de mate waarin het project voldoet aan de omschrijving van grote infrastructuur van hoog cultureel belang: infrastructuren die van een uitzonderlijke omvang zijn en waarin een culturele werking wordt gerealiseerd die zich richt tot de ganse bevolking. Over het algemeen is het kostenplaatje bij deze infrastructuur hoog, maar het is niet duidelijk welke andere criteria werden gehanteerd. Verschillende subsidies geven dan ook de indruk van een ad-hocbeslissing.” (Verslag Rekenhof, p. 19)

¹⁰ SARC, Advies betreffende investeringsubsidies voor culturele en jeugdinfrastructuur met bovenlokaal belang. <https://cjsm.be/sarc/AR/adviezen/20120510-advies-investeringsubsidies-culturele-infrastructuur-met-bovenlokaal-belang.pdf>.

¹¹ https://cjsm.be/sarc/SR_ke/adviezen/20140117-advies-bouwen-aan-culturele-ruimtes.pdf

¹² “Dit advies kwam tot stand in het kader van het Memorandum 2014-2019 van de SARC-Sectorraad Kunsten en Erfgoed. Het onderbouwt de vraag naar extra aandacht en zorg voor infrastructuur in de culturele sectoren. De achterliggende opbouw van de tekst is van technische aard, gekoppeld aan de specifieke noden in de culturele sector, om tot beleidsmatige aanbevelingen te komen. Infrastructuur in de culturele sector is gekoppeld aan het Kunstendecreet, Decreet Lokaal Cultuurbeleid en het Cultureel-erfgoeddecreet. Een efficiënt beheer met een duurzame aanpak zorgt voor het lang en goed leven van het patrimonium.”

¹³ SARC, Bouwen aan culturele ruimtes, p. 3.

SARC besluit met de volgende noodzakelijke aandachtspunten voor de Vlaamse overheid ‘om een beleid te ontwikkelen voor het bouwen en onderhouden van culturele ruimtes’.

- ▶ **Een regierol voor de Vlaamse overheid** “om met een hedendaags beleid rond culturele infrastructuur over de verschillende deelsectoren en de verschillende overheden heen tot actuele culturele ruimtes te komen”. Dit beleid moet flexibel inspelen op veranderende noden in het landschap.
- ▶ De Vlaamse overheid maakt een **vergelijkende studie en inventaris van alle relevante publieke en privé-infrastructuur**. Het doel van de inventaris is een integraal exploitatieplan van overheidswege van de totale cultuurinfrastructuur.
- ▶ De Vlaamse overheid legt alle betrokken partijen een **masterplan** op. Er wordt een model opgemaakt dat een waardebeoordeling en evaluatie mogelijk maakt.
- ▶ De Vlaamse overheid richt een instantie op die financierings- en begeleidingsmodellen én de transitie naar duurzame gebouwen in de culturele sector uitwerkt en promoot. Deze **nieuwe adviesinstantie** moet zorgen voor de uitbouw van een expertisenetwerk, en blijvend openstaan voor en flexibel inspelen op toekomstige vernieuwingen en innovaties.
- ▶ De Vlaamse overheid legt **technische basisrichtlijnen** vast, bovenop de gebruikelijke parameters van de openbare aanbesteding. Dit zijn algemene bouwprincipes en specifieke vereisten waaraan alle culturele infrastructuren moeten voldoen.
- ▶ De Vlaamse Regering moet de **transitie naar een duurzame werking** stimuleren en organisaties responsabiliseren.
- ▶ **Afstemming met onroerend erfgoed**. De Vlaamse overheid moet duurzame maatregelen in beschermd gebouwen stimuleren. De Vlaamse overheid moet ook onderzoek verrichten naar zinvolle culturele herbestemming van leegstaand onroerend erfgoed en deze afstemmen met de noden van de sector. Een consistent beleid is noodzakelijk om erfgoednormen en culturele exploitatie mogelijk te maken.
- ▶ **Oplijsting depotnoden**. De Vlaamse overheid neemt initiatief rond de oplijsting van de noden aan aangepaste depots voor kunsten en erfgoed. Die depots moeten gemeenschappelijk zijn over qua noden vergelijkbare organisaties, er rekening mee houdend dat verschillende materialen ook verschillende bewaarbehoeften hebben. Hiervoor wordt samengewerkt met de creatieve sectoren. Digitalisering neemt de nood tot fysieke opslag van het oorspronkelijke niet weg.
- ▶ “De Vlaamse overheid zorgt voor een beleid waarbij alle exploitanten, ongeacht de eigenaarsverhouding, in een **gelijke duurzame infrastructuurcontext kunnen functioneren**. Dit vereist in de regelgeving, beoordeling en subsidiëtoekenning een onderscheid tussen werkings- en infrastructuurmiddelen. De overheid moet, regulerend en corrigerend optreden door dit mee te nemen bij de bepaling van de hoogte van de subsidiëring en door solidariteit te eisen tussen organisaties omtrent gebruik en delen van infrastructuur.”

Kortom, de aanbeveling luidt: “De Vlaamse overheid moet een regierol opnemen om met een hedendaags beleid rond culturele infrastructuur over de verschillende deelsectoren en de verschillende overheden heen tot actuele culturele ruimtes te komen. Infrastructuur moet flexibel zijn en zich door techniciteit kunnen aanpassen aan veranderende noden van artiesten en kunstenaars.”

2.3.3 Verkennend onderzoek naar de kenmerken, noden en uitdagingen met betrekking tot bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastructuur

In december 2015 finaliseert het Departement Cultuur, Jeugd en Media een *Verkennend onderzoek naar de kenmerken, noden en uitdagingen met betrekking tot bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastructuur*¹⁴ (Verder: 'Verkennend Onderzoek'). Op basis van interne bronnen (bijvoorbeeld aanvraagdossiers, inspectieverslagen en beheersovereenkomsten van gesubsidieerde organisaties binnen de diverse culturele sectoren) verkent het rapport "het landschap van de bovenlokale cultuurinfrastructuur aan de hand van enkele belangrijke actoren, regelgeving en financieringsbronnen". De studie presenteert een typologie en een overzicht van de voornaamste knelpunten – en een reeks aanbevelingen die hierop een antwoord kunnen bieden. Daarbij richt het onderzoek zich in eerste instantie op infrastructuur gesubsidieerd via het Kunstendecreet of het Cultureel-erfgoeddecreet, de infrastructuren die subsidies ontvingen via het FoCI en de infrastructuren in eigendom van de Vlaamse overheid. Andere infrastructuren vielen buiten de scope van deze verkennende studie, ook al hebben ze een bovenlokaal bereik (jeugd- en sportorganisaties, de bovenlokale cultuurinfrastructuur van niet door de Vlaamse overheid gesubsidieerde instellingen en actoren,...).

Het *Verkennend Onderzoek* omvat een overzicht van financieringsbronnen voor bovenlokale cultuurinfrastructuur:

- ▶ **Subsidies gebruikt voor onderhoud, beheer, exploitatie**
 - Dagelijks onderhoud en beheer van gebouwen worden gedragen voor de **courante werkmiddelen** (via Kunstendecreet, Cultureel-erfgoeddecreet, eigen inkomsten,...)
 - Overheden kunnen naast werkmiddelen ook subsidies toekennen specifiek bestemd voor de **exploitatie van gebouwen**. Dit soort van subsidies wordt soms toegekend aan gebruikers van infrastructuur in eigendom van de Vlaamse overheid.
- ▶ **Investeringsubsidies.** Werkmiddelen binnen Kunstendecreet zijn niet bestemd voor investeringen. Voor renovatie- of bouwprojecten moeten organisaties op zoek naar andere vormen van financiering.
 - **FoCI verstrekt investeringsubsidies** voor sectorale prioriteiten en grote culturele infrastructuur.
- ▶ **Aanvullende financiering.** Hiernaast doen culturele organisaties een beroep op zeer diverse bronnen van aanvullende financiering:
 - **Andere overheidsniveaus.** Europees Fonds voor Regionale ontwikkeling, Beliris,
 - **Andere Vlaamse beleidskaders.** Vlaams Brusselfonds, Onroerend Erfgoeddecreet, Vlaams Toerismebeleid.
 - **Private bronnen.** Cultuurinvest, PPS (hoofdzakelijk op het vlak van gebruik), private financiering via sponsorcontracten, structurele partnerschappen, legaten en giften....

¹⁴ <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1213074>.

Welke zijn de voornaamste knelpunten en uitdagingen die het *Verkennd Onderzoek* uit 2015 identificeert? We lijsten ze op en hernemen de aanbevelingen uit het onderzoek die relevant zijn voor het (toenmalige) FoCI-reglement:

- ▶ De reeds eerder geconstateerde **beperkte en versnipperde kennisopbouw** met betrekking tot bovenlokale cultuurinfrastructuur (een kwestie waarin ook deze interne oefening slechts in beperkte mate kan voorzien).
- ▶ Er zijn **knelpunten met betrekking tot standaarden en voorschriften** waaraan infrastructuren moeten beantwoorden.
 - Naast tal van kwaliteitsstandaarden in relatie tot de (decretale) werking moeten infrastructuren voldoen aan normen met betrekking tot veiligheid, ergonomie, toegankelijkheid, duurzaamheid, geluidsnormering. Voldoen aan die eisen is voor werkingen niet vanzelfsprekend, het toezicht op het naleven van de regelgeving is niet transparant en de kosten zijn soms hoog.¹⁵ Om die reden formuleert het onderzoek de volgende aanbeveling: “De Vlaamse overheid dient bij renovatie- of nieuwbouwdossiers die ze ondersteunt, garanties in te bouwen opdat enkele basiscriteria worden gerespecteerd (o.a. duurzaamheid, toegankelijkheid, veiligheid) door welomschreven criteria op te nemen als subsidievoorwaarde. Voldoende tijd en middelen om het voorafgaand studiewerk te verrichten, evenals toezicht tijdens alle fasen van de werken en garanties op de goede instandhouding op langere termijn, zijn hierbij opportuun.”¹⁶
 - Net als SARC stelt het Departement CJM dat er een inhaaloperatie nodig is op het vlak van **(brand)veiligheid en werkomstandigheden**, waarbij verwezen wordt naar Europese richtlijnen volgens dewelke manuele theatertrekken vervangen moeten worden door automatische systemen. De beschikbare middelen via FoCI volstaan niet. Om die reden is er deze aanbeveling: ‘Om te evolueren of de automatisering van theatertrekken als prioriteit moet worden aangehouden in het nieuwe reglement voor sectorale investeringsubsidies, dient verder onderzocht in welke mate er noden blijven op dit vlak.’¹⁷
 - In opdracht van het Departement CJSM screende Enter vzw (heden: Inter) een steekproef van 36 bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastructuren wat betreft hun **toegankelijkheid**.¹⁸ Die onderzoeken tonen ook aan ‘dat de toegankelijkheid van cultuurinfrastructuur op verschillende vlakken problematisch blijft’. Dit geldt zowel voor oudere als nieuwe gebouwen.
 - Het Verkennd Onderzoek constateert een toegenomen interesse voor **ecologische duurzaamheid**, waarbij er ondanks de toename aan sectorale initiatieven en beleidsinitiatieven toch een grote inhaalbeweging noodzakelijk wordt geacht.
- ▶ Er is de **problematiek met betrekking tot de exploitatie van infrastructuren**. De hoge exploitatiekost legt een grote druk op organisaties, stelt het onderzoek vast.
 - De toenemende budgettaire druk op werkingen leidt ertoe dat investeringen in infrastructuur niet prioritair wordt geacht en dat “sommige infrastructuren reeds jarenlang in min- of meerdere mate ‘verwaarloosd’ worden”.¹⁹
 - Net als de SARC stipt het *Verkennd Onderzoek* aan dat organisaties die infrastructuur ter beschikking krijgen van de overheid een ‘oneerlijk voordeel’ hebben ten opzichte van andere werkingen.

¹⁵ Verkennd onderzoek, p. 41.

¹⁶ Verkennd Onderzoek, p. 42.

¹⁷ Verkennd onderzoek, p. 43.

¹⁸ Een toegankelijkheidsscreening Vlaamse musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken (2012), een toegankelijkheidsscreening culturele infrastructuur in beheer van de Vlaamse Overheid (2012) en een toegankelijkheidsscreening Vlaamse Kunsteninstellingen (2013).

¹⁹ Verkennd onderzoek, p. 43.

- Er is nood aan expertise en personeel voor het beheren van grote of specifieke infrastructuren. Niet alle organisaties beschikken over voldoende personeel en middelen om met meerjarige infrastructuurplannen te werken, hetgeen de kosten voor de exploitatie van infrastructuur transparant, voorspelbaar en beheersbaar zou maken.
- ▶ Ook op het vlak van **spreiding en leemtes in het landschap** worden knelpunten gesignaleerd. We merken nogmaals op dat de scope van het *Verkennend Onderzoek* beperkter is dan dit van het FoCI-reglement, en zich in eerste instantie richt op werkingen binnen kunsten en erfgoed. Men verwijst in het zog van het advies van de SARC naar de depotproblematiek in de cultureel-erfgoedsector (dit betreft de druk op de capaciteit van erfgoeddepots, naast de problematiek van digitale opslag). Ook het tekort aan opslagruimtes voor kunstorganisaties is een aandachtspunt (bv. decors, attributen,...), met meer samenwerking als mogelijke oplossing.
- ▶ **De financiering van investeringen in infrastructuur** is een voornaam knelpunt: de beschikbare budgetten volstaan niet om in te spelen op de noden, noch om beleid uit te zetten. Pistes via aanvullende financiering zijn beperkt.
 - Terwijl de afgelopen jaren de lonen en de vaste kosten van organisaties stegen, stagneren of verminderen subsidies, en dat heeft een weerslag op de infrastructuur. ‘Pas wanneer infrastructurele problemen echt gaan wegen op de werking en op de kerntaken van een organisatie, wordt aan de alarmbel getrokken.’
 - Ook op het Vlaamse niveau volstaan de huidige budgetten niet om aan de noden en behoeften te voldoen, zowel op het vlak van exploitatie/werking/onderhoud als noodzakelijke investeringen: ‘Een tijdens de gevoerde gesprekken vaak gehoorde opmerking is dat, wanneer de Vlaamse overheid werkelijk een regierol wil opnemen op vlak van bovenlokale cultuurinfrastructuur, ze daar een realistisch budget tegenover moet stellen.’²⁰
 - Een tweede punt herneemt het verslag van het Rekenhof: bij beperkte budgetten kan het gericht inzetten van middelen op bepaalde prioriteiten een verschil maken, met als voorbeeld de inhaalbeweging voor muziekclubs. Van de inzet van de subsidies voor Grote Culturele Infrastructuur is niet duidelijk hoe ze kaderen binnen beleidsdoelstellingen. Het *Verkennend Onderzoek* stipt aan dat de criteria om te bepalen welke infrastructuren ‘bovenlokaal’ zijn niet eenduidig zijn.²¹
 - “De Vlaamse overheid kan voor wat betreft investeringen in infrastructuur, best vertrekken vanuit een duidelijke focus op: - Infrastructuur in eigendom of langdurig beheer van de Vlaamse overheid - Bovenlokale cultuurinfrastructuur (met een verduidelijking van de criteria voor ‘bovenlokaal’).”
 - “Voor wat betreft de sectorale investeringssubsidies, stellen we vanuit het onderzoek volgende prioriteiten voor:
 - ▶ Investerings in het kader van toegankelijkheid
 - ▶ Investerings in het kader van duurzaamheid
 - ▶ Te overwegen: continuering van twee huidige prioriteiten: investeringen in theatertrekken en regionale erfgoeddepots (zie ook aanbevelingen 2.1.3 en 5.5) “
 - 4.5 De Vlaamse overheid dient voor de verschillende prioriteiten duidelijk te bepalen welke concrete doelstelling binnen welke termijn moet worden behaald en op welke wijze een opvolging wordt voorzien na afloop van de beleidsperiode. Een jaarlijkse ‘stand van zaken’ vanuit de administratie kan hiertoe bijdragen.

²⁰ Verkennend onderzoek, p. 56.

²¹ Verkennend onderzoek, p. 57.

- ▶ de nood aan **afstemming en samenwerking** betreft afspraken tussen het lokale en Vlaamse beleidsniveau, op het vlak van verantwoordelijkheden en communicatielijnen.
- ▶ de problematiek met betrekking tot de **beheersovereenkomsten** die de Vlaamse overheid sluit met gebruikers van eigen infrastructuren.

Kortom: in het *Verkenkend onderzoek naar de kenmerken, noden en uitdagingen met betrekking tot de bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastructuur* herneemt het Departement CJM eerdere constatering (het verslag van het Rekenhof en het advies omtrent ruimtes voor cultuur van SARC): de nood aan een beleidskader op langetermijn, inclusief doelstellingen, actieplan en toereikende budgetten – en een afstemming op de bestaande sectorale kaders. CJM bevestigt eveneens de nood aan kennisopbouw en een inventarisatie van de huidige exploitatie en noden van cultuurinfrastructuur. Dit onderzoek levert de basis voor de bepaling van de prioriteiten in het BVR 2017-2021.

2.3.4 Reflecties en Regeerbijdrage Departement Cultuur, Jeugd en Media (2018; 2019)

Ter voorbereiding van de nieuwe Vlaamse legislatuur voor de periode 2019-2024 ontwikkelde het Departement Cultuur, Jeugd en Media (zoals steeds) zijn 'Regeerbijdrage' (15 mei 2019), met beleidsaanbevelingen aan regeringsonderhandelaars²². Daarin is 'Cultuur- en jeugdinfrastructuur 3.0' een van de zeven 'speerpunten'. De uitgebreide tekst omtrent cultuur- en jeugdinfrastructuur (p. 7-29) bouwt verder op een hoofdstuk in de bundel *Reflecties. Cultuur, jeugd, media* (2018), die een uitgebreid hoofdstuk bevatte over 'ruimte' en culturele en jeugdinfrastructuur²³. We hernemen de voornaamste aandachtspunten uit de Regeerbijdrage.

2.3.4.1 Scope cultuur- en jeugdinfrastructuur

Wat de scope betreft, bepleit het Departement een breed perspectief op cultuur- en jeugdinfrastructuur: niet enkel gebouwen (waar we meteen aan denken zoals musea en bibliotheken), maar een brede waaier aan plekken waar een groot deel van de bevolking creëert, elkaar ontmoet, ontspant, werkt, speelt, inspiratie vindt, experimenteert.

- ▶ Infrastructuur kan gaan over zowel tastbare of fysieke infrastructuur (hardware) als niet-tastbare of zachte infrastructuur (software); de focus ligt hier op tastbare infrastructuur (fysieke plekken/gebouwen/monumenten) en de ruimere omgeving eromheen (landschap, publieke ruimte), met inbegrip van alle fysieke/onroerende onderdelen;
- ▶ De afbakening van 'infrastructuur' staat steeds meer onder druk door toenemende digitalisering. Hoe gaan we om met de 'virtuele ruimte'? Kunnen we een ontmoetingsruimte niet zien als een 'plek' waar cultuur en beleving centraal staan, virtueel of fysiek? Willen we hier als overheid een voortrekkersrol opnemen of laten we die ruimte (voorlopig) over aan de commerciële sector? Digitale infrastructuur omvat het geheel van hardware/software/services waarvan organisaties gebruik kunnen maken.

²² https://cjsm.be/cultuur/sites/cjsm.cultuur/files/public/191011_regeerbijdrage_cjm.pdf

²³ https://cjsm.be/cultuur/sites/cjsm.cultuur/files/public/181029_reflecties_cjm.pdf

2.3.4.2 Analyse van de bestaande situatie

De staat van cultuur- en jeugdinfrastructuur

De Regeerbijdrage stelt een sterke versnippering vast, zowel ruimtelijk als beleidsmatig. De bestaande cultuur- en jeugdinfrastructuur wordt gekenmerkt door een enorme diversiteit in typologie, eigendoms-situatie, vormgeving, beheersmodel, gebruik... De staat ervan is zeer wisselvallig en vaak verouderd. Het vaak monofunctioneel opzet biedt weinig flexibiliteit en kan moeilijk tegemoet komen aan de veranderende ruimtevragen vanuit de sector. Verdere ontwikkelingsvragen vanuit de sector worden soms geremd door slechte fysieke infrastructuur. Aan de eisen inzake energieprestatie, integrale toegankelijkheid, gebouw- en realisatietechnieken, veiligheid (incl. brand),... wordt vaak niet voldaan (wegens onduidelijkheid qua standaarden en gebrek aan middelen om de standaarden aan te houden). De situatie bij historisch waardevolle of beschermde infrastructuur maakt dit alles nog complexer. De stijging van de vaste werkingskosten (tov de subsidiebedragen) heeft een weerslag op de situatie van infrastructuren. Dit leidt op termijn tot veel zwaardere problemen.

Kortom: de cultuur- en jeugdinfrastructuur is momenteel in grote mate niet performant om de sectoren de nodige ondersteuning, laat staan vernieuwing of inspiratie te bieden. Een gecoördineerde inhaalbeweging is noodzakelijk.

Ruimtevragen

Tegelijk ziet men wijzigende ruimtevragen. Er zijn relevante demografische ontwikkelingen. Open ruimte komt steeds meer onder druk, terwijl die plaats voor ontmoeting en persoonlijke ontplooiing creëert en plaats biedt aan ontspanning, speelplekken, sportveldjes, ... Er is een grote ruimtevraag bij de sector, zowel naar heel specifieke ruimte als naar multi-inzetbare ruimte zonder specifiek statuut of invulling (experimenteer-ruimte, invulling verschillende functies, ...). Die ruimte staat onder druk (vnl. vanuit de markt) en tegelijk wordt een groot deel van de al ingenomen ruimte en bestaande infrastructuur vandaag niet, onvoldoende of inefficiënt benut.

Kortom: de grote ruimtevraag, zowel kwantitatief (aantal m²) als kwalitatief (diverse normen), vormt een steeds grotere uitdaging door de groeiende druk op de beschikbare ruimte.

Beleidscontext

In die context stellen zich een aantal uitdagingen voor het beleid.

- ▶ Het huidige infrastructuurbeleid is gefragmenteerd, het functioneert ad hoc. Dit vertaalt zich in te beperkt op elkaar én op de ontwikkeling van de sector afgestemde subsidiemogelijkheden en projecten. Investerings kunnen onvoldoende afgetoetst worden aan algemene kwaliteitseisen, inhoudelijke krachtlijnen (bv. duurzaamheid) of een spreidingsbeleid.
- ▶ De bevoegdheidsverdeling tussen de verschillende overheidsniveaus vormt een moeilijk evenwicht. Extra aandachtspunt hierbij is het wegvallen van de provinciale rol, waarbij een nieuw evenwicht kan gezocht worden door de exploratie van de bovenlokale dimensie.
- ▶ Er is onvoldoende afstemming tussen het inhoudelijke beleid en het infrastructuurbeleid. Het potentieel om op evoluties in de sector te anticiperen is klein en het afstemmen op huidige en toekomstige noden verloopt moeizaam. Investerings kunnen niet voldoende gericht gebeuren om de veranderende sector te versterken, laat staan te bestendigen.

- ▶ Bovendien zijn de regelgeving en de beslissingsprocessen versnipperd en vertrekken ze niet van een globale visie en heldere beleidsdoelstellingen. Hierdoor worden investeringsmiddelen niet op de meest efficiënte manier of passend binnen een integrale visie ingezet. Zo bv. worden middelen besteed aan het verbeteren van energiezuinigheid van gebouwen zonder de meer algemene verduurzaming van die gebouwen te sturen of te monitoren.

Kortom: Het infrastructuurbeleid wordt allesbehalve op een holistische manier aangepakt. Er is onvoldoende duidelijkheid over de verhouding tot de samenwerking met andere beleidsniveaus en beleidsdomeinen.

Beperkte en versnipperde kennisopbouw

Nadat dit in het verleden meermaals aan de orde is gesteld, ontbreekt het nog steeds aan een actueel en volledig overzicht van bovenlokale infrastructuur, m.i.v. eigendomssituatie, beheer, bouwtechnische en bouwfysische toestand, onderhoudsaanpak, functionaliteit, gebruiksmodel, bezetting, inplanting in zijn context, mobiliteitsaspecten, enz. Zoals hierboven vermeld, pleitte de SARC reeds voor een efficiënte bundeling van bestaande kennis rond beheer en onderhoud van infrastructuur. Het inventariseren van relevante infrastructuurinformatie vormt een noodzakelijk fundament om een efficiënt beleid te kunnen voeren. Ook het Rekenhof kaartte een gebrek aan overzicht en transparantie aan.

Besluit: door het ontbreken van een overzicht en een overkoepelend beleid met doordachte prioriteiten verloopt het beheer en de ondersteuning momenteel moeizaam, blijven hiaten onopgemerkt, kan er moeilijk geanticipeerd worden op noden en worden opportuniteiten gemist.

Middelen

De beschikbare foci-middelen fluctueren: de dotatie is niet constant in de tijd – onder andere omdat er soms aanvullende middelen komen uit bronnen zoals FFEU en tijdelijk het Klimaatfonds. Ondanks de overdracht in 1998 van de Vlaamse investeringsmiddelen naar het Gemeentefonds (niet geoormerkt) komen er bovendien opnieuw meer en meer co-investeringsvragen vanuit het lokale niveau.

Besluit: het aantal subsidieaanvragen groeit elk jaar terwijl de vraag vanuit de eigen infrastructuren steeds prangender wordt. De beschikbare middelen kunnen deze groeiende vraag niet bijbenen.

2.3.4.3 Kansen en uitdagingen

In deze context ziet de Regeerbijdrage een aantal kansen en uitdagingen voor cultuur- en jeugdinfrastructuur:

- ▶ **De transitie naar een rechtvaardige duurzame samenleving.** CJM bepleit aandacht voor de grote uitdagingen op vlak van klimaatadaptatie, het streven naar gelijkheid en een duurzaam samenleven in een kwalitatieve omgeving en de noodzaak om een gefragmenteerde aanpak met beperkte focus te overstijgen. Hierbij wordt het belang aangestipt van infrastructuur én publieke ruimte. Een nieuwe holistische benadering en aanpak van onze omgeving is noodzakelijk.
- ▶ **Veranderende noden, ruimtevragen, beheer en financiering.** CJM ziet veranderingen ook in de soort van ruimten waar we nood aan hebben om ons te ontspannen, te ontplooien, cultuur te maken en te

beleven,... Er is nood aan multifunctioneel ruimtegebruik en een omdenken van de veelheid aan al aanwezige infrastructuur, door in te zetten op herbestemming van on(der)benutte ruimte, gedeeld gebruik, nieuwe typologieën. In Vlaanderen ontbreekt het aan een stimulerend beleid hiervoor, met aandacht voor nieuwe beheers- en financieringsmodellen: experimenten coöperatief beheer, crowdfunding, ... Bovendien zijn er aanzienlijke budgetten nodig om een nieuwsoortig ruimtegebruik of nieuwe modellen te implementeren, waarvoor nu op Vlaams niveau geen mogelijkheden bestaan. Welke rol kan de Vlaamse Overheid hierin opnemen? Hoe kan de overheid omgaan met nieuwe modellen die bottom-up worden ontwikkeld en opkomende alternatieve financiële partners? Inzetten op het faciliteren van gedeeld gebruik vraagt fysieke aanpassingen aan infrastructuur én ook een goed beheer van het dagelijks gebruik.

Kortom: met de veranderingen in de werking van organisaties, van ruimtegebruik, van beheer, van beschikbare technologieën en van aanbod, stelt zich de uitdaging hoe een performante infrastructuur er dan wel moet uitzien en hoe we deze kunnen implementeren.

In deze context bepleit CJM een reflectie over de rol van de overheid en herneemt CJM de nood aan een langetermijnvisie, cruciaal om gericht en efficiënt te kunnen investeren en actief op zoek te gaan naar strategieën op het vlak van verduurzaming, circulariteit, inclusie en kwaliteit van de leefomgeving. De Vlaamse Overheid dient binnen het kader van een langetermijn infrastructuurvisie duidelijk af te bakenen welke taken zij opneemt m.b.t. kennisontwikkeling en te onderzoeken welke samenwerkingen en afstemming noodzakelijk en/of interessant kunnen zijn.

- ▶ De relatie met het lokale niveau en met andere beleidsdomeinen zijn bijzondere aandachtspunten.
- ▶ Er is een vraag naar een sterkere regierol voor de Vlaamse overheid: inspireren, faciliteren (financieel of anders) en adviseren. De herziening van het FoCI-reglement biedt een belangrijke kans om de rol van het fonds opnieuw scherp te stellen en de hefboomfunctie van dit instrument in te zetten om de publieke en private bouwpartijen en beheerders van de bestaande infrastructuren te sturen om de prioriteiten effectief te implementeren
- ▶ De nood aan een strategische agenda wordt herhaald, met een referentie aan de conclusie van het Rekenhof (de noodzaak aan een beleid dat lange termijn doelstellingen koppelt aan acties, timing, budget). Er is nood aan een langetermijnvisie, passend in een algemeen Vlaams ruimte- en infrastructuurbeleid. Die visie moet ontstaan in overleg met het lokaal niveau, de Vlaams Bouwmeester en belendende beleidsdomeinen.
- ▶ Voor de eigen infrastructuur bepleit CJM een voorbeeldrol. Er is nood aan een inhaalbeweging om de eigen infrastructuur up-to-date te brengen. Er is ook nood aan een poging om innovatieve oplossingen toe te passen (op vlak van energie bijvoorbeeld).

2.4. Het huidige beleidskader voor cultuur- en jeugdinfrastructuur

Bovenstaande situatieschets laat zien dat het ontbreken van een strategisch kader voor cultuur- en jeugdinfrastructuur en een langetermijnvisie meermaals aan de orde werden gesteld. Het **Regeerakkoord 2019-2024** bevat de intentie om die langetermijnvisie te ontwikkelen, op basis van de inventaris waarvoor eveneens al eerder werd gepleit: “Met het sportinfrastructuurplan van vorige legislatuur als voorbeeld, plannen we een structurele aanpak voor bovenlokale culturele infrastructuur en bouwen we een langetermijnvisie uit”, stelt het Regeerakkoord. “Een eerste stap hierin betreft het verkrijgen van een overzicht van het huidige infrastructuurlandschap. Vervolgens kan er een holistische langetermijnvisie opgemaakt worden voor de cultuurinfrastructuur”, voegt cultuurminister Jan Jambon

hieraan toe in de Beleidsnota Cultuur 2019-2024. Ook de eigen infrastructuur zit in het vizier: “Ik werk daarnaast aan een masterplan voor het beheer, het onderhoud en het (toekomstig) gebruik van de eigen cultuurinfrastructuur van de Vlaamse Gemeenschap.”²⁴

De Strategische Visienota Kunsten 2020 bevat verdere verfijningen. Om te beginnen wijst de minister op inhoudelijke aandachtspunten zoals stimulansen voor het delen van infrastructuur en de geografische spreiding van infrastructuur: “Ik kies er heel bewust voor om verder te investeren in culturele infrastructuur. Vanuit een geïntegreerd infrastructuurbeleid, een goede samenwerking met de lokale overheden en een afstemming tussen infrastructuurwerken en de inhoudelijke werkingen, verstevig ik hiermee het culturele landschap. Duurzaamheid, delen van functies en het samenwerken binnen de (nieuwe) infrastructuur zijn uitgangspunten voor investeringen in culturele infrastructuur. Ook een evenwichtige spreiding in Vlaanderen en Brussel is belangrijk.”²⁵

Verder wordt geëxpliciteerd dat de te ontwikkelen langetermijnvisie ook gekoppeld wordt aan een beoordelingskader. “Nieuwe projectaanvragen voor ondersteuning als grote culturele infrastructuur met bovenlokaal belang toetsen we op inhoudelijke meerwaarde in het landschap, draagvlak en financiële haalbaarheid. Ik wil ook op het vlak van infrastructuur de toegankelijkheid van cultuur verhogen, door dit systematisch mee te nemen bij de beoordeling van aanvragen voor investeringssubsidies of nieuwe projecten binnen het Fonds Culturele Infrastructuur (FoCi).”²⁶

Vlaams minister Benjamin Dalle schrijft in de Beleidsnota Jeugd 2019-2024: “Ik werk een strategisch kader uit voor de ontwikkeling en ondersteuning van een innovatieve en sterke bovenlokale jeugdinfrastructuur, voor gerichte en efficiënte investeringen en voor een actief zoeken naar strategieën op het vlak van verduurzaming en circulariteit, maar ook van inclusie, kwaliteit van de leefomgeving.”²⁷

Zowel de minister van Cultuur als de minister van Jeugd geven aan, in afstemming met andere beleidsdomeinen, een bijdrage te leveren aan bredere doelstellingen in het Vlaamse Regeerakkoord: duurzaamheid, klimaatadaptatie, circulariteit en de multifunctionaliteit van gebouwen “zodat ook jongeren gebruik kunnen maken van sporthallen, gemeenschapscentra en leegstaande (publieke) ruimte.”²⁸

²⁴ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/beleidsnota-2019-2024-cultuur>

²⁵ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/strategische-visienota-kunsten>

²⁶ Strategische Visienota Kunsten, p. 12.

²⁷ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/beleidsnota-2019-2024-jeugd>

²⁸ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/beleidsnota-2019-2024-jeugd>

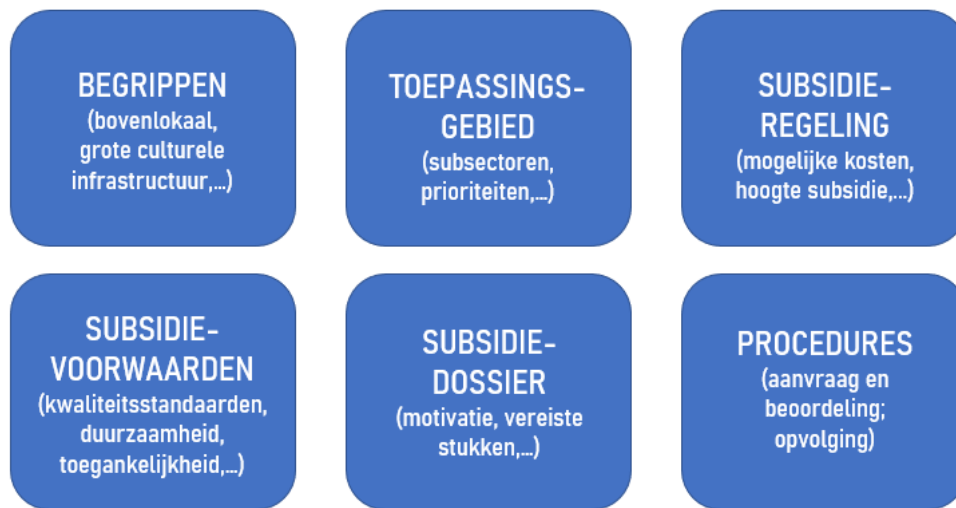

Bijlage 2: Evaluatie huidig reglement

3 / Inleiding

In dit deelhoofdstuk synthetiseren we de voornaamste bevindingen met betrekking tot de evaluatie van het huidige Besluit van de Vlaamse Regering (het zogenoemde FoCI-reglement). Daarbij komen de volgende elementen aan bod:

Zoals gezegd werd de input verzameld op basis van een reeks verkennende interviews, een interne evaluatie door het Departement Cultuur, Jeugd en Media, een bevraging van de cultuur- en jeugdsector (survey en Dialogocafé), feedback van de klankbordgroep en een vergelijking met regelingen voor investeringsreglementen binnen andere beleidsdomeinen: Sport Vlaanderen (decreet bovenlokale infrastructuur en topsportinfrastructuur), Agentschap Onroerend Erfgoed (vnl. de erfgoedpremie) en Toerisme Vlaanderen (impulsprogramma hefboomprojecten en decreet jeugdverblijven). Voor meer achtergrond bij de benchmarking, zie §**Error! Reference source not found.**

In dit hoofdstuk presenteren we een synthese van de input die op deze manier werd verzameld via een matrix. Voor de verschillende aspecten van het reglement die we evalueren (begrippenkader, toepassingsgebied, subsidieregeling, subsidiedossier, subsidieprocedure, procedure bij uitvoering) lijsten we de verschillende elementen op die tijdens het onderzoekstraject op tafel zijn gekomen:

- ▶ Welke zijn de verschillende issues die gerapporteerd werden m.b.t. het huidige FoCI-reglement? (groene kolom)
- ▶ Voor elk van deze issues lichten we de kwestie nader toe en geven we aan of we de input capteerden tijdens interviews met stakeholders, medewerkers FoCI/CJM dan wel via de sectorale enquête/Dialogocafé.
- ▶ In de kolom 'Benchmarking' lijsten we met betrekking tot deze kwesties leerpunten op uit de benchmarking. Onderstaande benchmark-informatie is gebaseerd op uitgebreide vergelijkende tabellen tussen de verschillende instrumenten van deze andere beleidsdomeinen.

- ▶ Een laatste kolom geeft een eerste oplistijng van mogelijke oplossingen, benaderingen of aanbevelingen die tijdens deze inventariserende ronde zijn aangekaart. Wat die aanbevelingen betreft, maken we een onderscheid tussen aanbevelingen op de korte termijn (m.b.t. het nieuwe reglement) en op de langere termijn (bouwstenen voor een bredere visie omtrent cultuur- en jeugdinfrastuctuur, aangevuld met een aantal eerste reflecties en bedenkingen vanuit IDEA).

4 / Evaluatie huidig FoCI-reglement

4.1. Begrippenkader

Artikel 1 van het eerste hoofdstuk 'Algemene bepalingen' van het huidige Besluit van de Vlaamse Regering bevat de definities en omschrijvingen van de voornaamste begrippen uit het reglement voor investeringsubsidies. Welke zijn de voornaamste aandachtspunten en knelpunten bij de huidige definities?

	Issue	Input uit interviews en interne evaluatie	Resultaten survey	Benchmark	Mogelijke aanbevelingen Reglement
Algemeen	Nood aan helder begrippenkader	Een helder begrippenkader is belangrijk als kader voor beoordeling (voorwaarden, criteria, scope), zo werd meegegeven in de gesprekken met de Adviescommissie Bovenlokale Infrastructuur en dossierbeheerders van FoCI.			
Terminologie en definities in Hst 1 van BVR	'Aanvrager', 'begunstigde'... terminologie is niet consistent	Opgebracht door CJM	Niet vermeld	Het begrip 'aanvrager' wordt gebruikt in de aanvraagfase, 'begunstigde' in de uitvoeringsfase (dus na goedkeuring van de aanvraag).	Consistent zijn in nieuw reglement.
	'Grote' culturele infrastructuur' en 'uitzonderlijke omvang'	Er is geen kader dat bepaalt welke infrastructuur de VO binnen deze lijn wil ondersteunen. Nu betreft het politieke dossiers, wel met 'voorwaarden' maar geen criteria noch prioriteiten. Vergelijk ook meermaals gemaakte vaststelling van ad hoc beleid (Rekenhof, Verkennend Onderzoek, Regeerbijdrage,...)	Afstemming GCI – infrastructuur in eigendom van de Vlaamse overheid is eveneens belangrijk. Belang van gelijke behandeling in de manier waarop werkingen ondersteund worden door de overheid.	Sport Vlaanderen maakt een duidelijk onderscheid tussen lokale, bovenlokale infrastructuur en topsportinfrastructuur, gekaderd binnen een overall beleidsvisie 'Globaal Sportinfrastructuurplan'. Eén van de hierop gebaseerde instrumenten is het decreet ondersteuning bovenlokale en topsportinfrastructuur. Voor beide bestaan vrij heldere criteria en prioriteiten Het impulsprogramma toeristische hefboomprojecten van Toerisme Vlaanderen (2015-	Duidelijker afbakening van 'grote culturele infrastructuur', rekening houdend met kader voor beoordeling. Wenselijk om dit te kaderen binnen een duidelijke beleidsvisie m.b.t. culturele infrastructuur in het algemeen en m.b.t. investeringsubsidies in het bijzonder.Zie ook Globaal Sport-

		<p>Belang van gelijke behandeling in de manier waarop werkingen ondersteund worden door de overheid.</p>		<p>2019) bepaalt duidelijk de prioritair internationale scope, de doelstellingen en de criteria hiervan.</p> <p>Het Agentschap Onroerend Erfgoed werkt met een afzonderlijke 'meerjarenpremie' voor grote en langdurige restauraties.</p>	<p>infrastructuurplan > is eerder lange termijn, maar toch te bekijken wat reeds mogelijk is op korte termijn.</p> <p>CJM: zinvol om een sterker onderscheid te maken ts investeringssubsidies voor resp. GCI en sectorale prioriteiten; dit zou ook kunnen zorgen voor meer proportionaliteit > of is er evt. ook een andere opdeling/aanpak? > we te vermijden dat GCI's niet buiten het reglement vallen (en GCI dan alleen nog op naam of via het Regeerakkoord of Beleidsnota's en -brieven)</p> <p>IDEA: wenselijk om een sterker en duidelijker onderscheid te maken tussen investeringssubsidies met Vlaamse tot Vlaanderen-overschrijdende uitstraling en belang (GCI) en investeringssubsidies met bovenlokaal belang en uitstraling. Kan via hetzelfde reglement/instrument maar evt. ook via een afzonderlijk. Dit nog los van wat niet-financieel kan gedaan worden voor lokale infrastructuur: zie inspiratie in Globaal Sportinfrastructuurplan.</p>
	<p>3° bovenlokaal belang: een werking ontplooiën die het lokale en het interlokale niveau (een of enkele gemeenten) duidelijk overstijgt en beantwoordt aan de specifieke voorwaarden en de criteria voor de grote culturele</p>	<p>Is kwestie die speelt bij zowel de 'scope' en is tegelijk een voorwaarde voor ontvankelijkheid.</p> <p>Terminologie vraagt afstemming op andere contexten binnen en buiten cultuur: bovenlokale cultuurwerking, jeugdwerk. Binnen erfgoed is er 'regionale' categorisering.</p>	<p>In vele gevallen wordt de beoordeling niet als een probleem gezien, aangezien vele werkingen reeds erkend en gesubsidieerd zijn binnen een Vlaamse decretale context waar dit een criterium is of een categorie (kunsten, erfgoed) binnen beoordeling. Dit is echter niet het geval voor lokaal cultuurbeleid en niet-gesubsidieerde</p>	<p>Zie 'Toepassingsgebied'</p>	<p>Heldere operationalisering ifv beoordeling.</p> <p>Daarbij afstemmen op andere decreten binnen en buiten cultuur en op kader Toerisme Vlaanderen.</p> <p>IDEA: een directere beleidsmatige link tussen het infrastructuurbeleid en het beleid mbt de werking breder zetten dan het begrip 'bovenlokaal'. Dit geldt trouwens eveneens voor de eigen</p>

	infrastructuur of voor de sectorale prioriteiten;		initiatieven. Hier is een grijze zone, waar clusterdossiers vaak het antwoord zijn.		infrastructuur van de Vlaamse overheid. Zie verder de aanbevelingen in het syntheserapport.
	4° 'Roerende accommodaties die vast zijn door bestemming'	Interpretatie niet in alle gevallen duidelijk.		AOE vermeldt dat het Burgerlijk Wetboek 'roerende goederen onroerend door bestemming' relateert aan de bedoeling van de eigenaar om deze goederen blijvend te verbinden met het onroerend goed. Wat 'onroerend erfgoed' betreft vertaalt AOE dit in drie mogelijke vormen: onroerend door ornamentele bestemming, onroerend door wilsbestemming en roerende goederen die direct gerelateerd zijn aan de exploitatie van het gebouw.	Verhelderen, daarbij rekening houden met sectorspecifieke roerende accommodaties binnen cultuur- en jeugd (en vermelding van de noodzaak van bestemming van 20 jaar).
	14° duurzaamheid: de kwaliteit van een infrastructuur die ze verkrijgt door minder fossiele brandstoffen te gebruiken in haar werking en door energiezuiniger te werken.	Energie-efficiëntie wordt gezien als te beperkte invulling van ecologische duurzaamheid. Klankbordgroep en stuurgroep legt de link met veranderingsgericht bouwen, circulair bouwen, product as a service, mobiliteit...	Zowel nood aan gerichte laagdrempelige interventies, als de mogelijkheid voor een meer integrale benadering van ecologische duurzaamheid.	Bij Sport VL en AOE is er enkel sprake van energetische duurzaamheid, energieefficiëntie of energiebesparing. TVL hanteert een ruimer begrip en vermeldt als belangrijk streefdoel "het effectief en duurzaam omgaan met sociale, economische en ecologische uitdagingen" (met verwijzing naar een infociche op de TVL-website).	Nood aan een bredere definitie van ecologische duurzaamheid ... maar daarbinnen tegelijk toch duidelijk te onderscheiden elementen benoemen.
	9° investeringssubsidie : subsidie voor het bouwen, uitbreiden, verbouwen of verwerven van infrastructuur met bovenlokaal belang;	Eventueel verbreden, n.a.v. discussie over kosten die niet in aanmerking komen? Zie onder 'subsidieregeling' (de tabel verderop dus).		Sport Vlaanderen vermeldt "voor de bouw en renovatie" + voor topinfrastructuur ook "inrichting". AOE vermeldt voor de erfgoedpremie: onderhouds-, restauratie- of ontsluitings-werken, alsook beveiligingswerken en energiebesparende maatregelen... maar voegt eraan toe: enkel bedoeld voor erfgoedgerelateerde ingrepen die noodzakelijk zijn voor behoud en herwaardering + die technisch, sober en doelmatig zijn.	

4.2. Toepassingsgebied

Artikel 2 van het Hoofdstuk Algemene Bepalingen bepaalt het toepassingsgebied van het reglement en de kosten die in aanmerking komen.

	Issue	Input uit interviews	Resultaten survey	Inspiratie benchmark	Mogelijke aanbevelingen Reglement
Scope: individuele projecten of collectieve projecten	individuele projecten of collectieve projecten	Nadenken over groepsaankopen.	Ook in het dialogocafe komt de vraag om groepsaankopen op tafel, zowel omwille van financiële redenen als meerwaarde op vlak van kennisdeling.		De scope van de visie en het reglement is nu louter individuele projecten. Onderzoek de mogelijkheid van collectieve infrastructuur (bv. databanken, softwaresystemen), groepsaankopen,...
Scope: territoriaal en domeinen	Bovenlokaal	Er zijn ook lokale noden, en daarop biedt het reglement uiteraard geen antwoord. Wordt soms opgevangen door 'gecoördineerde' aanvragen, maar reglement maakt onderscheid tussen 'bovenlokaal' (i.e.. toepassingsgebied) en 'interlokaal' (bundeling van louter lokale aanvragen komt niet in aanmerking). Nood aan consistente benadering binnen het beleidsdomein CJM (Decreet Bovenlokale Cultuurwerking; sectorale decreten).	Er zijn ook lokale noden, en daarop biedt reglement uiteraard geen antwoord. Hier zien we wel een vraag naar het faciliteren van gecoördineerde aanvragen. Sommige werkingen beheren zowel lokale als bovenlokale infrastructuur.	Geen als dusdanig benoemde 'bovenlokale' dimensie bij AOE en TVL Bij Sport Vlaanderen wordt er wel onderscheid gemaakt tussen lokale, bovenlokale en topsportinfrastructuur. De mate van 'bovenlokaliteit' voor verschillende types van infrastructuur wordt er getoetst en gewogen aan de hand van 8 criteria.(vnl. sportspecifieke criteria). Hiervoor is een online simulatietool beschikbaar zodat kandidaat-aanvragers voorafgaandelijk zelf kunnen inschatten of ze hiervoor in aanmerking komen.	Bovenlokale scope behouden. Onderscheid maken tussen bereik en/of uitstraling en/of meerwaarde op respectievelijk <i>voornamelijk</i> lokaal niveau, bovenlokaal niveau en Vlaams niveau of ruimer. CJM: Wel heldere definitie met toetsbare criteria nodig. Deels kan het sectorale Vlaamse beleidskader voor cultuur en jeugd hiervoor een toetssteen vormen. Deels is ook een in depth verkenning van de bovenlokaliteit-benadering van Sport Vlaanderen wenselijk (m.i.v. een online simulatietool + check hoe de inhoudelijke beoordelings-criteria concreet worden getoetst).
	Werkingen met een gemengde bestemming: breder dan cultuur/jeugd.		Werkingen met een bredere scope dan cultuur/jeugd.		Scope behouden. Wel nadenken over 'cultuur' in enge zin vs concepten van gemengd gebruik.
Cultuur/jeugd: onderscheidende	Nood aan consistente benadering van	Voordelen van geïntegreerde aanpak: cultuur en jeugd (buiten de culturele decreten)maken deel uit van eenzelfde administratie, publieke	Survey: deels gelijklopende noden, vooral dan op het vlak van de randvoorwaarden – energie-efficiëntie	In de drie benchmarks wordt qua subsidie-instrumentarium m.b.t. infrastructuur sterk gedifferentieerd in lijn met het inhoudelijk beleid	Wegen van voor- en nadelen om binnen het instrumentarium sterker

benadering nodig?	brede cultuur- en jeugdveld – of scherper onderscheid tussen cultuur en jeugd	sectoren met gelijksoortige flankerende wetgeving en meer flexibiliteit mbt toewijzing budgetten... Mbt jeugdwerk buiten de culturele decreten lijkt het ongemak over het FoCI-reglement eerder te pleiten voor een afzonderlijke benadering voor jeugd, vnl omdat dit in globo een totaal ander type werking is en bovendien eerder lokaal/interlokaal georiënteerd is. Dit apart zetten loopt dan weer het risico dat je onduidelijkheid creëert voor die werkingen op het snijvlak van cultuur en jeugd.	voornamelijk -- en nood aan financiële support,...	(beleidsdoelstellingen) binnen die sectoren. Sport Vlaanderen: 7 verschillende instrumenten, waaronder decreet bovenlokale en topsportinfrastructuur. Binnen dit decreet dus ook een duidelijk onderscheid tussen bovenlokale en topsportinfrastructuur. Agentschap Onroerend Erfgoed: verschillende soorten premies (o.a. erfgoedpremie en meerjarenpremie), leningen en fiscale stimuli. Meerjarenpremie betreft grote en langdurige restauraties. Toerisme Vlaanderen: deels langdurige (bv. logies, jeugdverblijven), deels bewust tijdelijke instrumenten (bv. thematische impulsprogramma's voor bv. fiets- en wandelnetwerken, wereldoorlog I, kust-kunststeden-groene regio's, hefboomprojecten attracties en meeting venues). Duidelijke focus op infrastructuur met ook internationale relevantie (maar niet alleen)	te differentiëren tussen cultuur en jeugd. Sterker onderscheid tussen grote culturele infrastructuur (scope Vlaanderen en ruimer?) en bovenlokale infrastructuur. Oog hebben voor een consistente benadering voor alle sectoren.
	Grote verschillen op vlak van capaciteit en expertise	Jeugd (buiten cultuurdecreten) voelt zich niet op zijn plaats binnen huidig reglement. Verschillen hebben vooral te maken met schaal, capaciteit, expertise, personeelsverloop.	Verschillen op vlak van expertise/schaal/capaciteit worden bevestigd in de survey, maar zijn ook niet absoluut (eg zie ook aandachtspunt bij prof. kunsten).	Er wordt niet expliciet rekening gehouden met de aanwezige capaciteit en expertise, maar door een gedifferentieerd instrumentarium (bv. bij AOE ook voor kleine werken en bedragen) en een verschil in procedure (bv. resp. standaard-procedure en bijzondere procedure voor bovenlokale sportinfrastructuur) wordt dit deels ondervangen. Bij SVL, AOE en TVL wordt bovendien actief ingezet op informatie, advies en begeleiding in de offertefase, maar dit geldt vooral voor zwaardere dossiers.	Proportionaliteit (nog) meer als principe doorvoeren: zwaarte van procedure afhankelijk maken van de grootte van de investering en de soort investering. IDEA en klankbordgroep: Dit lijkt eerder te pleiten voor een afzonderlijke benadering voor jeugd, vnl omdat de jeugdsector in globo een ander type werking betreft en bovendien eerder lokaal/interlokaal georiënteerd is. Wel wenselijk om de budgetten niet op te splitsen zodat communicerende vaten mogelijk blijven. Wel op te passen met het creëren van grijze zones.

					<p>IDEA: De omvang van een 'organisatie' lijkt minder relevant, wél de omvang van de beoogde werken/investeringen (waar zowel SVL als AOE in hun instrumenten en procedures rekening mee houden)</p> <p>KBG: kan beleidskader inspelen op 'effectuation logic' en ondernemerschap binnen de sector?</p>
<p>Onderscheid tussen GCI en sectorale prioriteiten</p>	<p>Onderscheid tussen verschillende onderdelen binnen het reglement: GCI vs sectorale prioriteiten.</p>	<p>Binnen interviews en survey werd het onderscheid tussen GCI en SP niet ter discussie gesteld.</p>			<p>IDEA: Aparte benadering voor GCI te behouden omwille van de strategische meerwaarde ervan qua relevantie, uitstraling, bereik en werking op niveau Vlaanderen en/of niveau internationaal. Dit bovendien zoveel mogelijk in lijn met sectoraal beleid op het vlak van werkingen. Desgevallend geldt voor de GCI bij voorkeur automatisch de voorbeeldfunctie op het vlak van 'randvoorwaarden' alsook het zich conformeren aan eventuele inhoudelijke beleidslijnen en prioriteiten (zowel sectorbreed als sectorspecifiek).</p>
<p>Evaluatie huidige sectorale prioriteiten</p>	<p>Evaluatie huidige sectorale prioriteiten: theatertrekken.</p>	<p>Theatertrekken: belangrijk omwille van welzijn en EU regelgeving. Belangrijk om ook te kijken naar andere technische noden.</p>	<p>Survey: vervanging theatertrekken komt meermaals voor in de survey, er is een issue mbt criteria: noodzaak van toneeltoren en cofinanciering is soms een probleem.</p>		
	<p>Evaluatie huidige sectorale prioriteiten: energiezuinigheid.</p>	<p>Blijft voor gesprekspartners een belangrijk uitgangspunt, weliswaar de aanbeveling om breder te scopen dan energiezuinigheid.</p>	<p>Survey: met stip op één als belangrijk aandachtspunt voor infrastructuur in de toekomst. Aandachtspunten gaan over voorwaarden en criteria.</p>	<p>Energetisch duurzaam is in alle sectoren een expliciete subsidievoorwaarde en/of beoordelingscriterium en/of bijzonder aandachtspunt.</p> <p>AOE heeft een afzonderlijke erfgoedpremie voor energiebesparende maatregelen. Bij zowel AOE als bij VIPA is een energieaudit een vereiste.</p>	<p>Behouden als sectorale prioriteit, maar aandacht voor een meer integrale benadering en dit helder vertalen naar voorwaarden en criteria.</p> <p>Verplichting voorafgaandelijke energieaudit meenemen als aanbeveling</p>

					Geldt inherent ook als randvoorwaarde voor GCI. Zie hierover ook onder het begrip duurzaamheid.
	Evaluatie huidige sectorale prioriteiten: Toegankelijkheid.	Toegankelijkheid is niet vrijblijvend: in Vlaanderen is er regelgeving ter zake, voor constructies die publiek toegankelijk zijn	Survey: wordt in mindere mate prioritair geacht, maar tegelijk wordt aangegeven dat investeringsubsidies noodzakelijk zijn om conform de wetgeving publiek toegankelijk te zijn.	Toegankelijkheid is in alle sectoren een expliciete subsidievoorwaarde en/of beoordelingscriterium. Overal samenwerking met Inter (scans/audits).	Regelgeving als voorwaarde bij GCI. Kijken naar voorwaarden en criteria met inspiratie uit benchmarking. Verplichting voorafgaandelijke toegankelijkheidsscan meenemen als aanbeveling
Nieuwe invalshoeken voor prioriteiten	Andere mogelijke prioriteiten mbt (wettelijke) randvoorwaarden.	Belang van veiligheid: asbest eveneens aandachtspunt. Klankbordgroep: veiligheid breder insteken dan louter wettelijke verplichtingen: inbraak, gezondheid....	Belang van veiligheid: asbest. Ook aandacht voor infrastructuurnoden ivm Corona: afstand, hygiëne, buitenruimtes..	Veiligheid op meerdere vlakken, en zeker waar het verplicht is: bv. brandveiligheid. Ook andere elementen die direct te relateren zijn aan publiek (of bezoekers, deelnemers, ...) worden als belangrijke aandachtspunten gezien bij o.a. AOE (bv. open erfgoed) en TVL (bv. onthaal, beleving, enz).	Verplichte veiligheidsaspecten (brandveiligheid, asbest). Veiligheid ook als breder ingevuld aandachtspunt mee te nemen: bv. veiligheid ivf inbraak, criminaliteit, terrorisme, .../ veiligheid vanuit oogpunt gezondheid, bv corona.
	Weinig ambities mogelijk binnen huidig budgettair kader.	Huidige budgetten maken niet mogelijk om in te zetten op voorbeeldfunctie. Vraag is tevens: hoe vanuit prioriteiten gekoppeld aan randvoorwaarden in te spelen op inhoudelijke noden?	Survey/Dialogocafé: voornaamste noden zitten op noodzakelijk onderhoud en wettelijke randvoorwaarden – geen ruimte voor kwalitatieve verdieping, innovatie, ontwikkeling... Een mogelijke focus op 'publiek': investeringen mbt optimalisering onthaal, beleving, ontmoeting, informatie, ed maar 'geïntegreerde visie' op relatie infra/publiek – in brede zin - als voorwaarde)	Het beschikbaar budget wordt globaal gezien strategisch ingezet in lijn met de bestaande beleidskaders, waarbij een belangrijke focus op infrastructuurprojecten die een verschil kunnen maken. Specifieke randvoorwaarden, zoals energieëfficiëntie en toegankelijkheid, zijn eerder voorwaarden, criteria of aandachtspunten binnen een instrumentarium dat focust op bredere sectorspecifieke strategische beleidslijnen.	CJM: in hoeverre is het nuttig om in een cultuur- en jeugdbreed reglement met sectoraal gedifferentieerde prioriteiten te werken?
	Gebrek aan kader (inhoudelijk en budgettair) voor investeringen voor inhoudelijke noden	Vraag is: hoe vanuit prioriteiten gekoppeld aan randvoorwaarden in te spelen op inhoudelijke noden? Aandacht gevraagd voor sectorale noden: presentatie- en bewaaromgevingen cultureel erfgoed, voor de functies ontwikkeling en presentatie binnen de kunsten, polyvalente ruimtes	Focus ligt nu op randvoorwaarden. Die blijven belangrijk, maar het is moeilijk om te innoveren, te ontwikkelen en ambitieus te zijn vanuit infrastructuur. Inhoudelijke sectorale noden zijn erg verschillend en overall urgent: binnen jeugd aandacht voor polyvalentie, binnen cultureel erfgoed voor depotproblematiek en tentoonstellings-	Zie ook hierboven. Bij SVL, AOE en TVL ligt de focus niet op de randvoorwaarden - hoe belangrijk die ook worden geacht – maar op het inhoudelijk sectorbeleid en het strategisch verschil dat hiervoor met (ook) infrastructuurinvesteringen kan gerealiseerd worden.	Herzetten sectorale prioriteiten maar vooral ook omslag proberen maken door het herleggen van de focus, hoewel er allicht geen ruimte is binnen huidig budgettair kader voor gelaagde ambities zoals randvoorwaarden (basis t/m voorbeeldfunctie), onderhoud, inhoudelijke beleidsaccenten, ...

		<p>binnen jeugd... Huidige prioriteiten bieden weinig mogelijkheden.</p> <p>Vroeger waren die er wel (depots erfgoed), beslissing bij vorige ronde verwees de minister naar GCI.</p> <p>Er zijn natuurlijk wel mogelijkheden voor GCI, maar hier ontbreekt dan weer een inhoudelijk kader.</p>	<p>ruimtes, binnen kunsten ontwikkeling, presentatie (zowel kwalitatieve omstandigheden als mbt mogelijkheden). Zie volgend hoofdstuk.</p>		<p>Budget FoCI zeer laag vergeleken met Sport, AOE, TVL.</p> <p>Helder strategisch kader voor GCI: welke accenten en prioriteiten op landschapsniveau?</p>
	Gebrek aan hefboomen voor innovatie	<p>Vraag (FoCI) om te bekijken of reglement ook een hefboom kan zijn voor experimenten met en implementatie van innovatieve technologie.</p>	<p>Vooraf binnen professionele kunsten en lokaal cultuurbeleid (met bovenlokaal bereik) aan de orde gesteld (Survey, Dialoogcafé).</p> <p>Nieuwe technologie ook sterk verbonden met energiezuinigheid.</p>	<p>Bij SVL wordt 'innovatie' uitdrukkelijk vermeld als één van de inhoudelijke criteria voor zowel bovenlokale als topsportinfrastructuur.</p> <p>TVL hanteert bepaalde impulsprogramma-subsidiëring uitdrukkelijk om op toeristisch-strategisch vlak het verschil te kunnen maken en vernieuwing te stimuleren (zie o.a. hefboomprojecten attracties, Vlaamse Meesters, meetinginfrastructuur, e.a.)</p>	<p>Investeringsubsidies ook zien als hefboom voor innovatie via samenwerking met R&D, cf innovatieve partnerprojecten. Mogelijkheden via criteria, specifieke impulsprogramma's,...</p>
Afstemming op andere beleidsdomeinen	Afstemming op andere domeinen, eg. Toerisme Vlaanderen.	<p>FoCI speelt deels op zelfde terrein als Toerisme Vlaanderen: enkel mbt jeugdverblijven en belangrijke toeristische hefboomprojecten. Er is nood om beide af te stemmen, op vlak van scope, criteria, termijnen...</p> <p>Binnen jeugdverblijven heeft TVL meer 'vinger aan de pols' wegens werkbezoeken, loketfunctie.</p>	<p>Bevestigd door survey: overlap is grootst met TVL, vooral binnen jeugd maar ook daarbuiten. Hier worden in 1/3 gevallen ook issues gerapporteerd.</p>	<p>AOE maakt combinatie met andere overheidsbijdragen mogelijk, maar het totale investeringskost mag niet worden overschreden.</p> <p>TVL. Voor toeristische hefboomprojecten stimuleert TVL co-financiering met andere Vlaamse beleidsdomeinen (cultuur, onroerend erfgoed, natuur, ...) en nog andere overheden (lokale besturen, europa, ...), maar mag samen niet hoger zijn dan de totale investeringskost.</p>	<p>Verder onderzoek nodig. Complexe oefening om in detail uit te werken, want er zijn vele deelreglementen (zie benchmark: vooral mbt voorwaarden en criteria).</p>
	Afstemming op andere domeinen, dan TVL, eg AOE	<p>Geen issues gerapporteerd mbt andere sectoren dan Toerisme.</p>	<p>Geen issues gerapporteerd mbt andere sectoren dan Toerisme.</p>		<p>Geen issues mbt afstemming, wel inspiratie halen uit benchmarking.</p>

4.3. Reglement

	Issue	Input uit interviews	Resultaten survey en dialoogcafé	Inspiratie benchmark	Aanbevelingen Reglement
Wie kan aanvragen?	Rechtspersoonlijkheid: ook commerciële actoren?	Opgebracht door CJM: de vraag in welke mate het reglement moet open staan voor commerciële actoren		SVL: ook 'ondernemers'. AOE: ook 'privé-eigenaars' mits voorwaarden qua beperkte openstelling. TVL: ook mogelijk voor rechtspersonen met een commercieel doel op voorwaarde dat eventuele winsten worden geherinvesteerd in het toeristisch product (+ voorwaarde van de de-minimis regeling)	CJM: eventueel een systeem te overwegen met verschillende subsidiepercentages ingeval van (evt deels) commerciële uitbating?
Kosten die (niet) in aanmerking komen	Studiekosten	Huidig plafond van 10% voldoet niet meer aan de huidige noden en praktijken (locatieonderzoek/haalbaarheidsonderzoek etc.). Het percentage voor studie (10%) is te herbekijken en vergt wellicht ook afstemming met Team Vlaams Bouwmeester/Onroerend Erfgoed. Ook de kwestie van voortijdige aanstelling van een ontwerper speelt op. Deze kosten zijn niet terug te vorderen. Dit kan echter wel de helderheid van ramingen ten goede komen (zie verder). Ook de studiekosten door INTER en opvolgingskosten kunnen meer duidelijk en consequent.		Sport Vlaanderen <u>Alleen</u> kosten die rechtstreeks verband houden met ontwerp, bouw, renovatie, bouwkundig en technisch onderhoud, en exploitatie. Dit is m.i.v. onroerend of verankerbaar sportmateriaal + andere voorzieningen die ifv deze infrastructuur noodzakelijk zijn. <u>Uitgesloten</u> : kosten voor groenaanleg, recreatie, horeca, kantoor- of administratieruimten, aankoop van bouwterrein (niet van gebouwen!), parking en fietsenstalling + <i>nooit studiekosten</i> en BTW. Agentschap Onroerend Erfgoed Omdat de regelgeving vrij complex is en niet in die mate sluitend dat het voor elke situatie meteen duidelijk is of een premie mogelijk is werd een richtlijn opgemaakt ivm in welke context premies wel/niet toegekend worden. https://www.onroerenderfgoed.be/sites/default/files/2019-07/richtlijn_betoelaagbaarheid_0.pdf Hieraan is een lijst toegevoegd van concrete werken, waaruit blijkt dat ondermeer studiekosten niet in aanmerking worden genomen voor het berekenen van de erfgoedpremie. Kosten en uitvoering pas mogelijk na goedkeuring van de erfgoedpremie. Toerisme Vlaanderen - hefboomprojecten	CJM: duidelijke afspraken nodig ivm al dan niet subsidiëren van bv. groenaanleg, horeca, shops, kantoren, parking, fietsenstalling, BTW, e.a. + ook voor specifieke maatregelen bij nieuwbouw of totaalrenovatie CJM: aandacht voor kosten die de kwaliteit van projecten ten goede komen, zoals bv. algemene kosten, studiekosten, personeelskosten; ook afstemming met Bouwmeester nodig vermits hoog aantal open oproepen
	Sensibilisering	Is een voorwaarde, maar kan nu niet ingebracht worden bij de kosten.			
	Overheadkosten	Zeer zwaar voor werkingen om complexe bouwdoSSIERS op te volgen. Bij verbouwingen moeten werkingen soms ook andere ruimtes huren.			
	Quick wins	Suggestie om QW niet terug te betalen, wegens terugverdieneffecten (cf VIPA).			Suggestie om te checken met technische experts.
	Huurkosten	Kan bij grootschalige verbouwingen een zware kost zijn,			

		wanneer een werking tijdelijk gehuisvest moet worden.		Kosten vanaf datum van opname op de shortlist, ook indien het project pas nadien formeel wordt goedgekeurd. Tussen opname op shortlist en goed-keuring subsidie, kan gestart worden met het project en kunnen kosten (bv. ontwerpkosten) gemaakt worden op eigen risico.	
	Toegankelijkheid	Kosten voor toegankelijkheidsadvies kunnen ingediend worden, maar niet de begeleiding bij de uitvoering. Dit terwijl Inter een offerte voor het hele pakket geeft. Die kan niet goedgekeurd worden, wegens onzekerheid over vergoeding.		<u>Subsidieerbare kosten</u> - opmaak van businessplan (<i>d.i. inclusief studie/advies/begeleiding</i>) - infrastructuur (bouwen, verbouwen, inrichten), - studies en ontwerpen (<i>in ruime zin</i>) - <i>personeelskosten</i> voor de realisatie van het project (met maxima) - digitale en audiovisuele producten ter verhoging van de beleving - vorming van personeel voor zover gerelateerd is aan ingediende project - kosten in het kader van kennisdeling - uitgaven toegankelijkheid <u>Niet-subsidieerbare kosten</u> - investeringen in verblijfsinfrastructuur - aankoop van gronden en gebouwen - restauratiekosten - onderhoudswerken - personeel voor exploitatie - investeringen in horeca en shops - recupereerbare btw - communicatie en promotie - overheadkosten Toerisme Vlaanderen – jeugdverblijven <u>Subsidieerbaar</u> - brandveiligheidswerken (selectief) - moderniseringwerken (excl energiebesparing; loopt via FoCI) - kindvriendelijkheid-gerelateerde kost <u>Niet-subsidieerbaar</u> - nieuwbouw en totaalrenovaties - privégedeeltes / aankoop - toegankelijkheid en energiezuinigheid; loopt via FoCI - parking <i>Geen melding van studiekosten.</i>	Betere afspraken tussen FoCI en Inter.
	Afbraak- en funderingswerken		Vermeld in open vraag bij survey.		
	Groepsaankopen	Suggestie in interviews om groepsaankopen mogelijk te maken.			
Wet overheidsopdrachten	Wet op de overheidsopdrachten	De wetgeving is onduidelijk en er is in vele dossiers discussie of de Wet van toepassing is of niet.		Toepassing wetgeving op de overheidsopdrachten geldt overal, maar wordt vaak	Nu reeds is beslist dat de Wet op Overheidsopdrachten verplicht toe te passen is.

				<p>niet gecontroleerd en al zeker niet voor kleinere bedragen.</p> <p>Geen expliciete vermelding bij SVL. Wél expliciete vermelding bij AOE voor uitschrijven ontwerp opdrachten en uitbesteden van werken.</p> <p>Bij TVL-hefboomprojecten worden begunstigen (voor wie dit van toe-passing is) gewezen op hun verantwoordelijkheid ter zake, m.i.v. extra toelichting in de handleiding. Bij TVL-jeugdlogies staat dit bij de subsidievoorwaarden.</p>	
Nood aan meer integrale benadering en langetermijnperspectief	Versnippering van dossiers		<p>Combineren van verschillende sectorprioriteiten binnen één aanvraag is niet mogelijk.</p> <p>Vraag om bundelen van dossiers binnen een globaal kader.</p>	<p>Combinaties van meerdere werken in één aanvraag zijn in verschillende reglementen mogelijk.</p>	
	Hoogte van de subsidiebedragen		<p>Plafond draagt bij aan opknippen van dossiers.</p> <p>Vraag om indexering van toegekende subsidiebedragen, in geval van onvoorziene vertraging buiten de wil om.</p>	<p>Onderscheid te maken tussen investeringsbedrag en subsidiebedrag + tussen minima en maxima.</p> <p><u>Investeringsbedragen</u> SVL-bovenlokaal: min. 500.000€ AOE-meerjarenpremie: min 5 mio€ ex BTW TVL- hefboomprojecten: min. 1 mio€</p> <p><u>Subsidiebedragen</u> SVL: max 30% van aanvaard bedrag met max van 1.250.000€ per aanvraag, vermenigvuldigd met puntenscore. AOE: max 25.000€ van aanvaard bedrag excl BTW bij de standaardprocedure; geen maximum bij bijzondere procedure. TVL-hefboomprojecten: doorslaggevend belang van concept en businessplan; geen vooraf bepaald maximum; max 60% van de betoelaagbare kosten. TVL-jeugdlogies: max 40% van aanvaard bedrag; bedrag afhankelijk van beschikbaar budget.</p>	<p>CJM: minimale ondergrens te voorzien voor projecten, resp. zowel GCI als andere? < > CJM: opletten dat we kloof ts GCI en middenveld niet gaan vergroten + sommige niet dure projecten kunnen soms toch het verschil maken (bv. 4AD: een organisatie met internationale uitstraling die op geen enkele andere manier middelen hiervoor kan verwerven).</p>

	Afstemming op sectorale beleidskaders	Het wordt in de sector als oneerlijk gezien dat sommige werkingen vanuit werkingsubsidies infrastructuurkosten moeten dragen en andere (eigendom VO) niet.	Ook hier wordt de kwestie van gelijkberechtiging gesignaleerd.	Geen issue.	Afstemming deels via interne afstemming bij CJM. FoCI-reglement alvast qua definities en scope meer laten aansluiten bij sectorale beleidskaders.
Gecoördineerde dossiers	Is het een goed idee om gebundelde aanvragen mogelijk te maken?	Vaak gebruikt om 'lokale' aanvragen op te schalen tot een bovenlokaal dossier (hoewel reglement aangeeft dat interlokaal niet volstaat, en hierop ook beoordeeld wordt.)	Is een antwoord op de moeilijkheid van kleinere werkingen met beperkte capaciteit om toch in aanmerking te komen. Hierbij ook de vraag om vanuit FoCI actief te faciliteren en matchmaken.		Focus op bovenlokale scope houden en vertalen naar heldere subsidievoorwaarden. Gebundelde aanvragen zijn op dit moment eerder een oplossing voor de voorwaarden mbt energiezuinigheid. Dit is aan te passen bij voorwaarden energiezuinigheid.
Communicatie en toeleiding	Betere toeleiding van sector naar het FoCI-reglement.	Betere toeleiding naar subsidies en heldere communicatie over kader voor beoordeling en beslissingen.	Nood aangestipt als aandachtspunt tijdens survey.	Bij AOE en nog meer bij SVL en vooral TVL wordt in ruime omkadering voorzien en dit zowel in de lanceringsfase van de oproep en aanloop van de aanvragen als in de fase van aanmaak van dossiers. Deze omkadering betreft zowel actieve toeleiding en communicatie als advies en begeleiding. Betreft o.a. online en offline communicatie, incl. infosessies gespreid over Vlaanderen; advies (mail, telefonisch), workshops, ... TVL voorziet voor de hefboomprojecten ook uitgebreide omkadering en begeleiding in de fase van zowel de uitwerking van shortlist-projecten als in de uitvoeringsfase. TVL geeft ook inhoudelijk advies en begeleiding; SVL doet dit niet om gelijkwaardige beoordeling niet in het gedrang te brengen.	CJM: ifv responsabilisering van de begunstigden (in uitvoeringsfase dus) kan een 'bootcamp' interessant zijn, complementair aan of ipv individuele toelichting tijdens een plaatsbezoek

4.4. Voorwaarden en criteria

	Issue	Input uit interviews	Resultaten survey	Inspiratie benchmark	Aanbevelingen Reglement
Gebrek aan inhoudelijk kader, transparantie, strategie	Onderscheid tussen criteria en randvoorwaarden.	Nood aan meer gelaagde benadering van visie, inhoudelijke prioriteiten enerzijds en randvoorwaarden anderzijds. Belang van een explicieter kader voor beoordeling, ook Bij GCI zijn er geen criteria in het reglement, enkel voorwaarden.		Verschillende soorten voorwaarden: - ontvankelijkheidsvoorwaarden, - subsidievoorwaarden (incl. wettelijke randvoorwaarden zoals toegankelijkheid), - beoordelingscriteria - en bijzondere aandachtspunten. Dit onderscheid wordt evenwel niet altijd helder gemaakt. Wél helder onderscheid tussen subsidievoorwaarden en beoordelingscriteria.	Duidelijk onderscheid tussen subsidievoorwaarden en beoordelingscriteria – zowel voor SP als GCI.
	Gebrek aan inhoudelijke criteria, sterke focus op ontvankelijkheidsvoorwaarden	Vraag bij beoordeling naar meer richtinggevend inhoudelijk kader. Evenwicht zoeken tussen nauwkeurigheid en planlast: wat is minimaal nodig?	Beoordelingskader is weinig inhoudelijk, en weinig transparant. Motivering door sommigen als subjectief ervaren.	Heldere inhoudelijke criteria bij SVL en TVL-hefboomprojecten. Daarvoor bestaat er ook een onderliggend beleidskader. Geen specifieke inhoudelijke beoordelingscriteria bij AOE en TVL-jeugdverblijven, maar overlap met subsidievoorwaarden.	Duidelijk onderscheid tussen subsidievoorwaarden en beoordelingscriteria – zowel voor SP als GCI.
Algemene voorwaarden	Nieuw Decreet 'Kunst in Opdracht'	Link met KIO wordt positief geëvalueerd, maar krijgt te weinig aandacht: 'we moeten er teveel achteraan', en men constateert weinig voorbeelden van voorbeeldig of innovatief gebruik;	Geen referenties	Geen link hiermee vastgesteld.	Actualisering van de referentie naar het percentagedecreet.
	Integrale toegankelijkheid.	Er wordt bij GCI geen toegankelijkheidsdoorlichting door Inter verwacht. Suggestie CJM om percentage in budget voor toegankelijkheid reserveren.		SVL: integrale toegankelijkheid is één van de vijf inhoudelijke criteria (bovenlokaal), maar geen verwijzing naar een verplichte doorlichting. AOE: wordt niet expliciet vermeld, maar er bestaat wel een specifieke handleiding hiervoor:	Verplicht maken van toegankelijkheidsdoorlichting door Inter bij GCI. Percentage in budget voor toegankelijkheid reserveren?

				TVL-hefboomprojecten: vermeld als één van de bijzondere aandachtspunten: verplichte doorlichting met positief advies vereist via Inter. Eveneens op deze manier vermeld als voorwaarde bij TVL-jeugdlogies, maar uitzondering mogelijk voor kleine werken.	
	Erfpacht	In geval van erfpacht moet VO goedkeuring geven voor de werken. Het gebeurt at die niet komt of dat antwoord uitblijft, waardoor een dossier niet ingediend kan worden. Een betere afstemming tussen overheidsdiensten is noodzakelijk.		Geen issue	FoCI kan de referentie zijn: als zij goedkeuring geven, kunnen andere overheidsdiensten volgen.
	% eigen inbreng andere overheden	Hier wordt creatief mee omgegaan: nood aan explicitering van 'inbreng in natura'.		SVL. Bewust beleid van co-financiering > subsidie is "bedoeld als tegemoetkoming in de investeringskosten" (bovenlokaal max 30%; topsport max 50%).. Bij het aanvraagdossier moet een ondertekend 'sjabloon verklaring van medefinanciering' worden meegestuurd. TVL-hefboomprojecten: max. 60% van de betoelaagbare kosten; cofinanciering door de aanvrager zelf of door andere actoren (publiek/privaat) wordt vereist en gestimuleerd > o.a. noodzaak van "goede afstemming met andere subsidieverleners om een optimale inzet van middelen te bereiken" en "een zo groot mogelijke eigen inbreng kunnen aantonen".	
	11° Zakelijke zekerheid	Nauwelijks gebruikt.		SVL: vereiste van haalbaarheid en duurzaamheid op financieel vlak (m.i.v. de beoogde subsidie), naast andere haalbaarheidsvereisten qua oplevering, edm. Voor topinfrastructuur moet financiële duurzaamheid worden aangetoond over een periode van 10 jaar. TVL-hefboomprojecten: subsidiëring obv een volwaardig en financieel sluitend businessplan voor investering én exploitatie	Advies juridische dienst: behouden

Specifieke voorwaarden en criteria: sectorale prioriteiten	Theatertrekken	Vraag vanuit AC naar meer technische standaarden in de criteria.	Voorwaarde van toneeltoren: niet overal aanwezig waar er wel manuele trekken zijn.		Verder onderzoek nodig.
	Toegankelijkheid: monopolie en langetermijn.	Vraag vanuit FoCI: is het nuttig om ook andere marktpartij toe te laten, buiten Inter, voor doorlichting? Vraag naar meer langetermijnperspectief in beoordeling, terwijl na doorlichting enkel prioritaire ingrepen in dossier komen.		Website van Inter vermeldt dat het sinds 2015 een samenwerkingsovereenkomst heeft met de V.O. voor de uitvoering van het Vlaams toegankelijkheidsbeleid. Elk jaar wordt bv. een opdrachtenprotocol opgesteld met SVL. Inter wordt ook door TVL vermeld als partner via wie de verplichte doorlichting moet verlopen.	Hele keten van toegankelijkheid meenemen in motivering bij het dossier. CJM: toegankelijkheidsdoorlichting door Inter verplicht maken voor alle aanvragen GCI + ook eindcontrole
	Energiezuinigheid: complexe cijfermatige voorwaarden	De ondergrens van 100.000 kWh wordt als hoge drempel ervaren. Zie ook debat in VP . Ondergrens 100k kWh is erg moeilijk om te halen, leidt tot geclusterde dossiers (= gecoördineerde aanvragen) om norm te halen. Er zijn grote verschillen in gebruik tussen werkingen die langer of korter open/toegankelijk zijn en sporadisch gebruik. 2015 werkt niet meer als jaar voor de nulmeting: voor nieuwere werkingen niet relevant. Calculatie energiezuinigheid gebeurt door architect: men maakt melding van het deels subjectieve karakter. Complexiteit van dossiers verschilt sterk: van gerichte technische ingreep (eg boiler) tot all-in benadering bij nieuwbouw/grote renovaties.	Voorwaarden mbt energiezuinigheid worden als te cijfermatig en te complex ervaren. Gegevens aanleveren is technisch zeer moeilijk, gezein de soms beperkte kennis. Er is nood aan begeleiding, technische instrumenten voor aankoop.	SVL: vermeldt als voorwaarde "minimaal E voor de functionele sportgedeelten". Bij aanvraag moet een 'engagementsverklaring energie worden' meegestuurd; AOE heeft een afzonderlijke erfgoedpremie voor energiebesparende maatregelen, waarbij een energieaudit is vereist. TVL verwijst bij deze voorwaarde (ruimer dan energie) naar een infofiche duurzaamheid.	Proportionaliteit? Quid geclusterde dossiers? Besparing CO2 in relatie stellen tot de gebruikintensiteit of het gebruiksprofiel van de infrastructuur. Stimuleren van slimmere, duurzame systemen voor sporadisch gebruik. Hou rekening met sectorspecifieke elementen zoals sporadisch gebruik,

	Energiezuinigheid; nood aan bredere scope voor duurzaamheid	<p>Vraag naar bredere en tegelijk preciezere invulling van 'energiezuinigheid': bv. niet enkel gas, electriciteit ook recuperatie regenwater.</p> <p>Duurzaamheid is meer dan energievraag. Bedenking is wel: hoe aftoetsen in aanvragen en uitvoering?</p> <p>Het toepassen/toetsen ervan is niet evident. Het gebruik van bepaalde materialen kan bijvoorbeeld duurzaam zijn (lang meegaan) maar de productie ervan kan vb minder duurzaam zijn. Het is moeilijk om alle facetten tegenover elkaar af te wegen.</p> <p>Vraag om flexibel kader: aanpasbaar aan snel veranderende technieken.</p> <p>Klankbordgroep wijst herhaaldelijk op factor mobiliteit – mogelijk zelfs als uitsluitende voorwaarde (niet evident voor jeugdverblijven).</p> <p>Klankbordgroep wijst op urgentie en wettelijke verplichtingen zijn niet vrijblijvend.</p>		<p>Bij Sport VL en AOE is er enkel sprake van energetische duurzaamheid, energie-ëfficiëntie of energiebesparing.</p> <p>TVL hanteert een ruimer begrip en vermeldt als belangrijk streefdoel "het effectief en duurzaam omgaan met sociale, economische en ecologische uitdagingen" (met verwijzing naar een infofiche op de TVL-website).</p>	<p>Verbreden binnen energiezuinigheid.</p> <p>Circulariteit, veranderingsgericht bouwen en product as a service als mogelijke nieuwe invalshoeken voor duurzaamheid.</p> <p>Ook oog voor de factor mobiliteit in dit kader.</p> <p>Zie ook link met technologische innovatie: hoe werkingen de kans geven ontwikkelingen op de markt te volgen, eventueel een voortrekkersrol te spelen (sensibilisering)?</p>
	Pro's en con's van energie-audit	<p>Energie-audit door een externe partij verplicht maken, cf toegankelijkheidsscreening?</p> <p>Er zijn reeds ervaringen (Vooruit) maar mogelijk niet veralgemeenbaar.</p>	Energie-audit vertraagt de procedure.	Geen issue tot nog toe.	Inspiratie bij VIPA: gratis scans op voorwaarde dat men quick wins onder een bepaald bedrag zeker uitvoert.
Mogelijk nieuwe voorwaarden	Goed bestuur	Toetsen aan bestaande kaders en richtlijnen voor behoorlijk bestuur? Staat niet in richtlijnen, hoewel er een basic check gebeurt.		<p>Voorbeelden van evt andere voorwaarden</p> <ul style="list-style-type: none"> - niet combineerbaar met andere FoCI-aanvragen voor dezelfde werken - niet combineerbaar met bepaalde fiscale voordelen 	Zie mogelijkheden in kolom hiernaast > kritisch te evalueren.

				<ul style="list-style-type: none"> - bij combineren met subsidies van andere overheden mag totaal-investeringsbedrag niet overschreden worden - voldoende hefboomwaarde hebben (is gerelateerd aan beleid mbt infrastructuur) - financiële haalbaarheid investeringen en exploitatie (incl termijn) - duurzaamheid in bredere zin - brandveiligheid - omgevingsvergunning toevoegen - enz... 	
	Meer langetermijn-perspectief inbouwen in de beoordeling			<p>Een ruimer beleidskader biedt de context voor hiervoor relevante instrumenten. Zowel bij SVL als bij AOE en TVL is dit aanwezig. Meest uitgewerkt en globaal bij Sport Vlaanderen.</p> <p>Het langetermijnperspectief is zowel in het beleid als in de instrumenten nadrukkelijk aanwezig. Belangrijke focus ook op grotere en meerjarige dossiers.</p>	<p>Masterplannen voor grotere dossiers (cf SARC).</p> <p>CJM: Voor GCI sterkere koppeling maken met werkingssubsidies + aantonen dat het project ingebed zit in een duidelijke LT-visie van de aanvrager / + aftoetsen van de inhoudelijk meerwaarde ervan tav het landschap, van het draagvlak en van de financiële haalbaarheid (Regeerakkoord p 128)</p> <p>Ook te bekijken per prioriteit: bv de gehele keten van toegankelijkheid meenemen in de motivering.</p>

4.5. Subsidiedossier

	Issue	Input uit interviews	Resultaten survey	Inspiratie benchmark	Aanbevelingen Reglement
Digitale procedure.	Digitale procedure	Ervaringen met KIOSK worden positief geëvalueerd, zeker vergeleken met de moeilijkheden en complexiteit in andere decretale contexten.	Vele opmerkingen over de complexiteit van KIOSK.	SVL; volledig online tegen 31 maart + ondertekend hard copy ex. tegen 30 april per post / digitale simulatietool om de mate van bovenlokale in te schatten. TVL-hefboomprojecten: aanvragen moeten zowel schriftelijk als digitaal worden ingediend (basic informatie). TVL-jeugdverblijven: enkel nog online vanaf 2020 via digitaal loket.	
Administratieve last	Typebestekken	Discussie over typebestekken: vanuit de sector is er kritiek dat opgelegde typebestekken zo zwaar zijn dat ze prijs opdrijven. CJM verheldert dat typebestekken niet verplicht zijn, wel generiek aanbevolen door hele VO.		AOE: type aanvraagformulieren per soort premie; binnen erfgoedpremie verschillend formulier voor de standaardprocedure (licht) en de bijzondere procedure. Complexer dossier voor meerjarenpremie. TVL-hefboomprojecten: procedure en dossier in twee stappen (eenvoudige aanvraag > shortlist of niet; dossier incl businessplan > goedkeuring of niet). TVL-jeugdverblijven: sterk vereenvoudigde aanvraagprocedure vanaf 2020	Heldere communicatie over typebestekken? Typebestekken aanpassen aan FoCI-context.
	Complexiteit van dossiers	In de interviews wordt gezegd dat de opgevraagde informatie to the point en niet te zwaar is.	Toch veel opmerkingen in de survey over de complexiteit en administratieve last, zowel bij grotere als kleinere werkingen. Wordt als omslachtig en complex ervaren – veel financiële en administratieve gegevens, complexe berekeningen (energiezuinigheid), Vraag naar begeleiding bij opmaak dossiers. Suggestie om gecoördineerde dossiers te faciliteren vanuit FoCI.: het is niet gemakkelijk om matches te vinden.		Proportionaliteit: procedure aanpassen naargelang van omvang dossier / schaal aanvrager. Onderscheid maken tussen complexiteit van dossier en gebrek aan competenties in de sector. Reductie complexiteit: verder te bekijken.

			In een aantal sectoren (jeugd, kunsten) ontbreekt de capaciteit/expertise.		
Meer vertrekken vanuit langetermijnvisie		Suggestie om binnen dossier specifieke ingrepen steeds te kaderen binnen langetermijnvisie.			Langetermijnvisie verplicht meenemen in motivering. Hele keten van verantwoordelijkheid meenemen
Ramingen		<p>Het moet duidelijker zijn voor de aanvragers hoe ze een raming moeten opstellen en de werken duidelijker kunnen omschrijven. Zo kan het subsidiepercentage juist bepaald worden en fungeert de raming als toetsingskader in de uitvoeringsfase.</p> <p>Er zitten grote verschillen tussen diverse dossiers in de betrouwbaarheid of juistheid van ramingen. Dit is afhankelijk van bv. het al dan niet betrokken zijn van een architect of studie bureau (inclusief 10% marge), de mate waarin de bouwkosten vooraf gekend zijn en de termijnen waarbinnen die kosten zich stellen...</p> <p>Een duidelijker kader is nodig omdat het subsidiepercentage bepaald wordt op basis van de raming en later toegepast wordt op facturen.</p>		Zeer operationeel en specifiek voor FoCI.	Omkadering en kennisopbouw. Zie ook plafond studiekosten.

4.6. Beoordelings- en beslissingsprocedure

	Issue	Input uit interviews	Resultaten survey	Inspiratie benchmark	Aanbevelingen Reglement
Transparantie	Samenstelling van de commissie.	Voor de sector is het niet duidelijk wie in de adviescommissie zit, en waarom. Huidige commissie is breder samengesteld dan wat in reglement staat, nl. ook vertegenwoordiging van Toerisme Vlaanderen.		SVL: beoordeling en advies via een beoordelingscommissie van minimaal 5 en maximaal 9 leden; van de leden is expertise vereist op vlak van sportinfrastructuur of van de vijf inhoudelijke criteria (vier criteria bij topsport); leden worden benoemd door de bevoegde minister. AOE werkt niet met beoordelings- of adviescommissies. AOE beoordeelt zelf, in principe op voordracht van de provinciale erfgoedconsulenten in samenspraak met de regiodirecteur Over complexe dossiers wordt teamoverschrijdend en agentschapbreed afgestemd.. Finale beslissing door de minister ifv beschikbaar budget.	Aanpassen reglement mbt samenstelling adviescommissie (Toerisme Vlaanderen vermelden) Publiceren van samenstelling van Adviescommissie: niet enkel via ministerieel besluit, maar transparantie creëren over de procedure online. Ook een adviescommissie voor Gr Culturele Infrastructuur (dit is nu niet logisch noch consequent) + inzetten op beoordelingscriteria z m.i.v. betere toelichting ervan (het blijkt nu vaak niet duidelijk hoe dit te interpreteren).
	Transparantie mbt besluitvorming		Gebrek aan transparantie in de besluitvorming: volgens de survey is 22% expliciet ontevreden, slechts 42% tevreden: men heeft 'geen zicht op' besluitvorming.	TVL-hefboomprojecten. Beoordeling door een (internationale) jury in twee stappen. Finaal jury-advies aan en beslissing door de administrateur-generaal (i.o.m. de minister). TVL-jeugdlogies. Hiervoor geen adviescommissie of jury. AG beslist obv aanvraagdossier en advies inspecteur na plaatsbezoek.	Expliciteren beoordelingsprocedure Publiceren van samenstelling van adviescommissie. Integreren procedure in Reglement
Beoordelingsprocedure	Pragmatische samenwerking tussen CJM en AC	Verloopt goed: CJM doet voorbereidend werk mbt ontvankelijkheidsvoorwaarden, en stelt mogelijke ranking op: ja/nee/misschien. Hier worden diverse factoren pragmatisch in rekening gebracht, ook beschikbaarheid van budgetten. Nadien def ranking door AC.		Volledige transparantie bij SVL en TVL-hefboomprojecten.	Expliciteren procedure via toelichting/FAQ/communicatie... CJM: interessant om beoordelingscriteria en -procedure SVL en TVL meer in detail te bekijken, vnl. naar proportionaliteit, mate van aanpassing aan de functie van gebouwen, link met visie en businessplan, kwaliteit van dossier
	Plaatsbezoeken	Zijn mogelijk volgens reglement, maar worden niet gezien als praktisch haalbaar, mogelijk enkel bij grotere dossiers. Vanuit de sector is er		SVL: plaatsbezoek als mogelijkheid voorzien in de uitvoerings- of controlefase, maar dit gebeurt in de praktijk evenwel niet.	

		wel een vraag naar direct contact, uitwisseling in verschillende fases van het dossier (ifv terreinkennis bij dossierbeheerders en technische kennis/versterken dossiers in sector).		AOE acht de rol van de provinciale erfgoedconsulenten cruciaal in de fase van dossiervoorbereiding, m.i.v. eventuele plaatsbezoeken. Geldt vnl. voor de bijzondere procedure en meerjarenpremie. Bij uitvoering zijn eveneens werfbezoeken voorzien. TVL-hefboomprojecten: intens adviserende en coachende rol van TVL-medewerkers in alle fasen. Dit is m.i.v. plaatsbezoeken. TVL-jeugdlogies: plaatsbezoek van TVL-inspecteur tijdens na indiening van de aanvraag om deze samen te overlopen in een adviserende en coachende rol.	
Doorlooptijd beoordeling en beslissing	Zeer lange doorlooptijd tussen beoordeling en beslissing	Lange periode tussen 1 april en 1 oktober. Dit maakt de tijd voor de indiening van tweede dossier erg kort.	Ook in de survey wordt de lengte van de doorlooptijd erg vaak als een probleem aangekaart.	SVL: vaste termijnen voor indiening (31 maart online, 30 april hard copy) en beslissing (uiterlijk 31 september). AOE: beslissing binnend de 90 dagen. TVL-hefboomprojecten: duidelijke termijnen voor indiening in twee fasen en beslissing. Beslissing ongeveer 4 maanden na indiening van businessplan.	Kortere doorlooptijd beoordeling-beslissing.
	Meerdere indiendata op jaarbasis		Suggestie uit survey.	SVL: één vaste indiendatum/jaar; 31 maart AOE: geen vaste indiendata TVL-hefboomprojecten: zowel in voorjaar als najaar mogelijk (maar was tijdelijk programma en is nu afgesloten). TVL-jeugdlogies: vaste indiendatum/jaar; 31 maart	
	Geen vast beslissingsmoment voor GCI		Aangestipt in survey.	SVL: vaste beslismomenten AOE: binnen de 90d vanaf aanvraag TVL-hefboomprojecten: geen vast moment, maar periode van +/- 4 maanden	
Communicatie en opvolging	Omgevingsvergunning niet beschikbaar	Soms is omgevingsvergunning er nog niet bij de subsidiebeslissing.		Bij Sport VL en AOE is er enkel sprake van energetische duurzaamheid, energieefficiëntie of energiebesparing.	(Blijven) vermelden dat die moet toegevoegd worden bij aanbestedingsdossier.

				TVL hanteert een ruimer begrip en vermeldt als belangrijk streefdoel "het effectief en duurzaam omgaan met sociale, economische en ecologische uitdagingen" (met verwijzing naar een infofiche op de TVL-website).	
	Geen communicatie na beslissing.		Vraag bij sector naar meer communicatie en opvolging.	SVL: vraagt bijkomende informatie op indien aanvraagdossier onduidelijk of onvolledig is / communiceert beslissing. AOE: communicatie meteen na beslissing, waarna uitvoering mag starten. Verloopt bij de bijzondere procedure in 2 stappen; na elke stap communicatie. TVL-hefboomprojecten: meteen actieve communicatie na elke stap van de procedure en telkens verdere actieve opvolging (incl verder advies en begeleiding)	

4.7. Procedure opvolging na goedkeuring

	Issue	Input uit interviews en interne evaluatie CJM	Resultaten survey	Inspiratie benchmark	Aanbevelingen Reglement
Reglement is summier	Reglement is summier	Weliswaar is er een goed uitgewerkte handleiding		Sport Vlaanderen - online voortgangsrapport via SVL met mailinstructies qua opvolging en verdere stappen; 2x/jaar. Dit rapport vraagt naar stavaza werken, timing en opvolging beoordelingscriteria.	Kijken welke (essentiële) elementen handleiding ingeschreven kunnen worden in nieuw reglement
Opvolging projecten tijdens uitvoering	Opvolging toegankelijkheidsaudits	Suggestie om Inter ook een rol te geven bij de uitvoering, bv ook eindcontrole laten uitvoeren en evt ook tussentijdse begeleiding (is duur).		- via online voortgangsrapport gebeurt ook de budgetopvolging en de planning van de uitbetaling van subsidies (ook belangrijk om betalingsritme van alle subsidies te kunnen inschatten).	CJM: belang van eindcontrole door I
	Opvolging budgetten	Op dit moment uitbetaling obv facturen. FoCI heeft nood aan tussenstappen, om te checken wat men gaat aanbesteden ook past binnen project. Tussenstap is nodig omdat sommige organisaties dit niet zelf kunnen en risico's lopen.		AOE-bijzondere procedure: werfopvolging via werfverlagen en werfbezoeken / alle wijzigingen of vertragingen moeten meteen worden gemeld en goedgekeurd.	Suggestie door CJM van jaarlijkse of tweejaarlijkse rapportering, m.i.v. een prognose van te verwachten betaling voor het komende jaar. Hierbij reken houden met planlast.

	Algemene inhoudelijke opvolging	FoCI heeft te weinig zicht op actuele staat lopende dossiers.		AOE-standaardprocedure: weinig of geen opvolging bij standaardprocedure TVL-hefboomprojecten: intense opvolging voorzien incl. informatie, advies en ondersteuning + uitgebreide en duidelijke handleiding; semi-conctrolerend, semi-ondersteunend. Samenwerkingsovereenkomst vermeldt o.a. start- en einddatum, werking met verplichte stuurgroep en werkgroep, returns voor TVL, communicatieve en promotionele afspraken, opvolging randvoorwaarden, wat te doen bij wijzigingen of knelpunten, hoe rapporteren, wat met eventuele winsten, enz... TVL-jeugdlogies: geen verplichte voortgangsrapportage. TVL informeert wel tweemaal/jaar per mail naar stavaza mede ifv tussentijdse facturatie	
Opdeelbaarheid van dossiers bij uitvoering	Minimale ondergrens voor dossiers bij uitvoering.	Er is een nood aan evenwicht tussen beperken van administratieve last / goede fasering enerzijds en draagkracht werkingen.			Ook hier rekening houden met proportionaliteit
Bestemmingswijziging	Er is geen handhaving rond bestemmingswijziging.	Staat vermeld in reglement, maar hoe kun je dit opvolgen? Wat met werkingen die subsidie verliezen.		Wijzigingen of vertragingen moeten asap gemeld worden + ook goedgekeurd o.v.v. verdere subsidiëring en/of terugbetaling. Geldt vooral voor grotere projecten.	Suggestie CJM: evenwicht zoeken tussen flexibiliteit en mogelijkheid tot terugvorderen (maar niet verplicht).
	Wijzigingen bij werkingen	Wat als werkingen subsidies verliezen, van naam veranderen,...?			staat vermeld in het reglement; de organisatie kan toestemming vragen FoCI
Prefinanciering	Prefinanciering	De aanvragers moeten per factuur prefinancieren. Ze kunnen zo vaak als nodig een uitbetaling aanvragen. Bovendien moet uit het financieel jaarverslag blijken dat organisaties de investeringen kunnen dragen (wordt		SVL: geen voorschotten voorzien; uitbetaling gebeurt in één keer na voorlopige oplevering en goedkeuring van alle werken. AOE-standaardprocedure: geen voorschotten voorzien; uitbetaling obv aanvraag tot betaling incl gedocumenteerd overzicht van de uitvoering + betaalbewijzen	CJM: - terugvordering indien het project uiteindelijk deels of volledig niet z uitgevoerd worden - erelonen voor ontwerpers zouden principe direct na goedkeuring kunnen worden ingediend voor betaling - bepaald percentage (20%?) als prefinanciering bij gunning opdracht

		opgevraagd bij aanvraag project); dit is niet altijd haalbaar.		AOE-bijzondere procedure: voorschot van 50% mogelijk na definitieve goedkeuring erfgoedpremie. AOE-meerjarenpremie: de premie voor elke fase kan volledig als voorschot worden uitbetaald, m.u.v de laatste fase (dan slechts 50%). Bedragen verschillen van dossier tot dossier. TVL-hefboomprojecten: eenmalig voorschot van 30% voorzien na ontvangst van de ondertekende overeenkomst; daarna één of meer betalingsaanvragen + finaal laatste schijf (20 à 30%). TVL-jeugdlogie: geen voorschotten, wel betaling van tussentijdse facturen	
Beperking in de tijd	Op dit moment: generiek – 6j.	Voor kleinere dossiers erg lang. Voor grotere dossiers zelfs nipt.		SVL: binnen 3 jaar; uitzondering alleen mogelijk bij overmacht. AOE-standaardprocedure: binnen de 2 jaar na toekenning erfgoedpremie. AOE-bijzondere procedure: binnen de 5 jaar na toekenning erfgoedpremie. AOE-meerjarenpremie: minimum 3 en maximum 5 jaar. In de drie gevallen is uitzonderlijk verleging mogelijk. TVL-hefboomprojecten: binnen de einddatum bepaald in de overeenkomst TVL-jeugdlogies: geen einddatum	Onderscheid maken tussen termijn v urgente ingrepen en grote bouwprojecten. CJM: proportionele uitvoeringstermijn CJM: voorstel om realisatie binnen d jaar niet algemeen op te leggen, ma differentiëren tussen verschillende subsidielijnen (bv. GCI, sectorale prioriteiten) CJM: beperkte uitvoeringstermijn vo dringende werken (bv. omwille van veiligheid).
Nood aan begeleiding		Vanuit sector nood aan begeleiding, contactpersoon bij FoCI, expertise-opbouw	Wordt bevestigd in de survey.	TVL-hefboomprojecten: bewust actieve begeleiding tijdens de uitvoeringsfase > zie hoger.	

Bijlage 3: (Ver)bouwnoden, sectorale en maatschappelijke trends

5 / Een kwalitatieve sectorbevraging in twee stappen

De herwerking van het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende het verlenen van investeringssubsidies is een kans om nieuwe sectorale prioriteiten te bepalen, afgestemd op de wijzigende infrastructuurnoden binnen de cultuur- en jeugdsector. Zoals in de situatieschets aangegeven (§2 /), werden de sectorale prioriteiten reeds twee keer herzien. Meermaals werd in beleidsrelevante documenten aangestipt dat het bepalen van sectorale prioriteiten zou moeten gebeuren vanuit een langetermijnperspectief, gebaseerd op een actueel inzicht in de aanwezige cultuur- en jeugdinfrastructuur en de staat daarvan. Die gewenste inventarisatie van de aanwezige ‘bovenlokale’ cultuur- en jeugdinfrastructuur valt dus buiten de scope van deze evaluatie van het FoCI-reglement door IDEA Consult. Anderzijds is het wel een primeur dat het vaststellen van nieuwe sectorale prioriteiten gevoed wordt door een brede sectorconsultatie. IDEA Consult organiseerde voor het Departement Cultuur, Jeugd en Media een bevraging van het brede cultuur- en jeugdveld omtrent de eigen actuele noden en behoeften en bredere maatschappelijke en sectorale ontwikkelingen met een impact op cultuur- en jeugdinfrastructuur. Tussen 14 mei en 10 juni 2020 werd een enquête verspreid die open stond voor de doelgroep van de investeringssubsidies van FoCI: werkingen binnen het brede cultuur- en jeugdveld, die eigenaar zijn van hun infrastructuur of die daarover beschikkingsmacht hebben over een langere termijn. Het is belangrijk om aan te stippen dat een bredere groep werd bevroegd dan louter de huidige ‘gebruikers’ van het FoCI. De survey werd immers uitgestuurd via een open link. De resultaten tonen dat 43% van het totale aantal respondenten in het verleden nog geen steun kregen vanuit FoCI (31% van het totale aantal respondenten deed nog nooit een aanvraag). Werkingen die gebruik maken van eigen infrastructuur van de Vlaamse overheid werden niet bevroegd.

In die survey werd gepolst naar zowel de eigen (ver)bouwnoden, als naar de visie van de respondenten met betrekking tot ontwikkelingen binnen hun (deel)sector en de bredere samenleving, die een impact hebben op infrastructuurnoden. Op zoek naar noden en verlangens bevatte de survey een reeks vragen omtrent het delen van infrastructuur. Tevens was er een batterij vragen omtrent de tevredenheid met het huidige reglement, enkel voor die respondenten die er ervaring mee hebben. De resultaten van die tevredenheidsbevraging werden reeds verwerkt in de matrices in het vorig hoofdstuk, §4 /.

De resultaten van deze survey werden vervolgens verder uitgediept tijdens een ‘Dialogocafé’, dat online plaatsvond op 9 oktober 2020. In dit luik van het rapport bespreken we meer in detail de resultaten van de survey, aangevuld en verrijkt met inzichten uit de discussies tijdens het online dialogocafé.

5.1. Respons op de survey

De survey omtrent cultuur- en jeugdinfrastructuur werd uitgestuurd op 14 mei 2020 en stond open tot 10 juni 2020. De survey werd enerzijds verspreid naar een adressenlijst van 202 ‘gebruikers’ van het huidige FoCI-reglement. Tegelijk werd ook een open link naar de survey publiek verspreid door het Departement Cultuur, Jeugd en Media en door diverse steunpunten en belangenbehartigers actief binnen het brede domein van cultuur en jeugd. Dit leverde een totaal op van 212 respondenten, waarvan er 85 de vragenlijst helemaal invulden. De enquête was, zoals aangegeven, in eerste plaats

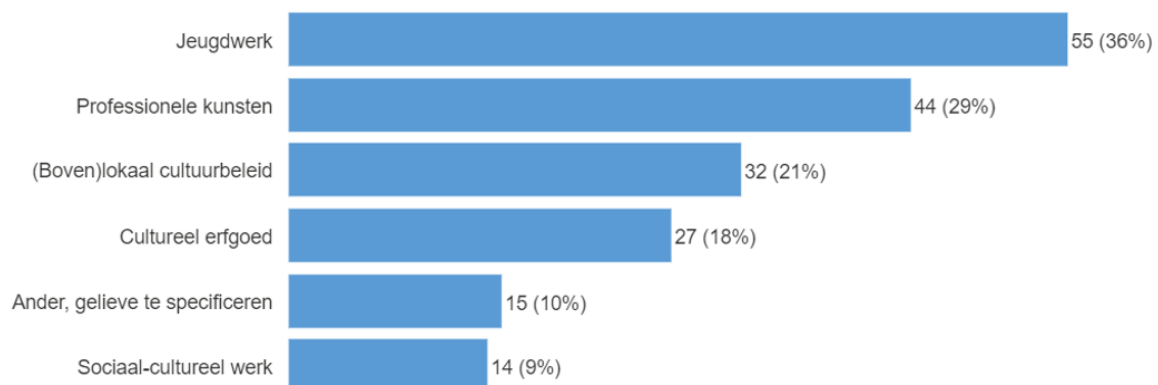
gericht op de doelgroep van FoCI: cultuur- of jeugdwerkingen die infrastructuur in eigendom hebben of daarover beschikkingsmacht hebben voor een langere periode (min. 20 jaar). In de vragen met betrekking tot de profielkenmerken van de respondenten werden vragen toegevoegd die polsten of de respondenten tot die doelgroep behoren. Wie niet aan dit profiel voldeed, werd bedankt voor de interesse, maar vulde geen vragen in. Er werd hierbij enkel een uitzondering gemaakt voor werkingen die voor een kortere periode dan 20 jaar beschikkingsmacht hebben, om ook een zicht te krijgen op hun noden en zicht op toekomstige ontwikkelingen. Nadat de respondenten die buiten de scope vallen werden bedankt voor hun interesse, tellen we uiteindelijk 154 respondenten die voldeden aan het gezochte profiel.

De survey bevatte verschillende vragen die ons in staat stellen inzicht te verwerven in de achtergrond van de respondenten: de deelsector waartoe ze behoren, de geografische inbedding, de schaal van de organisaties en de mate waarin de nodige capaciteit ter beschikking is voor het beheer van de infrastructuur, het opstellen van investeringsdossiers en de opvolging van bouwprojecten.

Het aantal respondenten per vraag kan verschillen, omdat niet alle vragen voor alle respondenten relevant waren en omdat niet iedereen de vragenlijst volledig invulde.

5.2. Verdeling volgens sectoren

Figuur 3. Binnen welke sector is uw werking hoofdzakelijk actief? (N=154)

Figuur 3 laat zien dat de meeste respondenten actief zijn in de jeugdsector (36%), gevolgd door professionele kunsten (29%) en actoren van het lokaal cultuurbeleid (met een bovenlokaal bereik) (21%) – in mindere mate cultureel erfgoed (18%) en sociaal-cultureel werk (9%). Bij de ‘andere’ vinden we een aantal lokale besturen of stadsbesturen (4), naast jeugdverblijfcentra (die ervoor kozen dit veld te gebruiken, om een aanvulling te geven bij de meer generieke categorie ‘jeugd’ (6). Meerdere antwoorden waren overigens mogelijk, waardoor het totaal boven de 100 procent komt.

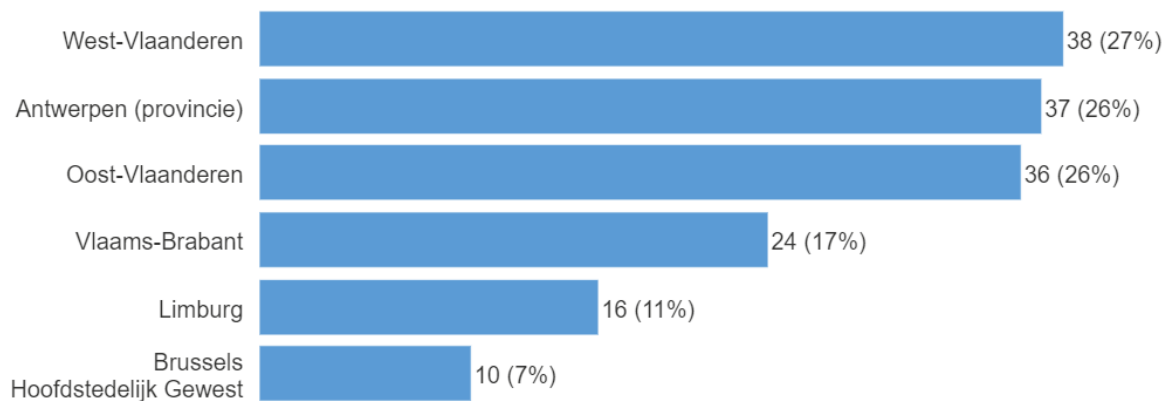
Omwille van het ontbreken van een inventaris van bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastructuur is het niet mogelijk in te schatten hoe ‘representatief’ deze verdeling is voor de ‘eigenlijke’ bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastructuur. Wel constateren we dat de verdeling over de sectoren in grote lijnen

parallel verloopt met die van de verdeling van de goedgekeurde FoCI-dossiers in de periode 2017-2019, met 37% aanvragers te situeren binnen jeugd, 20% binnen kunsten en 27% binnen het lokaal cultuurbeleid (met een bovenlokaal bereik), 13% binnen cultureel erfgoed en 3,5% binnen sociaal-cultureel volwassenenwerk (zie de cijfers in §2.2). Vergeleken met die cijfers met betrekking tot de subsidie-aanvragers is de sector van de professionele kunsten in de survey redelijk sterk vertegenwoordigd, het lokaal cultuurbeleid (met een bovenlokaal bereik) iets minder. We merken wel op dat de grootste dossiers binnen kunsten te situeren zijn, en dat ongeveer een derde van de middelen naar de professionele kunsten gaat (Tabel 1). Het aandeel van de sector sociaal-cultureel werk is zowel binnen de verdeling van de FoCI-middelen als de respondenten relatief laag.

5.3. Geografische spreiding van de infrastructuur

Figuur 4. Waar is uw infrastructuur gevestigd? (N=141)

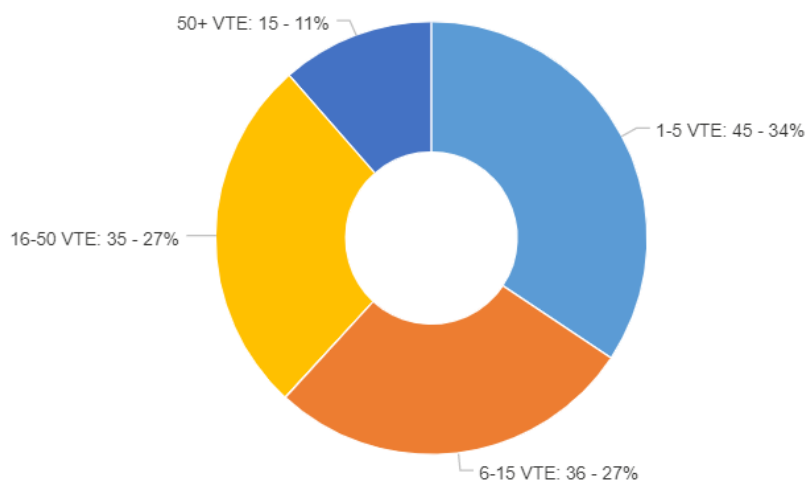
Figuur 4 toont de geografische spreiding van de infrastructuur van de respondenten. De meeste respondenten komen uit de provincies West-Vlaanderen, Antwerpen en Oost-Vlaanderen (telkens iets meer dan een kwart van de respondenten). In mindere mate vertegenwoordigen de respondenten infrastructuur gelegen in Vlaams-Brabant, Limburg en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze verdeling wijkt licht af van de goedgekeurde FoCI-dossiers in de periode 2017-2019. Daar kwamen de meeste dossiers uit Oost-Vlaanderen (31%) en Antwerpen (26%); West-Vlaanderen is hier 16% en Limburg zit op 13% (zie Figuur 2). Er kwamen op de survey dus relatief veel antwoorden uit West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant.

5.4. De schaal van de organisaties

De volgende twee figuren spreken over de schaal van de werking van de respondenten. Daarbij gaat het zowel over tewerkstelling als vrijwilligerswerking.

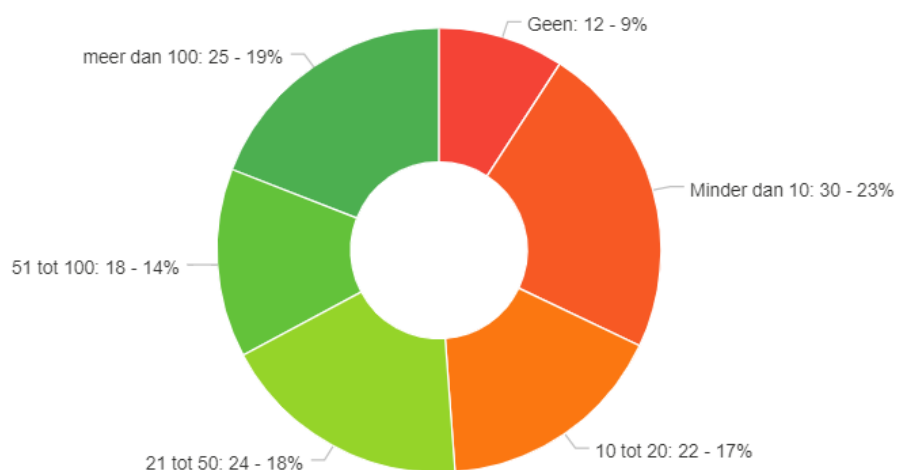
Figuur 5. Hoe groot is uw werking naar aantal VTE medewerkers? (N=131)

Figuur 5 toont de verdeling over de grootte van de werkingen, die de survey invulden, volgens het aantal voltijds equivalente medewerkers. Ongeveer een derde van de respondenten vertegenwoordigt een werking met 1-5 VTE medewerkers, iets meer dan een kwart werkt binnen organisaties met respectievelijk 6-15 en 16-50 VTE. Elf procent werkt in grotere werkingen, met meer dan 50 voltijdse equivalenten. Hierachter gaan sectorale verschillen schuil (niet zichtbaar op bovenstaande figuur). De grotere werkingen situeren we in eerste instantie binnen kunsten (6) en cultureel erfgoed (5). Binnen jeugd zitten de meeste werkingen (48%) in de kleinste categorie (1-5 VTE) en zijn er slechts twee werkingen met meer dan 50 VTE.

Figuur 6. Hoe groot is uw werking naar aantal vrijwilligers? (N=131)

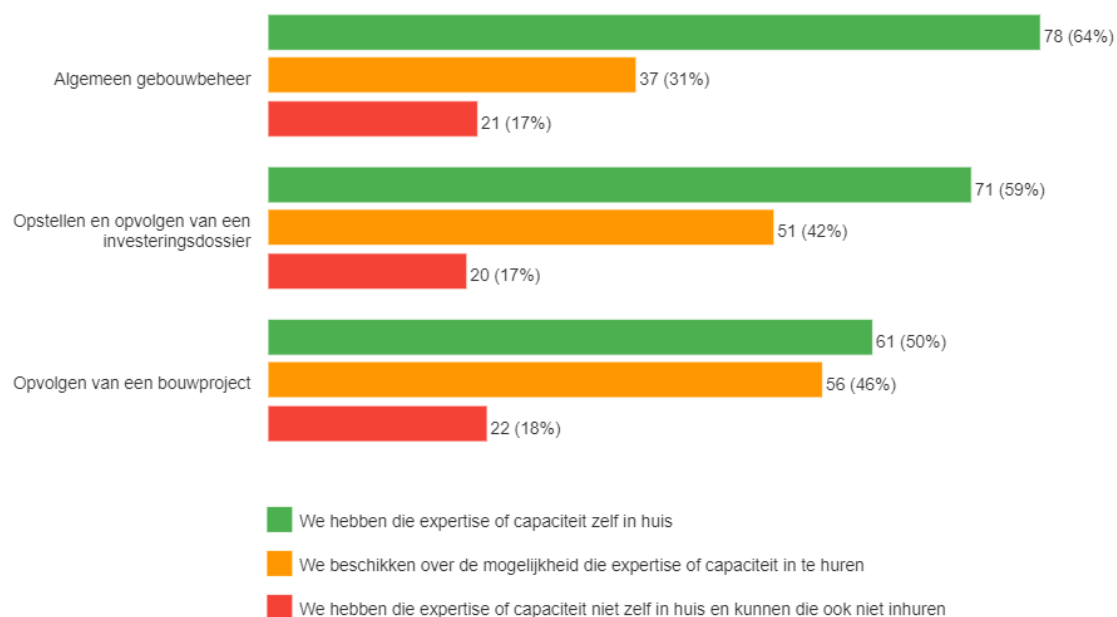
Figuur 6 toont de verdeling over de grootte van de werkingen, die de survey invulden, maar dan naargelang van het aantal vrijwilligers. Het algemene beeld toont opnieuw een gelijkmatige verdeling over de verschillende categorieën. Ongeveer de helft van de werkingen wordt ondersteund door meer dan 20 vrijwilligers. Als we zouden opbreken naar de verschillende deelsectoren (niet zichtbaar op bovenstaande grafiek), dan zouden we zien dat jeugdwerk en sociaal-cultureel volwassenwerk het

sterkst leunen op vrijwilligers: een derde van de respondenten heeft hier een vrijwilligerswerking van meer dan 100 personen. Bij jeugd telt 61% van de werkingen meer dan 20 vrijwilligers, bij sociaal-cultureel volwassenenwerk is dit 69%. Maar ook in de andere sectoren wordt een beroep gedaan op vrijwilligers: bijvoorbeeld in de professionele kunsten, waar 18% van de respondenten actief is in een werking die meer dan 100 vrijwilligers telt.

5.5. De capaciteit met betrekking tot beheer, investeringsdossiers en bouwprojecten

In de survey polsten we naar de capaciteit van de werkingen binnen cultuur en jeugd op het vlak van gebouwbeheer, het opstellen van investeringsdossiers en het opvolgen van bouwprojecten. Heeft men voldoende expertise en capaciteit in huis om dit op een professionele manier op te volgen? Zoniet, heeft men dan de (financiële) capaciteit om die expertise in te huren?

Figuur 7. Heeft uw organisatie toegang tot de nodige expertise of capaciteit rond volgende topics? (N=121)

Niet alle werkingen die de survey invulden beschikken over de nodige capaciteit voor het algemene gebouwbeheer, het opstellen van investeringsdossiers en het opvolgen van bouwprojecten. Telkens is het 17% à 18% – een klein vijfde – van de werkingen die aangeven niet over die expertise of capaciteit te beschikken, noch over de financiële capaciteit om die in te huren.

Opnieuw zijn de lacunes niet gelijk verdeeld over de verschillende deelsectoren. De onderstaande tabel geeft voor de laatste categorie – diegenen die niet over de nodige capaciteit beschikken en die ook niet kunnen huren – de breakdown voor de verschillende deelsectoren. De gebrekkige capaciteit tekent zich hoofdzakelijk af binnen jeugd, sociaal-cultureel werk en ook de professionele kunsten – waar 25% van

de werkingen aangeeft niet over voldoende capaciteit beschikt voor algemeen gebouwbeheer, en ook niet over de middelen beschikt om die in te huren.

Figuur 8. Welke organisaties hebben geen toegang tot de nodige expertise en capaciteit voor...

Het profiel van de respondenten: voornaamste takeaways

- ▶ De verdeling naar sector en geografische spreiding van de respondenten sluit aan bij die van de verdeling van de FoCI-dossiers in de periode 2019-2021.
- ▶ Wat schaal betreft, zien we een gespreid spectrum – van organisaties met weinig tot veel voltijdse medewerkers; met een beperkte tot uitgebreide vrijwilligerswerking. De organisaties met een grotere tewerkstelling zijn te vinden binnen kunsten en erfgoed; binnen jeugd en sociaal-cultureel werk draaien relatief veel werkingen op vrijwilligers.
- ▶ Niet bij alle werkingen is voldoende capaciteit in huis om de infrastructuur te beheren, investeringsdossiers op te stellen of bouwprojecten op te volgen. Vooral binnen de jeugdsector sociaal-cultureel werk en de professionele kunsten is er een relatief hoog aantal organisaties die hiertoe niet de nodige competenties of capaciteit in huis heeft voor gebouwbeheer of (ver)bouwprojecten.

	Algemeen gebouwbeheer	Opvolgen investeringsdossier	Opvolgen bouwproject
Jeugd	20%	22%	20%
Professionele kunsten	25%	18%	18%
Cultureel Erfgoed	1%	10%	20%
(Boven)lokaal	0%	0%	0%
SCW	18%	18%	18%

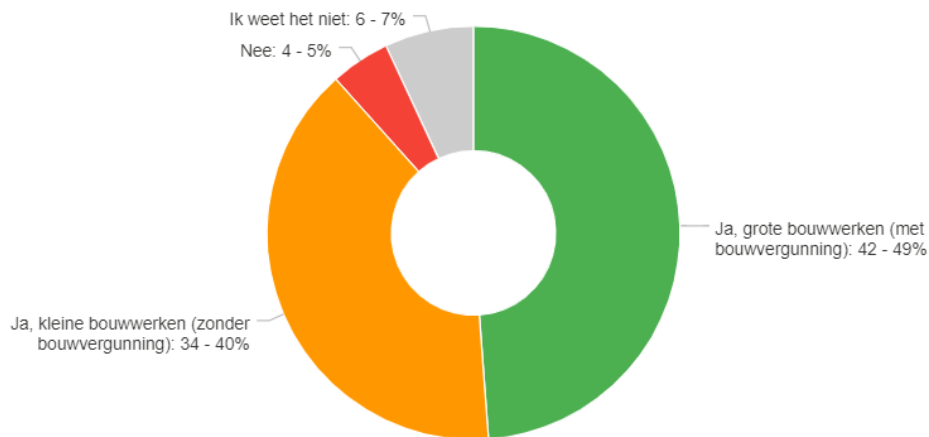

6 / (Ver)bouwnoden

De cultuur- en jeugdsectoren kun je zien als een ‘permanente bouwwerf’: gebouwen zijn constant in gebruik, nieuwe ruimtes worden toegeëigend, werkingen evolueren en praktijken en noden veranderen, door sectorale trends en maatschappelijke ontwikkelingen,... In het volgende deelhoofdstuk brengen we – op basis van de resultaten van de survey, doorgesproken tijdens een online dialoogcafé – die ‘permanente bouwwerf’ beter in kaart.

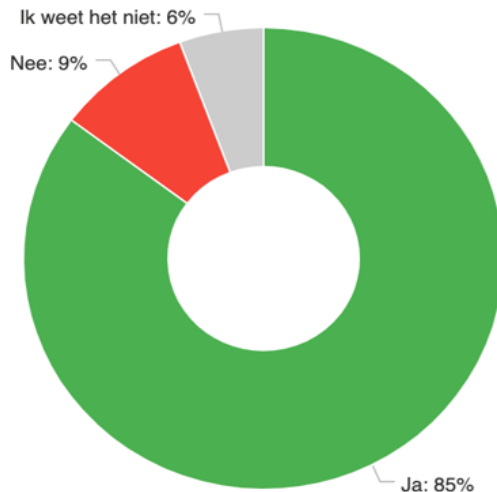
6.1. Algemene (ver)bouwnoden

Figuur 9. Is er, volgens uw eigen inschatting, binnen de volgende 5 jaar nood aan renovatie, uitbreiding of nieuwbouw van de gebruikte infrastructuur? (N=86)

Zeer veel respondenten geven aan dat de infrastructures aan verbouwing toe zijn. Door 89% van de respondenten wordt er binnen de volgende 5 jaar een bouwproject noodzakelijk geacht. In bijna de helft van de gevallen gaat het ook om grotere bouwwerken, waarvoor een bouwvergunning noodzakelijk is. Slechts 1 op de twintig infrastructures geeft aan binnen een periode van 5 jaar grote noch kleine bouwwerken noodzakelijk te vinden.

Figuur 10. Is er tussen nu en 5 jaar een renovatie, uitbreiding of nieuwbouwproject gaande of gepland van de infrastructuur waarover u beschikkingsmacht hebt? (N=88)

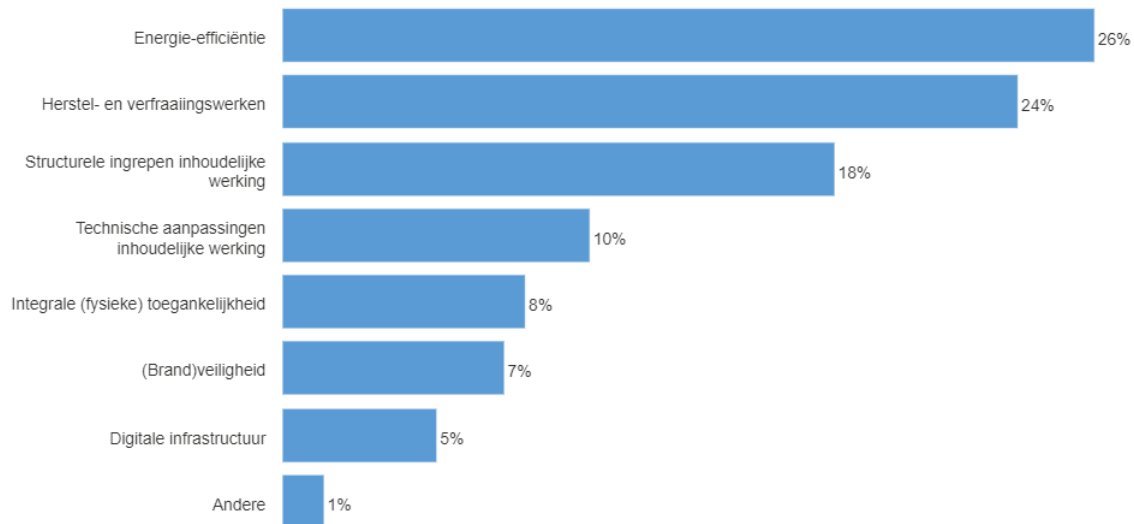
In vele gevallen zijn er ook al concrete plannen en/of werken in uitvoering, leren we uit Figuur 10. In 85% van de gevallen (in totaal 75 respondenten) staat er een uitbreiding, renovatie of nieuwbouwproject in de steigers. Hierop werd doorgevraagd: in 65% van de gevallen werd er voor de hier vermelde werken al een investeringssubsidie aangevraagd en in 47% van de gevallen ook al toegekend. Het ramingsbedrag loopt sterk uiteen: het schommelt tussen 10.000 euro en 60 miljoen euro. De mediaan is hier 500.000 euro.

6.2. Prioritaire noden op het vlak van verbouwing en nieuwbouw

Alle respondenten binnen een periode van 5 jaar een (ver)bouw(ing) van de infrastructuur noodzakelijk achtten (Figuur 9) kregen een vervolgvraag omtrent de prioritaire noden en behoeften. Hierbij werd de mogelijkheid aangeboden om verschillende antwoorden te geven, maar tegelijk ook beperkt: ze konden maximaal drie antwoorden geven, gerangschikt naar belangrijkheid. Figuur 11 geeft een gewogen rangschikking van de resultaten. Bij deze vraag naar prioritaire (ver)bouwnoden, kregen respondenten de kans om hun keuze kort toe te lichten.

Figuur 11. Welke zijn de meest prioritaire noden/behoeften op vlak van renovatie en (nieuw)bouw? (N=75)

De voornaamste concrete nood bij de eigen (ver)bouw(ings)plannen is **energie-efficiëntie** (26% van de antwoorden), vandaag een van de investeringsprioriteiten van het huidige FoCI-reglement. Ook in de open antwoorden wordt energiezuinigheid door respondenten vaak genoemd als absolute noodzaak (bijvoorbeeld LED-verlichting in de theaterzaal, isolatie van dak of buitenmuren, vervanging van verwarmingsapparaten en dergelijke meer). In meer gevallen wordt echter gewezen op veranderende normen en wetgeving, waaraan infrastructuren niet meer voldoen.

Motiveringen lopen uiteen. Sommige respondenten wijzen op de kostprijs die verouderde infrastructuur met zich meebrengt. Anderen wijzen op de maatschappelijke verantwoordelijkheid van publieke sectoren en hun streven om op termijn energieneutraal te kunnen werken. Men ziet nieuwe mogelijkheden vanuit veranderende technologie, maar wijst ook op de nood aan inhoudelijke expertise en ondersteuning op dit vlak: het is voor werkingen niet eenvoudig om met beperkte middelen en expertise mee te evolueren met die mogelijkheden.

Ten tweede worden heel wat noden aangekaart die te maken hebben met **herstel- of verfraaiingswerken (tweede hoogste score)**. Denk aan het vernieuwen van de wand- en vloerbekleding, vernieuwen van het sanitair, schilderwerken, elektriciteitswerken,... Respondenten wijzen hierbij op de bedenkelijke staat van de infrastructuur waarin ze werken. Men geeft dan aan dat men in oude infrastructuur werkt (soms beschermd patrimonium). De nood aan renovatie heeft in sommige gevallen te maken met slijtage door eigen (intens) gebruik. Een aantal respondenten geeft aan dat ze er na tijdelijk gebruik van een bepaalde infrastructuur erin geslaagd zijn die infrastructuur te verwerven – en nu ze op langere termijn willen kijken willen ze structurele investeringen doen. Een respondent geeft meer algemeen aan dat de bedenkelijke staat van veel infrastructuur het resultaat is van ‘onderinvestering gedurende jaren’. Dit heeft ‘ervoor gezorgd dat de meeste infrastructuur vandaag totaal niet meer is aangepast aan de hedendaagse normen qua bezoekers/gebruikerscomfort en efficiëntie, uitstraling, technieken, duurzaamheid... Een absolute inhaalbeweging is nodig.’ Ook tijdens het Dialoogcafe wordt aangegeven dat noodzakelijke investeringen uitblijven door budgettaire beperkingen. De huidige coronacrisis zorgt voor investeringsangst en middelen om te investeren zijn uitgeput.

Structurele wijzigingen op het vlak van de inhoudelijke werking zijn een derde aandachtspunt. Uit de toelichting bij de structurele inhoudelijke ingrepen en het Dialoogcafé leren we meer over de ambities hierachter. Organisaties zijn levende systemen en geven aan te willen ontwikkelen. Ze willen hun werking uitbreiden (meer capaciteit creëren), ze nemen een inhoudelijke wending (willen bijvoorbeeld atelierruimtes voor kunstenaars voorzien of zich op andere doelgroepen richten) of nieuwe pistes en samenwerkingen exploreren (eg samenwerken met onderwijs). Ze varen hierbij niet enkel op het eigen kompas. Ze willen inspelen op veranderende noden in de sector (de nood aan repetitieruimte, atelierruimte,...) en trends/kansen in de samenleving. Om de eigen infrastructuur meer te laten renderen, willen respondenten meer samenwerken met andere organisaties. Met wie men wil samenwerken en waarom, en welke trends organisaties binnen cultuur en jeugd het meest relevant vinden, daarop gaan we verder in in een volgend deelhoofdstuk (§8 /).

Digitale infrastructuur wordt in mindere mate als prioritaire nood of behoefte naar voor geschoven, maar zijn niet afwezig. De nood aan digitale infrastructuur (bv. ontsluiting van collecties) staat niet los van andere infrastructuurnoden, geven sommige respondenten aan. Tijdens het Dialoogcafé wordt aangestipt dat digitalisering door Corona hoger op de prioriteitenladder kwam: bijvoorbeeld de nood aan 'hybride' presentatieplekken of vergaderzalen is de voorbije maanden sterk gebleken. Er wordt volop geëxperimenteerd met nieuwe manieren van ontmoeten en presenteren, met nieuwe ruimtenoden tot gevolg. Ook het belang en de functie van buitenruimtes verandert.

Corona brengt ook **veiligheid** hoger op de prioriteitenladder: de mogelijkheid tot afstand (breakout-mogelijkheden grotere groepen) en hygiëne zijn eveneens sinds Corona meer dan ooit belangrijke aandachtspunten. Dit stond minder nadrukkelijk op de agenda tijdens de bevraging, maar werd in verschillende werkgroepen geagendeerd tijdens het Dialoogcafé.

De bovenstaande lijst van investeringsnoden is geen of/of verhaal. Zowel wat betreft kleinere herstelwerken als meer structurele ingrepen wijzen vele respondenten op het belang van randvoorwaarden, zoals energiezuinigheid, toegankelijkheid, (brand)veiligheid of het welzijn van medewerkers. Grotere investeringsdossiers zijn voor organisaties vaak een aanleiding om ook op deze vlakken stappen vooruit te kunnen zetten. Energiezuinigheid en -efficiëntie zijn niet de *aanleiding*, maar louter een aspect van een groter verbouwplan, waaruit de eigenlijke verbouwnood blijkt.

Figuur 11 geeft, zoals besproken, aan dat respondenten vooral op het vlak van energiezuinigheid een inhaalbeweging noodzakelijk zien. Dit neemt niet weg dat er ook op het vlak van de andere randvoorwaarden dringende urgenties zijn. Diverse podia geven aan nog steeds met manuele theatertrekken te werken. Jeugdwerkingen geven te werken binnen infrastructuur waar er issues zijn met veiligheid van kinderen en jongeren, omdat ze in verouderde gebouwen werken. Asbest wordt aangestipt als een onderbelicht aandachtspunt, zeker op langere termijn -omdat er nieuwe normen zijn die op termijn wettelijk verplicht worden. Fysieke toegankelijkheid wordt ook in de open antwoorden opmerkelijk weinig als een prioritaair aandachtspunt naar voor geschoven. Dit strookt met de ervaring bij CJM en de resultaten van het onderzoek van Inter, maar daarom is het net des te belangrijker dat we daar vanuit de Vlaamse Overheid voldoende aandacht aan besteden en daar blijven op inzetten. Dit wordt onderschreven tijdens het Dialoogcafé.

Ten slotte wijst men op een spanning tussen deze 'prioriteiten'. Noodzakelijke investeringen hebben zoals gezegd niet zelden te maken met wettelijke voorschriften en standaarden. Tegelijk is de

budgettaire ruimte beperkt, waardoor er geen ruimte is voor innovatie. Hoe investeren in het noodzakelijke onderhoud, conform zijn aan standaarden en voorschriften, en toch blijven inhoudelijk ontwikkelen en ambities realiseren?

7 / Maatschappelijke en sectorale trends

Infrastructuur is geen doel op zich. Het is een instrument dat organisaties in staat moet stellen hun inhoudelijke werking te realiseren. Tegelijk zijn organisaties complexe, levende systemen. Niet alleen hebben ze een eigen, interne dynamiek en willen ze evolueren en soms (maar niet altijd) groeien. Tegelijk opereren ze in een snel veranderende omgeving. Maatschappelijke trends hebben een impact op ruimtenoden en infrastructurale behoeften van organisaties binnen jeugd. Organisaties werken samen (of niet), dominante praktijken binnen sectoren veranderen, er zijn niche-experimenten en innovaties,... Welke sectorale en maatschappelijke trends worden als relevant gezien op het vlak van ruimtenoden? In de enquête werden de respondenten twee reeksen van stellingen voorgelegd, zowel met betrekking tot maatschappelijke en sectorale ontwikkelingen die een impact hebben op infrastructuur.

7.1. Maatschappelijke noden met een impact op infrastructuur

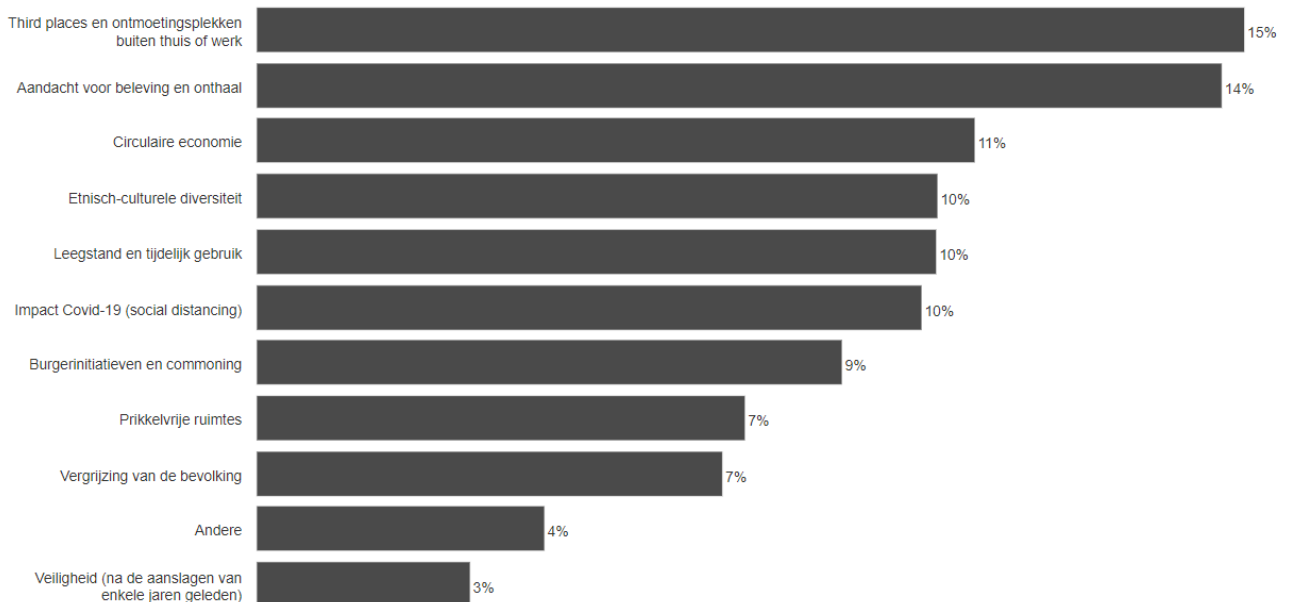
Aan de respondenten werd de volgende reeks van maatschappelijke ontwikkelingen voorgelegd, met daarbij de vraag in welke mate ze die trends relevant vinden voor wat betreft de infrastructuurnoden in de sector waarbinnen ze actief zijn. De stellingen zijn gebaseerd op de documentanalyse, verkennende interviews en een workshop met de klankbordgroep die dit onderzoek inhoudelijk begeleidde).

- ▶ De toenemende etnisch-culturele diversiteit in de samenleving (en de nood aan een verbreding van culturele praktijken)
- ▶ De toenemende aandacht voor beleving en onthaal (en de impact daarvan op verwachtingen m.b.t. culturele en jeugdinfrastructuur met een publieksgerichte functie).
- ▶ De vergrijzing van de bevolking en de veranderende ruimtevrage die daaruit voortkomt.
- ▶ Een maatschappelijke nood aan third places en ontmoetingsplekken buiten thuis of werk (en de mogelijkheid voor cultuur en jeugd om hier met de eigen infrastructuur een rol in op te nemen).
- ▶ Het is nodig om te bekijken hoe de trend naar circulaire economie (bv. maximaal hergebruik van materialen, *product-as-a-service*) en veranderingsgericht bouwen meer toegepast kan worden binnen cultuur- en jeugdinfrastructuur.
- ▶ Leegstand en tijdelijk gebruik van infrastructuur bieden kansen op samenwerking met actoren buiten cultuur en jeugd.
- ▶ De toename aan burgerinitiatieven en *commoning* initiatieven (en de wil om daar vanuit de cultuur- en jeugdsector een actieve rol in te spelen).
- ▶ Een verlangen naar prikkelvrije ruimtes en de nood om infrastructuur hieraan aan te passen, (bv. kleinschalige accommodaties, meer daglokalen of uitbreekmogelijkheden, leesbare ruimtes...).
- ▶ Covid-19 en de mogelijke impact op ruimtenoden in uw sector (bv. mogelijke trend naar meer kleinschaligheid, of ruimtes die *social distancing* toelaten, strikte hygiëne,...).
- ▶ Een verlangen naar veiligheid (na de aanslagen van enkele jaren geleden) en de nood om de infrastructuur hieraan aan te passen.

Hoe belangrijk schatten de respondenten de impact in van deze ontwikkelingen op de ruimtenoden in hun sector?

Figuur 12. De impact van maatschappelijke ontwikkelingen op ruimtenoden (N=75)

Algemeen scoren twee trends relatief hoog: de wil om vanuit cultuur- en jeugdinfrastructuur te zien als third space, een plek voor *ontmoeting*, buiten de privé en de werksfeer. In de vraagstelling werd verwezen naar *'third spaces'*, een sociaal-culturele term om een gemeenschappelijke ruimte aan te duiden, in tegenstelling tot de privésfeer/woning (*first space*) of werkomgeving (*second space*). De *third space* wordt gedefinieerd als een (culturele of andere) plek waar het individu een transformerend gevoel van eigenwaarde, identiteit en relatie tot anderen kan ervaren. De cultuur- en jeugdsector geeft dus te kennen die maatschappelijke rol te willen opnemen. De trend die het tweede hoogst scoort, is de toenemende aandacht voor beleving en onthaal. Hierna volgen vier andere trends: de wens om meer in te spelen op de trend naar een meer circulaire economie, etnisch-culturele diversiteit, leegstand en tijdelijk gebruik van ruimtes, en aanpassingen aan de post-Covid samenleving.

Achter deze algemene cijfers voor het brede staal van werkingen binnen cultuur en jeugd, gaan sectorspecifieke verschillen schuil. Opnieuw *highlighten* we de drie prioritaire ontwikkelingen per deelsector. We merken opnieuw op dat er voor sociaal-cultureel werk weinig antwoorden zijn, met vertekeningen tot gevolg.

Figuur 13. De impact van maatschappelijke ontwikkelingen op ruimtenoden (per sector)

	Alles	Jeugdwerk	Kunsten	Cultureel erfgoed	(Boven) lokaal	SCW
Third places en ontmoetingsplekken	15%	12%	17%	13%	16%	19%
Beleving en onthaal	14%	12%	11%	21%	20%	7%
Circulaire economie	11%	13%	12%	10%	10%	16%
Etnisch-culturele diversiteit	10%	8%	14%	11%	7%	12%
Leegstand en tijdelijk gebruik	10%	13%	11%	6%	7%	9%
Covid-19 (social distancing)	10%	12%	8%	12%	10%	14%
Burgerinitiatieven en commoning	9%	8%	9%	9%	9%	15%
Prikkelvrije ruimtes	7%	9%	6%	6%	4%	4%
Vergrijzing	7%	5%	4%	7%	10%	3%
Andere	4%	4%	5%	2%	2%	2%
Veiligheid (na aanslagen)	3%	3%	2%	3%	5%	0%
N=	88	30	30	15	19	8

Anders dan bij de (ver)bouwnoden zien we op het vlak van de maatschappelijke trends met een impact op infrastructuur sectorspecifieke verschillen:

- De wens om – vanuit cultuur- en jeugdinfrastructuur – meer in te zetten op **third places/ontmoetingsplekken is breder gedeeld** binnen alle cultuursectoren – minder bij jeugd. Bij sociaal-cultureel werk wordt het belang van nieuwe vormen van vrijwilligerswerk, commoning en burgerinitiatieven als een belangrijke trend aangestipt. De aandachtspunten bij jeugd zijn relatief verschillend – circulaire economie is hier belangrijk, net als leegstand/tijdelijk gebruik.
- Aandacht voor beleving/onthaal scoort vooral sterk bij cultureel erfgoed en de (boven)lokale actoren. In mindere mate bij sociaal-cultureel werk.
- Vooral binnen de kunsten wordt etnisch-culturele diversiteit als een belangrijk aandachtspunt aangestipt. Komt dit voort uit de nood om van artistieke plekken ook meer diverse plekken te maken, waarbij schouwburgen en kunsthallen toch sterk gecodeerde plekken zijn? Of een nood om meer plek te geven aan *urban arts*?
- Covid-19 wordt vooral bij jeugd, het sociaal-culturele veld en in mindere mate bij cultureel erfgoed als een aandachtspunt aangestipt.

7.2. Sectorale ontwikkelingen met een impact op infrastructuur

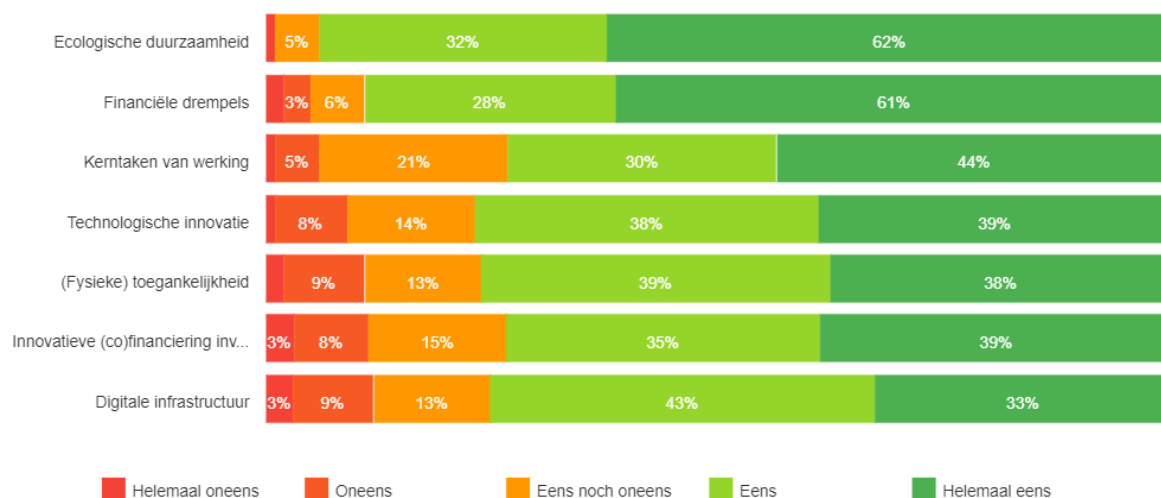
Tevens polste de enquête naar de inschatting van respondenten van de mate waarin een aantal ontwikkelingen met betrekking tot infrastructuur breder leven in de sector waarin zij actief zijn. Dit keer werden zeven stellingen voorgelegd, met de vraag in welke mate de respondenten het ermee eens of oneens zijn:

- ▶ Binnen mijn sector zijn er nog grote stappen te zetten op het vlak van de **ecologische duurzaamheid** van de infrastructuur.
- ▶ In mijn sector is het een grote uitdaging om noodzakelijke investeringen in infrastructuur te kunnen doen zonder die te moeten doorrekenen naar de eindgebruiker en de **financiële drempels** zo laag mogelijk te houden.
- ▶ In mijn sector hebben de meest urgente infrastructuurnoden te maken met de **aard en de kerntaken** van de werking.
- ▶ In mijn sector is er nood aan meer hefboomen om een voortrekkersrol te kunnen opnemen op het vlak van **technologische innovatie** (= het toepassen van experimentele technologie in het kader van bouwprojecten).
- ▶ Binnen mijn sector zijn er nog grote stappen te zetten om infrastructuur **(fysiek) toegankelijk** te maken voor iedereen.
- ▶ Er is nood aan stimulansen voor nieuwe **formules en innovatieve modellen voor de (co)financiering** van investeringen in culturele infrastructuur (bv. crowdfunding van infrastructuur, coöperatieve werkmodellen of publiek-private partnerships)
- ▶ Binnen mijn sector zijn er, naast noden aan investeringen in 'de stenen', ook grote noden om stappen te zetten op het vlak van **digitale infrastructuur** (bv. databanken, online platforms...).

Hieronder presenteren we de reacties op deze stellingen, om te beginnen voor de gehele groep van respondenten. Vervolgens diepen we de resultaten uit per sector, mede gevoed door de antwoorden op open vragen in de survey, de input die we verzamelden tijdens het online Dialoogcafé en andere kwalitatieve bronnen.

Figuur 14. Sectorale trends op het vlak van cultuur- en jeugdinfrastructuur (N=101)

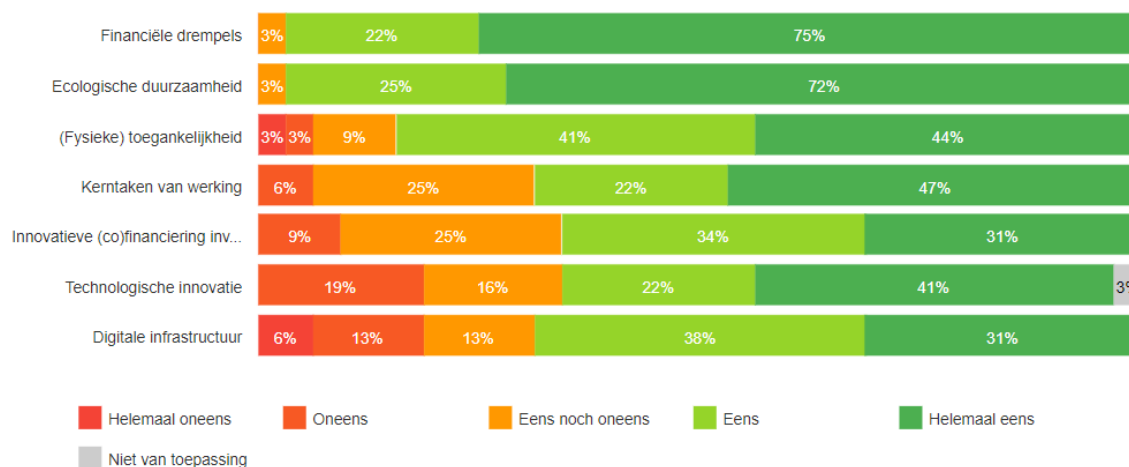

Opnieuw scoort ecologische duurzaamheid het hoogst. Terwijl de respondenten hierboven energie-efficiëntie als de belangrijkste nood/behoefte naar vorschoven voor de eigen verbouwingen, wordt ecologische duurzaamheid ook breder als een prioriteit voor de sector gezien: 94% van de respondenten is het (helemaal) eens met de stelling dat er binnen de sector nog 'grote stappen' te zetten zijn op dit vlak.

De tweede hoogst scorende stelling betreft de moeilijkheid van werkingen om investeringen in infrastructuur te doen, zonder die door te vertalen naar gebruikers. De andere trends worden min of meer even belangrijk ingeschaald: ongeveer drie vierden van de respondenten is het eens met hun relevantie. Weliswaar schuilen achter deze cijfers opnieuw sectorspecifieke verschillen. Dat blijkt uit de volgende reeks van grafieken, waarbij we tevens sectorspecifiek de input bundelen uit een open vraag, waarin de respondenten de kans kregen hun keuze voor de zeven sectorale stellingen toe te lichten.

7.2.1 Sectorale trends: jeugd

Figuur 15. Sectorale noden op het vlak van infrastructuur: jeugd

Ook binnen het jeugdwerk (32 respondenten) worden ecologische duurzaamheid en de **financiële drempels** als de meest belangrijke aandachtspunten aangestipt. Het verbaast niet dat de financiële besogte relatief hoog scoort. Eerder bleek dat het met name voor jeugdwerkingen financiële capaciteit een relatief hoge drempel is, als het gaat om het mobiliseren van voldoende capaciteit voor gebouwbeheer en het opvolgen van bouwdoSSIERS (Figuur 8). Jongeren hebben vaak niet de kennis noch de middelen voor veranderingswerken. Verderop zal blijken dat de financiële incentives binnen jeugd de belangrijkste motivatie zijn om infrastructuur te delen.

De klemtoon op **ecologische duurzaamheid** ligt in lijn met de eigen verbouwnoden, waarbij energie-efficiëntie (ook omwille van de financiële aspecten) hoog scoorde (**Error! Reference source not found.**); bij de maatschappelijke trends werd ook de wens geuit om breder in te steken dan louter energie-efficiëntie, en ook meer in te spelen op hergebruik van materialen, leegstand en tijdelijk gebruik.

Fysieke toegankelijkheid is hier een belangrijke derde aandachtspunt, bij jeugd sterker dan voor het geheel van de respondenten. Nadat er eerder (een decennium geleden) een inhaaloperatie werd ingezet, is er nu nood aan een nieuwe inhaaloperatie – wordt gesteld tijdens het Dialogocafé. Er zijn nieuwe normen, dus er is nood aan nieuwe investeringen. Rolstoelgebruik blijft belangrijk, autisme kreeg in het verleden veel aandacht en leidde tot investeringen, naast aspecten die minder aandacht krijgen, zoals audiovisuele beperkingen.

Andere stellingen of sectorale trends worden door de respondenten uit de jeugdsector minder prioritair geacht. Zeker digitale infrastructuur worden door een op de vijf respondenten nadrukkelijk als niet prioritair beschouwd. Ook is er weinig ambitie om een voortrekkersrol te spelen op het vlak van technologische innovatie.

In hun toelichting bij deze keuze stippen de respondenten uit het jeugdwerk aan dat de prioriteit in eerste instantie ligt in de **basiskwaliteit van ruimtes**, die geschikt zijn om de kerntaken in kwalitatieve en comfortabele omstandigheden te laten verlopen. Belangrijke randvoorwaarden daarbij zijn vaak niet vervuld: ecologische duurzaamheid, fysieke toegankelijkheid (zeker bij werkingen die inzetten op kwetsbare jongeren), veiligheid: brandveiligheid, hygiëne,...

Een aantal respondenten legt ten slotte de klemtoon op de specifieke noden van jeugdverblijfcentra: de infrastructuur die ze vereisen, de rol die ze spelen in een stedelijke context,....

Enkele quotes van respondenten actief binnen de jeugdsector:

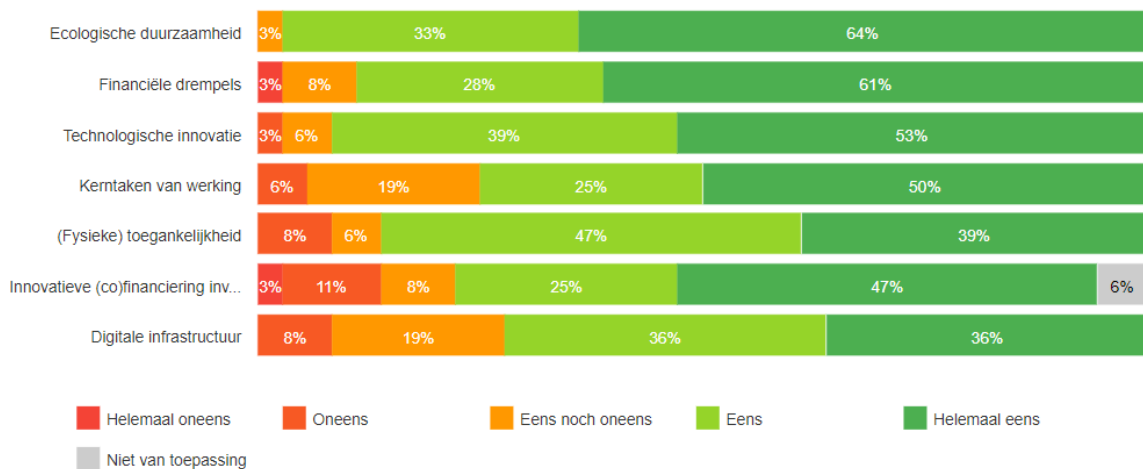
- ▶ *'Veel startende creatieve makers zijn op zoek naar 'ruimte', die wordt vaak gevonden in 'tijdelijke invulling' maar dit biedt onvoldoende zekerheid voor duurzaam cultureel ondernemerschap.'*
- ▶ *'Te weinig polyvalente zalen. Meer polyvalente zalen = seizoensverbreding = meer omzet doorheen het jaar.'*
- ▶ *'Jeugdwerkverblijven vereisen aangepaste infrastructuur (vergaderfaciliteiten, inrichting buitenruimte, restaurants,...). Om een 'aha-Erlebnis' te garanderen spelen creativiteit en empathie een rol.'*
- ▶ *'Alle infrastructuurwerken staan in functie van de kerntaak nl. verblijfsaccommodatie aanbieden op maat van groepen kinderen en jongeren en alles wat daarbij en daarrond hoort en evolueert.'*
- ▶ *'Wij bieden gebouwen aan voor jeugdtoerisme. De normen en verwachtingen van groepen zijn continu in beweging. Niet blijvend investeren in infrastructuur = achteruitgaan.'*

- ▶ 'Jeugdwerking moet een voorbeeldfunctie hebben op gebied van moderne, hygiënische, veilige, ecologische en kindvriendelijke infrastructuur. De meeste jeugdlokalen beantwoorden hier niet aan.'
- ▶ 'Scouts hebben behoefte aan een lokaal en de nodige accommodatie om hun werking te kunnen garanderen.'
- ▶ 'Deftige jeugdlokalen bouwen/reoveren is niet evident voor een feitelijke jeugdvereniging.'
- ▶ 'Het gebouw wordt volledig gebruikt door de jeugdgroepen die er verblijven dus kwaliteit stijgt hoe beter het gebouw is uitgerust op vlak van toegankelijkheid, jeugd vriendelijkheid, brandveiligheid.'
- ▶ 'Wij zijn een jeugd vakantiecentrum met specifieke aandacht voor kinderen en jeugd met een beperking. Hiervoor dient elk aspect van ons centrum te voldoen aan toegankelijkheid in elke vorm.'
- ▶ 'Een lokaal moet vooral veilig zijn voor de leden van een werking. Als die veiligheid niet kan gegarandeerd worden door te beperkte middelen, heb je een structureel probleem.'
- ▶ 'Verouderd gebouw waar jeugdbeweging moet in doorgaan, gevaar voor veiligheid van de kinderen.'

7.2.2 Sectorale trends: professionele kunsten

Figuur 16. Sectorale noden op het vlak van infrastructuur: professionele kunsten

Ook binnen de professionele kunsten (36 respondenten) worden ecologische duurzaamheid en de moeilijkheid om financiële drempels te vermijden als de meest belangrijke aandachtspunten aangestipt. Ecologische duurzaamheid scoort zelfs 97%. Opmerkelijk hoog scoort de wens om via de infrastructuur ook technologische innovaties te implementeren. Digitale infrastructuur is hier het minst prioritair, hoewel nog steeds twee derden van de respondenten het '(helemaal) eens' is met het feit dat er op dit vlak concrete noden zijn. Tijdens het Dialoogcafé wordt aangestipt dat corona de nood aan 'hybride' (digitale/live) presentatieplekken vergrootte: hoe artistieke praktijken op een andere manier delen met het publiek?

Specifieke aandachtspunten die respondenten uit het professionele kunstenveld aanstippen in de open vraag, hebben betrekking op de inhoudelijke werking en kerntaken van kunstorganisaties. Daarbij worden er twee cruciale functies van de infrastructuur aangestipt: enerzijds de functie van infrastructuur als een plek waar kunst gepresenteerd wordt en gedeeld met het publiek, anderzijds infrastructuur als ruimte voor ontwikkeling en creatie.

Aandachtspunt aan de presentatiekant is de **nood aan flexibele podia en presentatieplekken**, die mee evolueren met de veranderende noden van kunstenaars en publiek (artistieke ontwikkelingen en veranderende vormen van participatie). Men geeft aan kunstinfrastructuur is te bekijken als een publieke (binnen)ruimte, die aan kwaliteitsstandaarden moet voldoen. Belangrijke voorwaarden hierbij zijn de veiligheid van zowel het publiek als de artiesten en het personeel van de kunstorganisaties: geluidsnormen, theatertrekken, brandveiligheid, fysieke toegankelijkheid. Ook aandacht nodig voor de technische component. Kort: 'er is nood aan meer aangepaste, veilige en inspirerende ruimte die flexibel inzetbaar moet zijn en breed toegankelijk voor het publiek'.

Een ander aandachtspunt is **ruimte voor ontwikkeling en creatie**. Denk daarbij aan repetitieruimtes, atelierinitiatieven en ruimtes voor co-creatie en talentontwikkeling (waar kinderen en jongeren zélf actief kunnen participeren aan kunstvormen). Precies die nood aan (betaalbare) ruimte voor artistieke ontwikkeling stond centraal in de artikelenreeks die Kunstenpunt en het tijdschrift Rekto Verso in het voorjaar van 2020 besteedden aan 'ruimte voor kunst'.²⁹ Daarbij wordt gewezen op de toenemende schaarste van betaalbare ruimte voor ontwikkeling. Het aantal plekken met een tijdelijke invulling neemt wel toe, maar de concurrentie met andere mogelijke gebruikers van die plekken is groot en niet altijd kunnen artistieke initiatieven de vrijheid om zelf invulling te geven aan die plek. 'Er is dus veel nood aan ruimte waar kunstenaars en civiele initiatieven hun eigen doelstellingen kunnen nastreven, maar betaalbare ruimte wordt almaar schaarser in de stad. De autonome ruimte die de gebruikers op lange termijn volledig zelf kunnen invullen en beheren, staat onder druk.'³⁰ Er wordt meer geëxperimenteerd met tijdelijk gebruik en het (tijdelijk) delen van infrastructuur, maar door de scope van FoCI kunnen hier geen investeringen gedaan worden. Afstemming met het lokale beleidsniveau is noodzakelijk, en een correcte inschatting van het bovenlokale criterium: ateliers en residentieplekken werken met lokaal gevestigde kunstenaars, die echter een Vlaams of internationaal erkende praktijk kunnen hebben.

Enkele quotes uit de survey, van respondenten uit de kunstensector:

- ▶ *'Er is nood aan meer aangepaste, veilige en inspirerende ruimte die flexibel inzetbaar en deelbaar moet zijn en breed toegankelijk voor het publiek.'*
- ▶ *'Een concertzaal dient 100 % geluidsdicht te zijn, niet evident. idem wat betreft repetitie faciliteiten voor rock/pop bands.'*
- ▶ *'Presenteren in een half afgewerkte zaal is niet veilig en niet comfortabel voor publiek, artiesten en medewerkers.'*

²⁹ Zie o.a. Dries van Doninck, 'Kunstenaar zkt. betaalbare ruimte met langetermijnperspectieven', <https://www.kunsten.be/nu-in-de-kunsten/kunstenaar-zkt-betaalbare-ruimte-met-langetermijnperspectieven/> en Lietje Bauwens en Els Silvrants-Barclay, 'Ruimte voor kunst (en andere stedelijke fantasieën)', https://www.rektoverso.be/artikel/ruimte-voor-kunst-en-andere-stedelijke-fantasien?fbclid=IwAR0HyO1eZIQ9ipy903HLZ_V7iE4PNDHfMzdrdfORRc-kdqTxxvIC4YHhxgs

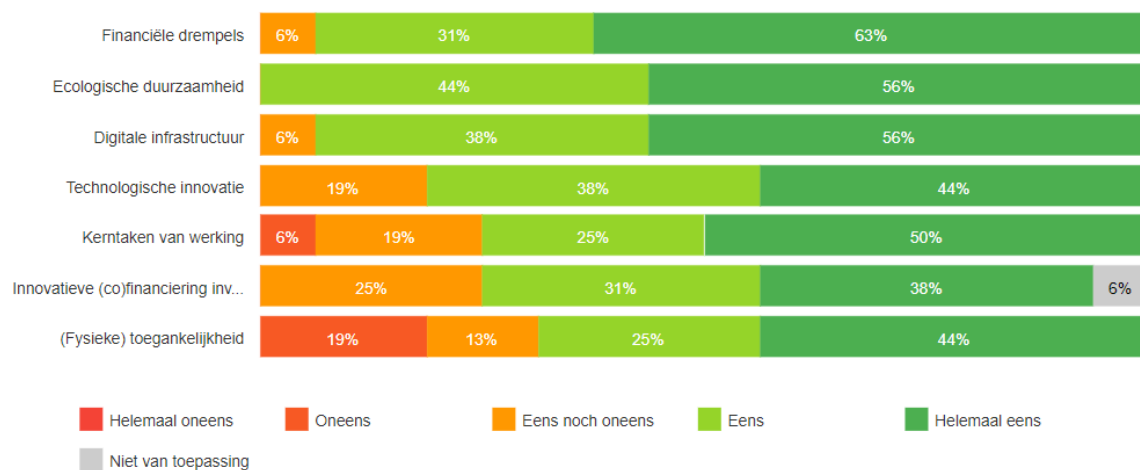
³⁰ Dries van Doninck, 'Kunstenaar zkt. betaalbare ruimte met langetermijnperspectieven'

- ▶ 'Veiligheid van publiek, accommodatie voor artiesten, repetitieplekken, werkplekken voor cultuurwerkers'
- ▶ 'Er is nood aan meer repetitieruimte en de aanpassing van de infrastructuur naar de nodige veiligheidsvoorschriften vergt verregaande ingrepen.'
- ▶ 'Er is een absolute noodzaak aan plekken waar een kind of jongere zélf kan participeren aan kunst en cultuur. Binnen alle mogelijke kunstvormen. Theater, dans, digitaal experiment, (buurt)ateliers.'
- ▶ 'veel startende creatieve makers zijn op zoek naar 'ruimte', die wordt vaak gevonden in 'tijdelijke invulling' maar dit biedt onvoldoende zekerheid voor duurzaam cultureel ondernemerschap.'
- ▶ 'Een correct en pro actief beheer van de infrastructuur is noodzakelijk om de kosten te beheersen op lange termijn. De infrastructuur an sich staat per definitie ten dienste van onze kerntaak.'
- ▶ 'Vlaamse atelierorganisaties stellen zich tot doel om kwaliteitsvolle en betaalbare infrastructuur ter beschikking te kunnen stellen voor artistieke creatie aan kunstenaars.'
- ▶ 'Er is vooral nood aan steun voor kleinschalige infrastructuurprojecten die inspelen op de noden van kleine organisaties en complementair zijn aan de grote huizen.'
- ▶ 'Veel initiatieven roeien met de riemen die ze hebben. Daarvoor werken ze met de infrastructuur die 'haalbaar' zijn. Dat is niet altijd een match met de kerntaken, maar we werken met wat we hebben.'

7.2.3 Sectorale trends: cultureel erfgoed

Figuur 17. Sectorale noden op het vlak van infrastructuur: cultureel erfgoed

Ook binnen het cultureel erfgoed (16 respondenten) worden ecologische duurzaamheid en de financiële kant van de zaak als de meest belangrijke aandachtspunten aangestipt. Ecologische duurzaamheid scoort zelfs 100%. Kleine ingrepen kunnen een verschil maken, maar tijdens het Dialoogcafé wordt sterk de nood beklemtoond van een integraal en langetermijnperspectief. Energiezuinigheid maakt doorgaans deel uit van complexe dossiers, waaruit de eigenlijke verbouwnoden blijken. Er is een grote complexiteit bij beschermde monumenten en onroerend erfgoed.

Fysieke toegankelijkheid is voor een vijfde van de respondenten binnen cultureel erfgoed nadrukkelijk geen aandachtspunt. Mogelijk speelt mee dat binnen cultureel erfgoed bepaalde infrastructuur er niet op gericht is publiek toegankelijk te zijn (depotruimtes)? Tijdens het Dialoogcafé wordt aanvullend gezegd dat toegankelijkheid ook voor cultureel erfgoed erg belangrijk is en dat hier stappen te zetten zijn: vanuit sociaal en maatschappelijk oogpunt is dit cruciaal. Toegankelijkheid betreft meer dan een infrastructuurkwestie, maar vergt een integrale blik met oog voor de hele werking.

Wat de inhoudelijke aspecten van de werking betreft, worden in de open vraag twee aandachtspunten aangestipt: enerzijds **de nood aan kwalitatieve depotruimtes, anders aan onthaal- en presentatieplekken**. Deze worden naar voor geschoven als de noodzakelijke instrumenten om kwalitatief te kunnen inzetten op behoud, ontsluiting en betekenisgeving van cultureel erfgoed (ook in het licht van de voortdurende instroom van digitale en fysieke inhoud). Een duurzame infrastructuur op dit vlak wordt algemeen als ontoereikend gezien.

Er is in Vlaanderen extra capaciteit nodig die voldoet aan criteria voor duurzame opslag, geven respondenten uit cultureel erfgoed aan. Er is een nood aan **kwalitatieve depotruimtes** voor musea en culturele archieven. Men geeft aan dat dit mogelijk niet als een prioriteit wordt gezien bij investeringen, omdat depotwerkingen niet de meest zichtbare activiteiten zijn van organisaties, en er nog vele andere infrastructuurnoden zijn.

Daarnaast worden ook **onthaalruimtes en presentatieplekken** (tentoonstellingsruimtes) als een meermaals aangehaald aandachtspunt. State of the art tentoonstellingsinfrastructuur is voor werkingen een belangrijk aandachtspunt, wordt aangestipt tijdens het Dialoogcafé. Smart technologische ontwikkelingen zouden op diverse vlakken een meerwaarde kunnen bieden: veiligheid, bezoekersstromen, energie, depot, toegankelijkheid...). Van alle sectoren wordt de nood aan investeringen **in digitale infrastructuur** en **technologische innovatie** binnen deze sector het meest nadrukkelijk op tafel gelegd.

Tijdens het Dialoogcafé wordt verder aangestipt dat erfgoedwerkingen inderdaad een maatschappelijke rol willen opnemen als ontmoetingsruimtes of 'third spaces'. In dit verband wordt ook hier verwezen naar het belang van polyvalente ruimtes (bv tijdelijke tentoonstellingen, workshops, ontmoetingen,...) en mogelijkheden via het delen van infrastructuur.

De problematiek met betrekking tot depots binnen erfgoed is bekend en reeds meermaals aangestipt, bijvoorbeeld in het hierboven geciteerde advies van de Sectorraad Kunsten en Erfgoed van de SARC³¹. We verwijzen verder naar het 'Beleidsadvies Cultureel Erfgoed' (19 december 2019), opgesteld door de Adviescommissie cultureel erfgoed en de voorzitters en ondervoorzitters van de beoordelingscommissies³²: "De commissie wijst er daarbij op dat er niet enkel nood is aan fysieke depotruimte, maar ook aan de inrichting van depots en voldoende personeelsinzet om de werking te garanderen. In dit kader kan ingezet worden op een slim netwerk van depots en depotexpertise, gericht op specialisatie en competentiedeling tussen depotmedewerkers."

³¹ SARC, Bouwen aan culturele ruimtes, 2014, p.9: "Parallel aan de vraag over wat gearhiveerd en bewaard moet worden, is de duurzame opslag en bewaring van het kostbare erfgoedmateriaal in aangepaste depots voor de meeste instellingen een probleem. Ze kunnen moeilijk voldoen aan de criteria voor duurzame kwalitatieve opslag, vooral qua klimaatbeheersing. De beschikbare opslagruimte van vele collectiebeherende erfgoedinstellingen is vaak ontoereikend qua oppervlakte."

³² https://cjsm.be/cultuur/sites/cjsm.cultuur/files/public/beleidsadvies_adviescommissie_cultureel_erfgoed.pdf

Beleidsmatig kent de problematiek een complexe geschiedenis. In de periode 2012-2017 waren erfgoeddepots een sectorale prioriteit binnen het FoCI-reglement. In het verleden namen provincies een voortrekkersrol op. In alle provincies zijn infrastructuurtrajecten gestart voor de eigen erfgoedcollecties/onroerenderfgoedcollecties. Door de afslanking van de provincies zijn deze trajecten stopgezet of geheroriënteerd. Enkel de provincie West-Vlaanderen heeft de middelen die voorzien waren verder geïnvesteerd. Enkele ervan kregen nog subsidie binnen FoCI-reglement toen cultureel-erfgoeddepots een prioriteit was.

Verscheidende provincies hadden daarnaast een reglement voor kleinschalige infrastructurele ingrepen (ook depotinrichting) om de bewaaromstandigheden in situ te optimaliseren. Opnieuw was dit reglement zeker in de provincie West-Vlaanderen een succes met een relatief hoog budget. Deze reglementen zijn weggevallen en werden niet gecontinueerd door de Vlaamse overheid.

Sindsdien is er een regierol weggelegd op het Vlaamse niveau. In overleg met onroerend erfgoed wordt gewerkt aan een afgestemd depotbeleid, dat breder gaat dan louter infrastructuur. Het is eerst en vooral kwestie van een goed collectiebeleid te voeren (selectie, waarderen, herbestemmen, afstoten,...). Van een lokaal cultureel-erfgoedbeleid binnen steden of intergemeentelijke samenwerkingsverbanden wordt verwacht dat er ingezet wordt op lokale depotnaden. Sommige cultureel-erfgoedcellen zetten hierop al sterk in binnen hun werking, voor andere is het nog zoeken wat deze inzet juist kan betekenen, zo bleek uit een tussentijdse evaluatie van de culturele erfgoedconventants in de periode 2015-2020. In zijn beleidsadvies geeft de Adviescommissie mee dat er op het vlak van een precieze rolverdeling tussen de verschillende overheidsniveaus en actoren stappen echter nog winst te behalen is.

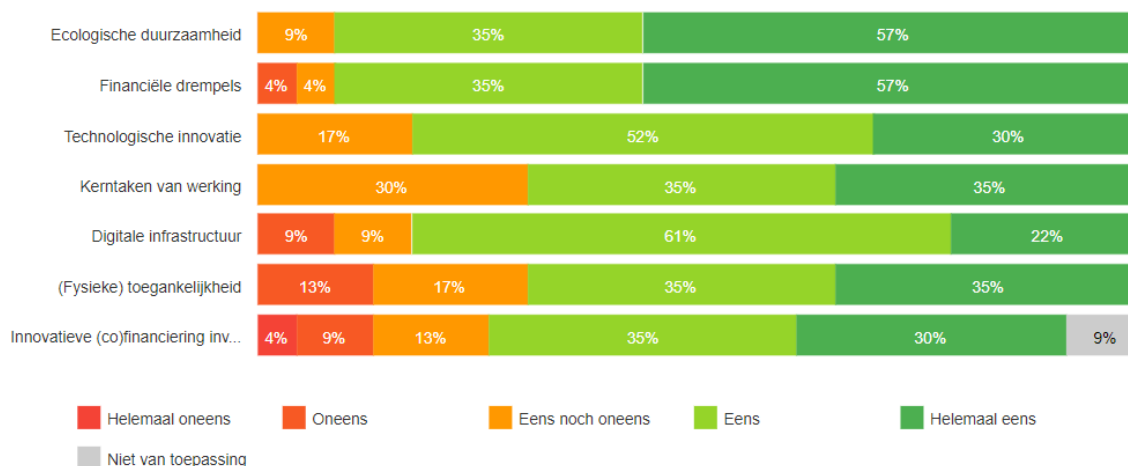
Enkele quotes uit de open antwoorden van respondenten uit cultureel erfgoed:

- ▶ *'De muren van ons archief met onder andere oude opnamebanden zijn vochtig en brokkelen af. Er is geen verwarming in de polyvalente zaal waardoor deze in de winter enkel bruikbaar is als stockageplaats.'*
- ▶ *'Behoud, ontsluiting en betekenisgeving van patrimonium is maar mogelijk mits beschikbaarheid van voldoende kwalitatieve depotruimtes.'*
- ▶ *'ik werk voor een museum. Grootste gedeelte nood (voor wellicht ieder museum in Vlaanderen!) is nood aan depots. Extra capaciteit nodig en upgrade van bestaande depots.'*
- ▶ *'Voor een professionele bewaring van de collectie is een (op alle vlakken) duurzame infrastructuur noodzakelijk. Dat is op dit moment bij ons en vele collega-archieven allerm minst het geval.'*
- ▶ *'De voortdurende instroom van digitaal en fysiek archief zorgt voor een hoge en dringende opslag nood, maar ook verwerking, duurzaam borgen en toeleiden vergen een geschikte/aangepaste centrale plek.'*
- ▶ *'Het gaat vooral om presentatieplekken (tentoonstellingen) in combinatie met participatieve luik (workshops, interactie met publiek zonder kunstwerken te beschadigen)'*
- ▶ *'In de erfgoedsector worden instellingen in vlaanderen geconfronteerd met grootschalige nieuwbouwprojecten in het buitenland die telkens de lat voor de eigen werking rond presenteren en bewaren verhogen.'*

7.2.4 Sectorale trends: actoren van het lokaal cultuurbeleid (met bovenlokaal bereik)

Figuur 18. Sectorale noden op het vlak van infrastructuur: actoren van het lokaal cultuurbeleid met een bovenlokale werking

Bij de actoren van het (boven)lokale cultuurbeleid (23 respondenten) zien we deels hetzelfde verhaal: ook hier worden ecologische duurzaamheid en de financiële kant van de zaak als de meest belangrijke aandachtspunten aangestipt – hoewel minder nadrukkelijk dan in de andere sectoren. Vergelijkbaar met de professionele kunsten verschijnt ook hier dat men investeringen in infrastructuur graag meer inzetten als een **hefboom voor technologische innovatie**. Het betreft hier technische aspecten van de presentatie van (podium)kunsten, niet zelden LED-verlichting. 83% stipt aan dat ze de nood aan investeringen in digitale infrastructuur belangrijk vinden. De actoren van het (boven)lokaal cultuurbeleid geven, vergeleken met de andere sectoren, in mindere mate aan dat er stappen te zetten zijn op het vlak van fysieke toegankelijkheid.

In de antwoorden op de open vraag legt men de focus sterk op onderhouds- en herstelwerkzaamheden. De nood om aan te passen aan veranderende technologie wordt toegelicht, met aandacht voor energiezuinigheid en welzijn/veiligheid (theatertrekken). Verder ziet men de infrastructuur als een vehikel voor ontmoeting, gemeenschapsvorming en het versterken van het verenigingsleven. Dat vraagt polyvalentie van infrastructuren die vaak in eerste instantie voor presentatie van kunsten zijn geconcipieerd.

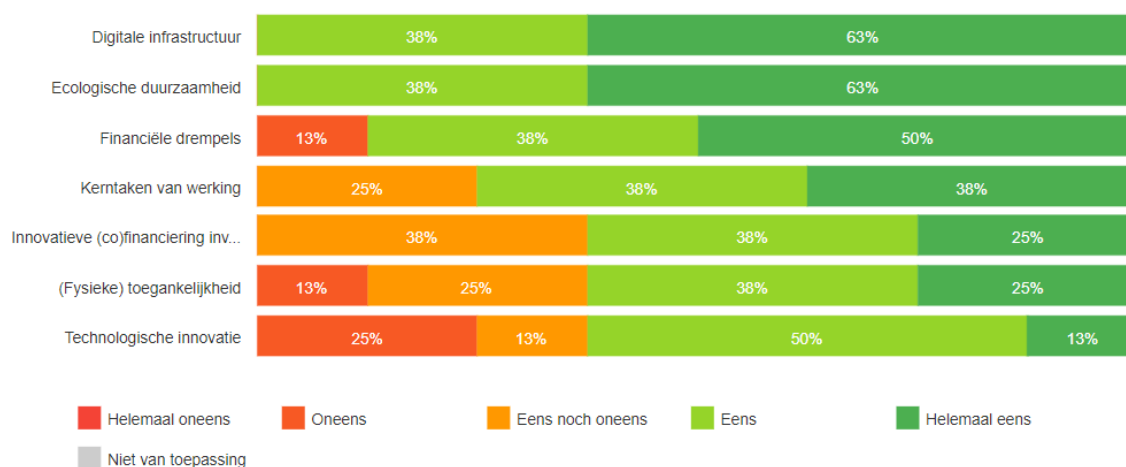
Enkele quotes van actoren uit het lokale cultuurbeleid:

- ▶ ‘Op dit moment vooral nood naar omschakeling theaterverlichting naar led.’
- ▶ ‘Cultuurcentra bewegen zich op een markt in beweging (cf. theatertechnieken, bewegend licht ...). De SSB Sint-Niklaas werd 25 jaar geleden gerenoveerd en vraagt wellicht om een geheel nieuwe renovatie.’
- ▶ ‘Een cc werkt spreidend en ondersteunend voor cultuur. Toegankelijkheid, digitalisering, inzetten van nieuwe technologieën zijn in de toekomst erg belangrijk voor onze bezoekers, gebruikers en artiesten’

- ▶ *'Goede energiezuinige verlichting investeringen in hernieuwbare energie. Energiezuinige verwarming Onze kerntaak is om culturele activiteiten te organiseren. Hier komt veel energie bij kijken.'*
- ▶ *'Wij hadden dit jaar gepland een dossier in te dienen voor vervanging trekken, maar nu deze ondersteuningsmaatregel plots wegvalt, moet dit in één van de komende jaren zeker aangepakt worden.'*
- ▶ *'Ons gebouw is aan renovatie en herinrichting toe. Sinds de aankoop is het nooit aangepast aan de werking die er sinds de koop in wordt georganiseerd.'*
- ▶ *'In onze ogen zijn de kerntaken van een cultuurcentrum niet meer enkel terug te brengen tot het louter presenteren van producties, infrastructuur is hier niet flexibel/polyvalent genoeg voor.'*
- ▶ *'Het ondersteunen van het maatschappelijk middenveld is sterk gelinkt aan aangepaste infrastructuur. Het samen invullen en beheren van de infrastructuur is een meerwaarde.'*

7.2.5 Sectorale trends: sociaal-cultureel werk

Figuur 19. Sectorale noden op het vlak van infrastructuur: sociaal-cultureel

De groep respondenten binnen het sociaal-cultureel volwassenenwerk is zoals aangegeven relatief klein (8 respondenten voor deze vraag). Dat maakt de resultaten minder veralgemeenbaar. Opmerkelijk is wel de unanimiteit voor digitale infrastructuur als een aandachtspunt, naast (opnieuw) ecologische duurzaamheid en de financiële drempels. Aandachtspunten met betrekking tot de kerntaken gaan in mindere mate over trends binnen het sociaal-cultureel werk, vooral over specifieke noden van de respondenten op het vlak van het openstellen van semi-publieke ruimtes en het belang van toegankelijke en veilige ruimtes voor kwetsbare groepen. Daarnaast is er ook een algemene opmerking over het ontbreken aan uitgeruste ruimtes in Vlaanderen voor het beoefenen van circus.

Enkele quotes van respondenten uit het sociaal-culturele veld:

- ▶ *'Wij brengen mensen samen. Vaak 'binnen', daarvoor hebben we dus toegankelijke ruimtes nodig. We werken met een kwetsbare groep, die nood heeft aan een 'safe(r) space', waardoor ruimtes delen moeilijk is.'*
- ▶ *'Er zijn in Vlaanderen weinig goed uitgeruste ruimtes om op een kwalitatieve manier circus te beoefenen. Meestal ontbreken ophangpunten voor doeken, trapezes, masten, ...'*

- ▶ *'Vergaderlokalen en kantoren opfrissen, gezien de laatste aanpassingen van 30 jaar geleden zijn. We hebben ook nood aan een grote zaal, en kunnen die misschien kopen van het belendend gebouw'*

7.2.6 Sectorale trends: samengevat

Onderstaande tabel vat bovenstaande cijfers samen. De waarde is – voor het geheel van de respondenten, en per sector – het aandeel dat aangaf het 'eens' of helemaal eens te zijn met de bovenstaande stellingen.

Figuur 20. Sectorale trends op het vlak van infrastructuur: samenvattende tabel

	Alles	Jeugd	Kunsten	Cultureel Erfgoed	(Boven)lokaal	Sociaal-cultureel
Ecologische duurzaamheid	94%	97%	97%	100%	92%	100%
Fysieke toegankelijkheid	77%	85%	86%	69%	70%	62%
Technologische innovatie	77%	63%	82%	82%	82%	63%
Digitale infrastructuur	76%	69%	72%	94%	83%	100%
Aanpassingen ifv kerntaken	74%	69%	75%	75%	70%	74%
Nieuwe modellen voor cofinanciering	74%	65%	72%	69%	65%	62%
N	115	32	36	16	23	8

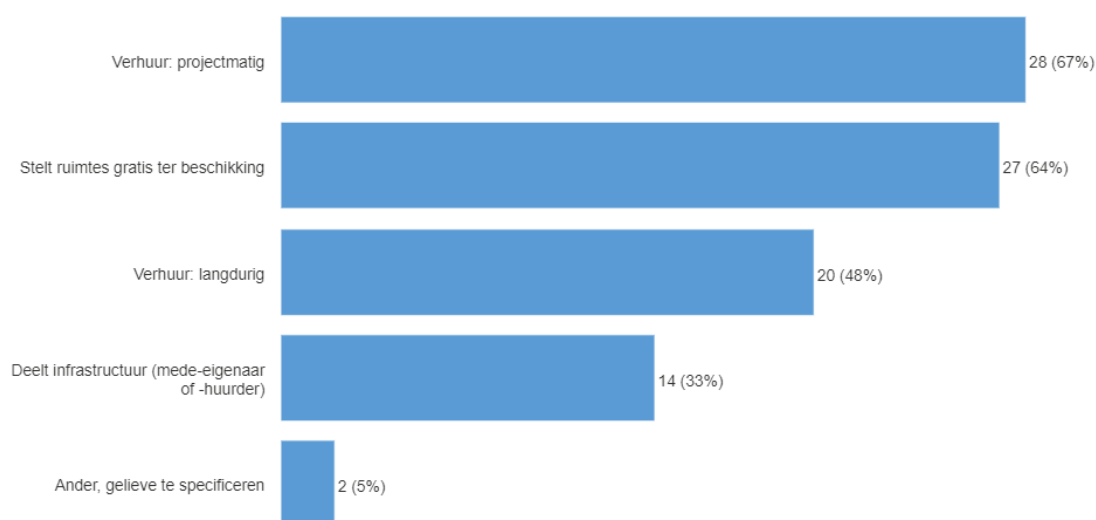

8 / Het delen van infrastructuur

Het delen van infrastructuur is in toenemende mate een aandachtspunt. Reeds in het verleden werd het stimuleren van gedeelde infrastructuur meermaals aangestipt als een mogelijke beleidsmatige piste, en ook vanuit de verschillende sectoren binnen cultuur- en jeugd werden al verschillende structurele initiatieven genomen op dit vlak (denk aan Matterhorn in Antwerpen, OPEK in Leuven of initiatieven omtrent gemeenschappelijke depots binnen erfgoed). De enquête omtrent cultuur- en jeugdinfrastructuur bevatte ten slotte een reeks vragen omtrent het delen van infrastructuur. Die vragen polsen zowel naar de huidige praktijk, als naar toekomstige verlangens omtrent het delen van infrastructuur, en de ambities en argumentaties die daaraan ten grondslag liggen.

Uit de resultaten blijkt om te beginnen dat bijna de helft van de respondenten (48%) aangeeft de infrastructuur te delen met andere organisaties. Eveneens 48% doet dat niet en 4 procent weet dit niet. Van die respondenten die de infrastructuur delen, verhuurt twee derden de infrastructuur projectmatig, een bijna even groot aandeel stelt zijn ruimtes gratis ter beschikking (64%) – waarbij de combinatie van beide mogelijk is. Dat blijkt uit Figuur 21. De helft verhuurt langdurig (48%). Een derde deelt infrastructuur als medehuurder of -eigenaar (33%).

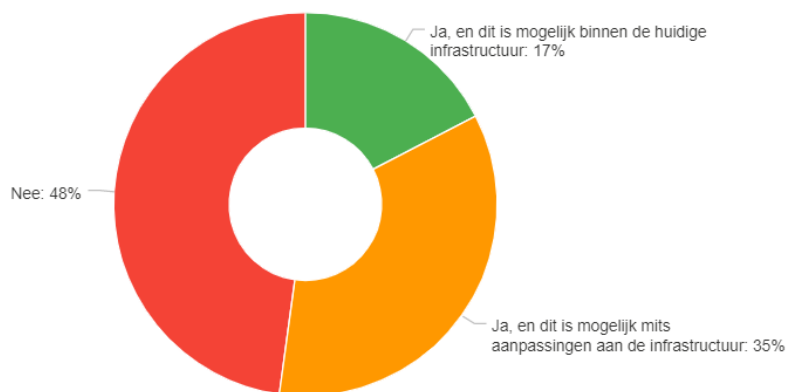
Figuur 21. Op welke manier deelt uw organisatie eigen infrastructuur met andere organisaties? (N=42)

Belangrijk is dat de helft van de respondenten aangeeft in de toekomst ook **meer te willen inzetten op het delen van infrastructuur** waarvan men eigenaar is of waarover men beschikkingsmacht heeft.

Figuur 22. Wordt binnen uw organisatie/werking overwogen om meer samen te werken omtrent het (langdurig) delen van infrastructuur? (N=46)

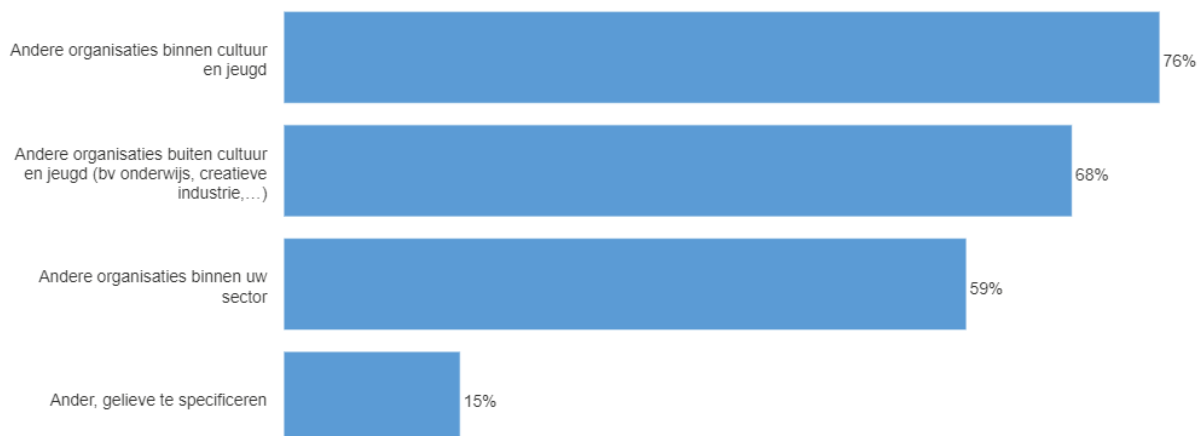

17% van de respondenten geeft aan dit te willen, en bovendien is dit mogelijk binnen de huidige infrastructuur. 35% van de respondenten geeft aan dit te willen, maar aanpassingen aan de infrastructuur zouden nodig zijn. Een kleine helft (48%) deel die ambitie om meer te delen niet.

Opgesplitst naar deelsectoren (niet zichtbaar op Figuur 22) zijn er verschillen. Binnen **kunsten** wordt samenwerken **het meest** overwogen: in 67% van de gevallen. Slechts in 13% van de gevallen kan dit echter binnen de huidige infrastructuur. In het (boven)lokale cultuurbeleid is de wil tot (langdurig) samenwerken beperkter. 67% heeft geen intenties in die richting (hoewel het absolute aantal respondenten hier vrij laag ligt). We stippen overigens aan dat vele cultuurcentra naast een eigen programmering ook een receptieve werking hebben.

Met wie wil men dan de infrastructuur delen, en om welke redenen?

Figuur 23. Met welk soort organisaties overweegt uw organisatie/werking meer samen te werken omtrent het (langdurig) delen van infrastructuur? (N=66)

Partnerships worden in eerste instantie gezocht **binnen het brede cultuur- en jeugdveld**, vervolgens in andere maatschappelijke domeinen. In iets mindere mate, maar toch 60% van de antwoorden, geeft men aan dat men partnerships wil ontwikkelen met organisaties binnen de eigen sector. (In de ‘andere categorie’ worden vaak sectoren buiten cultuur of jeugd vermeld, naast ook creatieve sectoren, repaircafés etc.)

Figuur 24. Wat is de belangrijkste reden om meer samenwerking te overwegen rond het (langdurig) delen van infrastructuur? (N=66)

We zien drie voorname redenen om infrastructuur te delen, waarvan blijkt dat ze ongeveer even belangrijk zijn. Organisaties willen hun infrastructuur delen in eerste instantie om de maatschappelijke inbedding te vergroten (34% van de respondenten). Ook financiële redenen spelen een rol. Samenwerken kan ook een (collectief) antwoord zijn op concrete lacunes en noden in het werkveld. Voor het geheel van de respondenten wegen die verschillende argumentaties even veel. Maar ook hierachter schuilen sectorale verschillen.

	Maatschappelijke inbedding	Financiële redenen	Lacunes in de sector	N=
Jeugd	32%	43%	21%	20
Professionele kunsten	32%	30%	38%	26
Cultureel Erfgoed	42%	32%	25%	12
(Boven)lokaal	38%	27%	33%	14
SCW	42%	24%	34%	8

De redenen om samen te werken, verschillen (licht) van sector tot sector. Binnen jeugd overwegen de financiële redenen. Binnen de kunsten werkt men samen aan oplossingen voor lacunes die vallen in het werkveld. In alle andere sectoren is de maatschappelijke inbedding vergroten de belangrijkste reden om (meer) samen te werken.

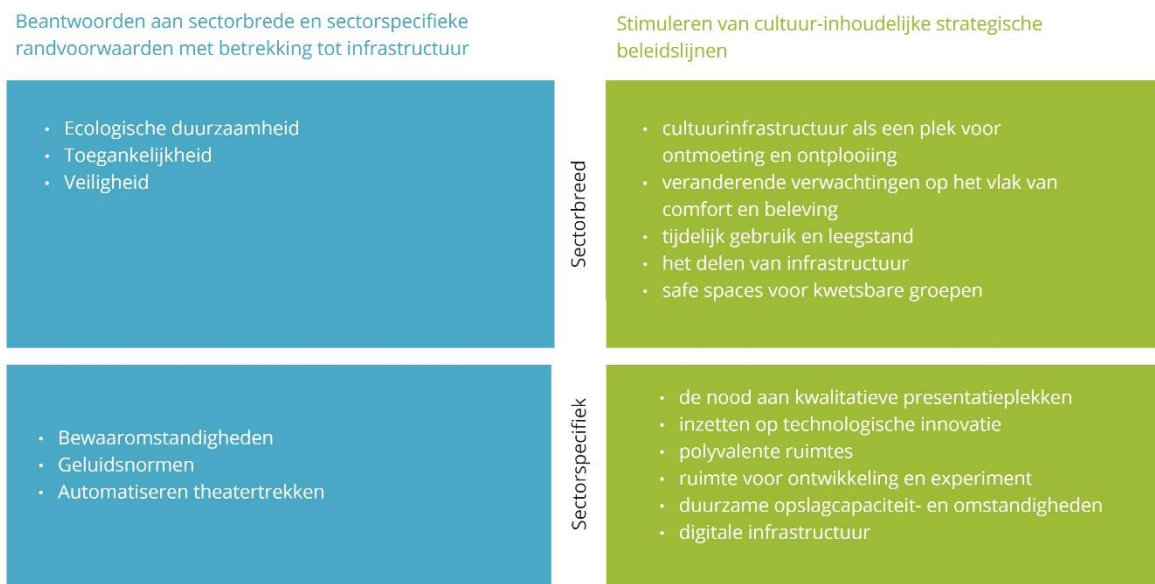
9 / Samenvatting – prioritaire (ver)bouwnoden en trends in het cultuur- en jeugdveld

In de bovenstaande deelhoofdstukken bespraken we de resultaten van een sectorbevraging binnen het brede cultuur- en jeugdveld, die zich richtte op organisaties die eigenaar zijn van infrastructuur (die ze ook gebruiken voor hun werking) of op gebruikers van infrastructuur die voor hun werking een beschikkingsmacht hebben over infrastructuur voor een langere periode. Hieronder synthetiseren we de voornaamste bevindingen uit deze bevraging, als een ‘longlist’ van (ver)bouwnoden voor het cultuur- en jeugdveld, met aandacht voor sectorbrede en sector-specifieke noden en aandachtspunten.

We maken hierbij een onderscheid tussen mogelijke prioriteiten op het vlak van:

- ▶ **Randvoorwaarden.** Hiermee bedoelen we criteria waarvoor een wettelijk kader bestaat (Vlaams, federaal, Europees...). Randvoorwaarden kunnen 'sectorbreed' zijn (bv. energiezuinigheid) of sectorspecifiek (bv. theatertrekken).
- ▶ **Cultuur-inhoudelijke prioriteiten of beleidslijnen.** Hiermee bedoelen we inhoudelijke aandachtspunten die eveneens sectorbreed kunnen zijn (bv. gedeeld gebruik van ruimte) of sectorspecifiek (bv. erfgoeddepots).

Figuur 25. Longlist van (ver)bouwnoden binnen het bovenlokale cultuur- en jeugdveld: samenvattende tabel

9.1.1 Randvoorwaarden: sectorbreed

1. Energiezuinigheid en ecologische duurzaamheid.

Ecologische duurzaamheid en energieëfficiëntie komen naar voor als de voornaamste prioriteit. In alle sectoren is dit een aandachtspunt. De motivering is divers: er is een kader met wettelijke verplichtingen en standaarden, maar ook de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de sector wordt aangestipt, naast de financiële winst van energiebesparing. Er blijft duidelijk een nood aan zeer gerichte ingrepen op het vlak van energieëfficiëntie. Meermaals wordt ook gepleit voor een meer een integrale benadering van ecologische duurzaamheid die rekening houdt met niet enkel energiezuinigheid, maar ook met circulair en veranderingsgericht bouwen, duurzaam materiaalgebruik, aspecten van mobiliteit...

2. Toegankelijkheid

Ook op het vlak van toegankelijkheid bestaan er wettelijke kaders en verplichtingen. In de enquête wordt fysieke toegankelijkheid niet in alle sectoren als de meest prioritaire eigen (ver)bouwnood naar voor geschoven. Tijdens het Dialoogcafé wordt echter nadrukkelijk gewezen op het sociale en maatschappelijke belang om maximaal en blijvend in te zetten op toegankelijkheid, vanuit een integraal perspectief (niet enkel infrastructuur, maar ook de bredere werking). In het verleden gebeurden al investeringen, maar een herhaalde inspanning is noodzakelijk.

3. Veiligheid

Cultuur- en jeugdinfrastructuren zijn werkplekken en publiek toegankelijk. Ze zijn dus onderhevig aan de wettelijke kaders voor dit type van infrastructuur op het vlak van veiligheid, o.a. brandveiligheid, welzijn op het werk, asbest... Vaak wordt aangestipt dat cultuur- en jeugdinfrastructuur verouderd is en dat organisaties het omwille van financiële beperkingen moeilijk vinden een werking te ontwikkelen in veilige omstandigheden. Naast wettelijk verplichte aspecten kan ook veiligheid een bredere invulling krijgen. Denk bv. aan veiligheid in functie van inbraak, criminaliteit, terrorisme,... Covid-19 is een recente ontwikkeling die aanpassingen vergt – niet alle infrastructuur is immers aangepast aan de protocollen (bv. afstand, hygiëne, ventilatie).

9.1.2 Randvoorwaarden: sectorspecifiek

1. Bewaaromstandigheden

Hoofdzakelijk in de culturele erfgoedsector – maar ook binnen de kunsten – is er nood aan infrastructuur die voldoet aan de wettelijke vereisten op het vlak van bewaaromstandigheden (opslag, presentatie).

2. Automatiseren theatertrekken

Reeds enige jaren is er geïnvesteerd in het automatiseren van theatertrekken, om theaterzalen conform te maken met de bestaande wetgeving omtrent arbeidsomstandigheden. Er is nood aan een inventaris van theaterzalen en de huidige stand van zaken. Uit de bevraging komt naar voor dat nog niet in alle theaterzalen de trekkeninstallaties geautomatiseerd zijn.

3. Geluidsnormen

In Vlaanderen gelden geluidsnormen voor alle activiteiten die toegankelijk zijn voor publiek en waar geluid elektronisch versterkt wordt. De regelgeving is uiteraard van belang voor concertzalen,

theaterinfrastructuur, maar ook voor jeugdhuizen, musea... en alle infrastructuur waar elektronisch versterkt geluid te horen is.

9.1.3 Cultuurinhoudelijke aandachtspunten: sectorbreed

1. Cultuur- en jeugdinfrastructuur als plek voor ontmoeting en ontplooiing

Uit de sectorbevraging komt sterk de wil naar voor binnen het cultuur- en jeugdveld om met de eigen infrastructuur tegemoet te komen aan een maatschappelijke nood aan wat men *third spaces* noemt, laagdrempelige plekken voor ontmoeting en persoonlijke ontplooiing buiten de thuisfeer en school of werk. Kunsten- en erfgoedorganisaties willen hun werking maatschappelijk inbedden. Binnen het sociaal-culturele veld, maar ook breder, wil men een rol spelen voor dan wel plek voorzien voor nieuwsoortige burgerinitiatieven of commoning praktijken.

2. Veranderende verwachtingen op het vlak van beleving

Maatschappelijke verwachtingen op het vlak van beleving en bezoekerscomfort zijn in verandering. Cultuur- en jeugdinfrastructuren moeten zich meten met andere vrijetijdsinfrastructuur en vergelijkbare organisaties in het buitenland. Vooral binnen cultureel erfgoed en bij cultuurcentra/bibliotheken wordt dit als een belangrijk aandachtspunt naar voor geschoven.

3. Aandacht voor kwetsbare en diverse groepen

Vooral binnen jeugd en sociaal-cultureel werk wordt het belang van aangestipt van infrastructuur als een *safe space*, een veilige ruimte voor kwetsbare groepen. Dit geldt in het bijzonder maar niet exclusief voor organisaties die zich specifiek op die doelgroepen richten. Binnen de professionele kunsten wil men meer inspelen op demografische veranderingen en etnisch-culturele diversiteit in de samenleving.

4. Tijdelijk gebruik en leegstand

Om in te spelen op de nood aan betaalbare werkplekken, wordt er (vooral binnen jeugd en professionele kunsten) ingezet op het tijdelijk gebruik van (leegstaande) infrastructuur. Hier doet zich echter concurrentie voor met andere mogelijke gebruikers van dergelijke plekken. De druk op ruimte is groot; er is een sterke concurrentie van andere gebruikers.

5. Het delen van infrastructuur

Vandaag zijn er binnen cultuur- en jeugd heel wat initiatieven op het vlak van gedeelde infrastructuur. Denk hierbij vooral aan samenwerkingen op de lange termijn, zoals Omwille van diverse redenen is er een sterke nood om hier nog sterker op in te zetten: maatschappelijke inbedding, financiële overwegingen, wegwerken van hiaten in de sector. De ambitie is er, oplossingen worden breed gezocht op het vlak van mogelijkheden voor gemengd gebruik, partnerships, cross-sectorale kruisbestuivingen, zodat cultuur- en jeugdorganisaties samen met andere domeinen maatschappelijke vraagstukken kunnen aanpakken. Dit vergt specifieke competenties en infrastructurele ingrepen.

9.1.4 Cultuurinhoudelijke aandachtspunten: sectorspecifiek

1. Kwalitatieve presentatieplekken

Vele cultuurinfrastructuren zijn een plek waar de ontmoeting plaatsvindt tussen artiesten, kunstwerken en het publiek. Die ontmoeting moet in kwalitatieve omstandigheden kunnen plaatsvinden, in infrastructuur (theaterzalen, concertzalen, tentoonstellingsinfrastructuur,...) die voldoet aan sectorspecifieke technische noden en anderzijds ook flexibel genoeg is om mee te evolueren met veranderende artistieke en culturele praktijken.

2. Technologische innovatie

De behoefte om actuele technologische ontwikkelingen en innovaties te kunnen integreren en implementeren, en mogelijk ook een voortrekkersrol te spelen op het vlak van experimentele technologie, doet zich vooral voor binnen de professionele kunsten en cultureel erfgoed; soms is er een link met bestaande randvoorwaarden zoals energiezuinigheid (bv. LED-verlichting in theaterzalen en tentoonstellingsruimtes).

3. Ruimte voor ontwikkeling en experiment

Vooraf binnen de professionele kunsten en jeugd wordt de nood aangestipt aan (betaalbare) plekken voor ontwikkeling en experiment: ateliers, repetitieruimtes, maakplekken, plekken voor talentontwikkeling van kinderen en jongeren, aangepaste ruimtes voor de beoefening van circus, urban arts... Ook hier is het delen van infrastructuur en tijdelijk gebruik een manier om deze ruimte te creëren.

4. Polyvalente ruimtes

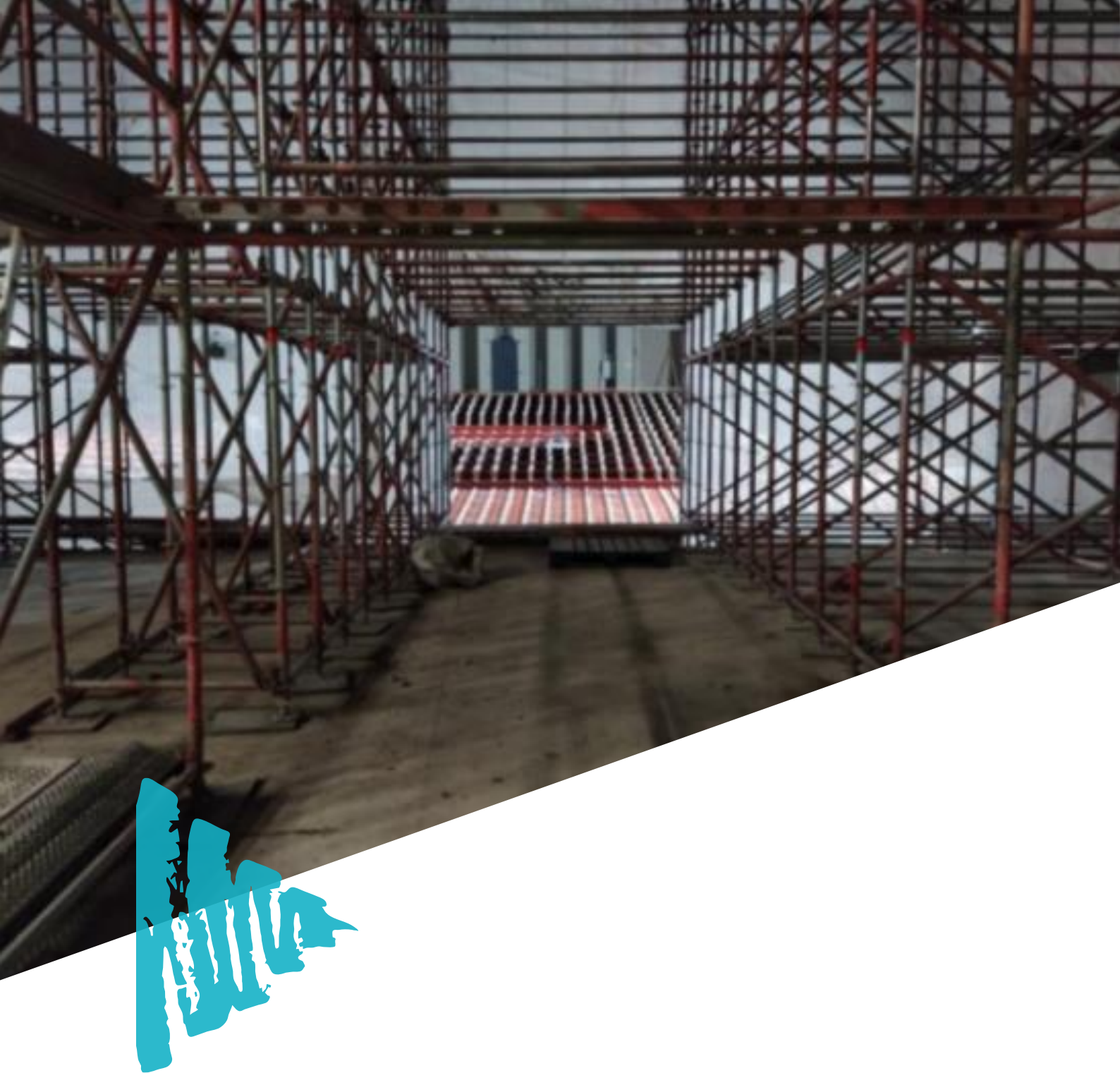
Vooraf binnen jeugd en cultuurcentra – maar ook binnen andere sectoren – wordt de nood aan polyvalente infrastructuur naar voor geschoven: modern, hygiënisch, veilig, ecologisch en publieksvriendelijk. Polyvalentie betekent meer mogelijkheden voor exploitatie, en ook inkomsten. Maar er zijn ook om maatschappelijke doelstellingen te realiseren: in alle sectoren wordt aangestipt dat polyvalentie mogelijkheden biedt tot gedeeld en multifunctioneel gebruik. In die zin moet polyvalentie niet begrepen worden als 'lege' of niet bestemde ruimtes. Het gaat om wendbare plekken die veelzijdig zijn en goed geëquipeerd om verschillende functies waar te maken onder kwalitatieve omstandigheden (artistieke presentatie, ruimte voor ontmoeting, educatie,...).

5. Digitale infrastructuur

Digitale infrastructuur komt uit de survey vooral binnen cultureel erfgoed, in mindere mate ook bij de bovenlokale actoren naar voor als een aandachtspunt (cultuurcentra en bibliotheken). Hierbij wordt aangestipt dat fysieke en digitale infrastructuur vragen om een geïntegreerde aanpak. In het Dialoogcafé wordt duidelijk dat digitale en 'hybride' infrastructuur sinds de coronacrisis ook in andere sectoren een sterk toegenomen interesse genieten: kunnen in de huidige en mogelijk vergelijkbare toekomstige situaties hybride plekken de tools zijn om het publiek/gebruikers op een flexibele manier te blijven bereiken?

6. Duurzame opslag

Bijlage 4: Een aanzet tot strategisch kader op lange termijn

10 / Aanzet van strategisch kader cultuur- en jeugdinfrastructuur

De resultaten van dit onderzoek moeten de stuurgroep van het project rond het nieuw Besluit van de Vlaamse regering – het nieuwe FoCI-reglement – in eerste instantie toelaten om nieuwe sectorale prioriteiten te formuleren, en het nieuwe Besluit scherp te stellen op het vlak van terminologie, beoordelingstools en -methodologie.

Daarnaast moet de verzamelde informatie ook gebruikt kunnen worden om zicht te krijgen op evoluties en noden in het infrastructuurlandschap zodat het onderzoek ook bruikbaar is voor de ontwikkeling van een langetermijnvisie voor cultuur- en jeugdinfrastructuur. Voor die langetermijnvisie geven we in dit hoofdstuk alvast een aanzet, mede gebaseerd op de verzamelde informatie via o.a. de brede sectorbevraging (online survey, online focusgroepen, klankbordgroep), de benchmark met drie andere beleidsdomeinen en het overleg met de stuurgroep.

Onder dit hoofdstuk ontwikkelen we stapsgewijs een aanzet van langetermijnvisie voor de cultuur- en jeugdinfrastructuur in Vlaanderen en Brussel.

10.1. Voor cultuur én jeugd, of toch apart?

In onderstaande ‘aanzet van strategisch kader’ blijven we cultuur- en jeugdinfrastructuur voorlopig combineren.

Er zijn argumenten die daarvoor pleiten: bv. de historiek, het culturele jeugdliuk dat per definitie al deel is van ‘culturele’ infrastructuur, het vermijden van verkokering, het voordeel van een gedeeld budgettair kader, de kansen voor samenwerking en delen van infrastructuur, een misschien blijvend minimaal budget, Maar er zijn ook argumenten die een afzonderlijke benadering voor jeugdinfrastructuur bepleiten (al dan niet binnen hetzelfde reglement): bv. de grote verschillen tussen beide sectoren, de eigenheid van de jeugdsector m.b.t. de schaal waarop deze sector vooral actief is, de mate van aanwezige expertise en professionalisering, procedurele vereisten die voor grote delen van de jeugdsector vaak een extra drempel zijn, deels verschillende noden en uitdagingen + andere prioritering van dezelfde noden, het belang van een eigen visie en strategie op ‘ruimte voor jeugd’ en een daaraan gekoppeld eigen jeugdbudget, het voorkomend geval van verschillende ministers voor cultuur en jeugd, ...

Er zijn veel argumenten te geven voor een afzonderlijke benadering voor beide sectoren, wat evenwel alleen relevant is indien er perspectief is op een beduidend hoger investerings-budget in lijn met de gedetecteerde noden en kansen. Om die reden bepleiten we hier een benadering die beide combineert binnen een reglement.³³

³³ Verder is er nog de vraag of in welke mate jeugdverblijven – die nu het gros van de FoCI-investeringsubsidies i.v.m. jeugd uitmaken – tot de investerings-scope van FoCI moeten blijven behoren. Anderzijds zijn jeugdverblijven een interessant voorbeeld van gedeeld en complementair gebruik van infrastructuur tussen jeugd en toerisme.

10.2. Van droom naar werkelijkheid

Het Vlaams regeerakkoord en de Beleidsnota's Cultuur en Jeugd 2019-2024 noemen het investeren in cultuur- en jeugdinfrastructuur een prioriteit voor de huidige Vlaamse regering en kondigen hiervoor zowel een structurele aanpak als een langetermijnvisie aan. Met voorliggend voorstel van 'strategisch kader' doen we daartoe een voorzet, mede gebaseerd op een brede sectorbevraging en eerdere aanbevelingen in meerdere rapporten.

In onderstaand samenvattend schema schetsen we vooreerst wat een mogelijk strategisch kader zou kunnen zijn in lijn met de resultaten van de sectorbevraging en eerdere aanbevelingen vanuit diverse hoeken³⁴. Te beginnen met de te onderscheiden doelstellingen (bovenaan), de daaraan gerelateerde infrastructurele noden en uitdagingen, het toepassingsgebied en tot slot het hiervoor mogelijke instrumentarium. Dit alles doen we hier grotendeels zonder rekening te houden met budgettaire en personele beperkingen. In een tweede schema verderop gebeurt dit wél en schetsen we op hoofdlijnen mogelijke scenario's om hier op korte en langere termijn beleidsmatig mee om te gaan, rekening houdend met het (potentieel) beschikbare budget. Daaraan voorafgaand geven we bovendien een overzicht van mogelijke parameters: de spreekwoordelijke 'knoppen' waaraan daartoe desgevallend beleidsmatig kan gedraaid worden.

³⁴ O.a. adviezen SARC (2012 en 2014); verslag Rekenhof (2013); het CJM-rapport 'verkennend onderzoek naar bovenlokale cultuurinfrastructuren' (2015). Voorliggend voorstel gaat uit pragmatische overwegingen op bepaalde punten ook minder ver dan de CJM-regeerbijdrage dd. 2019. Voor een review van deze documenten, zie §DEEL 12.3.

		AANZET BELEIDSKADER INVESTERINGSSUBSIDIES CULTUUR- EN JEUGDINFRASTRUCTUUR				
		EXPLOITATIE	beantwoorden aan sectorbrede en sectorspecifieke randvoorwaarden m.b.t. infrastructuur ¹	stimuleren van inhoudelijke strategische beleidslijnen of prioriteiten ²	initiëren en/of ondersteunen van innovatie	inzetten op strategisch belangrijke infrastructuren (GCI + ad nominatim)
TOEPASSINGSGBIED	DOELSTELLINGEN of ambitieniveau	up to date houden en beperkt optimaliseren				
	INFRASTRUCTURELE NODEN/UITDAGINGEN	BASISINFRASTRUCTUUR bv. basics als sanitair, verwarming, digitale en technologische basisinfrastructuur + BASISONDERHOUD + KLEINE OPTIMALISATIES, AANPASSINGEN en HERSTELLINGEN	SECTORBREDE RANDVOORWAARDEN bv. toegankelijkheid / energie-efficiëntie / veiligheid (brand, arbeid, materialen) / milieu Eventueel uit te breiden met voorwaarden waarvoor (nog) geen regelgeving bestaat (bv. digitale veiligheid, corona, ...). SECTORSPECIFIEKE RANDVOORWAARDEN bv. beveiliging en bewaarmstandigheden (erfgoed), theatertrekken (podiumkunsten), geluidsnormen (muziek), e.a. ... Desgewenst kan hier een extra ambitieniveau qua voorbeeldfunctie aan toegevoegd worden bv. integrale ecologische duurzaamheid, integrale toegankelijkheid, ...	SECTORBREDE PRIORITEITEN bv. beleving en third place, onthaal, digitalisering, medegebruik, multifunctioneel gebruik, tijdelijk gebruik en leegstand, tentoonstellingsruimte, residentieplek, ... SECTORSPECIFIEKE PRIORITEITEN bv. erfgoeddepot, artistieke creatieplekken, muziekclubs, digitale cinema, prikkelvrije ruimtes, ... Hiaten in het landschap Via positief discriminerende criteria kunnen hiermee evt. ook sectorale, doelgroep-specifieke en/of geografische hiaten in het landschap geremedieerd worden	INNOVATIEVE ONTWIKKELINGEN sectorbreed, sectorspecifiek of FoCI-scope overstijgend bv. hybride werkingen en/of werkplaatsen, urban culture-gerelateerde werkingen, vernieuwende initiatieven op vlak van opleiding of talentontwikkeling, enz. Uitdrukkelijke keuze voor aparte focus op innovatie. Alhoewel anders van aard dan kolom 3, kan deze doelstelling er uit pragmatische overwegingen evt. mee gecombineerd worden	FUNDAMENTELE INFRANODEN ³ - restauratie, renovatie of make over van bestaande gebouwen of sites; - belangrijke uitbreidingen via herbestemming of nieuwbouw - uitzonderlijk ook volledige nieuwbouw Subsidiëring impliceert voldoen aan o.a. alle randvoorwaarden (tot zelfs voorbeeldfunctie) en aanpassingsvermogen in de tijd. Zowel van toepassing op cultuur als op jeugd > dus GCI + GJI Het beleid hiervoor meer af te stemmen op inhoudelijke meerwaarde (zie kolom 3 en 4)?
	GEOGRAFISCHE RELEVANTIE/BEREIK/UITSTRALING					
	INTERNATIONAAL	Enkel voor structureel gesubsidieerde organisaties ⁴	Enkel voor structureel gesubsidieerde organisaties +	Enkel voor structureel gesubsidieerde organisaties of eigen instellingen +		Enkel structureel gesubsidieerde organisaties met werking in Vlaanderen en/of Brussel, en gericht op de hele VG of ruimer
	NIVEAU VLAANDEREN	+ bovenlokaal ook voor organisaties met een, deels of geheel, structureel bovenlokale werking	bovenlokaal ook voor organisaties met een, deels of volledig, structureel bovenlokale werking	bovenlokaal ook voor organisaties met een, deels of volledig, structureel bovenlokale werking	Voor door CJM gesubsidieerde innovatieve ontwikkelingen.	
BOVENLOKAAL						
LOKAAL / INTERLOKAAL ⁵						
		⇩	⇩	⇩	⇩	⇩
		Met eigen middelen Werkingsubsidies kunnen hiervoor niet ingezet worden. Moet dus via eigen middelen of een eventuele specifieke exploitatiesubsidieregeling.	Reglement randvoorwaarden Basisreglement met twee luiken: 1. Sectorbrede randvoorwaarden 2. Sectorspecifieke randvoorwaarden Eventueel te voorzien in 2 gradaties qua ambitieniveau en complexiteit: 1. Light ingrepen > light procedure 2. Integraal > bijzondere procedure	Reglement impulssubsidies - of via 1 inhoudelijk wisselend reglement (andere impulsen) - of meerdere reglementen per impulscluster (tijdelijk van aard; parallel of niet) > zie TVL - specifieke procedure(s) en criteria hiervoor te ontwikkelen.	Reglement innovatie - via 1 specifiek reglement - alternatief: een afzonderlijk luik 'innovatie' binnen het reglement impulssubsidies - specifieke procedure en criteria hiervoor te ontwikkelen	Reglement GI Specifieke procedure en criteria hiervoor te ontwikkelen ⁶ + belang van meerjarenplannen voor GI (met inbegrip van exploitatieonderhoud). Zie ook evt. link met eigen infra Vlaamse Gemeenschap.
Voor lokaal en interlokaal + deels ook bovenlokaal: specifiek ondersteuningsbeleid, maar geen subsidiëring (zie benchmark Sport Vlaanderen) bv. expertisedeling, advies en begeleiding, toeleiden naar aanvullende financiering, beleidsdomein-overschrijdende mogelijkheden, ...						
	INSTRUMENTARIUM zie scenario's KT, MLT en LT					

¹ Met 'randvoorwaarden' bedoelen we criteria waarvoor een wettelijk kader bestaat (Vlaams, Federaal, Europees of nog ruimer). Ook soms benoemd als normen, standaarden, voorschriften of richtlijnen.
² Zoveel mogelijk afgestemd met sectorbrede of sectorspecifieke decreten en andere regelgeving / maar van belang om ook ruimte te laten en te maken voor nieuwe inhoudelijke kansen en uitdagingen
³ Betreft fundamentele infrastructuurnoden van al structureel erkende werkingen > van belang om hiervoor criteria en procedure te bepalen + hieraan meer strategische gerichtheid mee te geven
⁴ Enkel structureel gesubsidieerd (al is structureel ook tijdelijk). Infrastructuurinvesteringen voor 'projectsubsidieëring' lijkt niet aangewezen, tenzij voor eventuele pilots. | Cofinanciering blijft vereiste, eventueel hoger percentage bij toepassingsgebied 'bovenlokaal'. Toepassingsgebied 'bovenlokaal' kan zowel het geheel als enkel het bovenlokaal relevante deel betreffen.
⁵ Subsidiariteitsprincipe. Bovendien werden de voorheen Vlaamse middelen voor cultuur- en jeugdinfrastuctuur in 1994 via het Gemeentefonds overgedragen aan de lokale besturen.
⁶ Dit werd al jaren geleden aanbevolen door het SARC, het Rekenhof, het rapport 'verkennend onderzoek naar bovenlokale culturele infrastructuur', e.a.

10.3. Strategisch kader: toelichting bij het schema en de aanbevelingen

Zoals hierboven aangegeven werd er de voorbije jaren reeds meermaals gepleit voor een infrastructuurbeleid met een langetermijnperspectief, dat vertrekt van heldere doelstellingen. Dit doen we wél in deze aanzet van strategisch kader. In bovenstaand schema maken we in eerste instantie een onderscheid tussen verschillende mogelijke doelstellingen (de eerste rij bovenaan). Vervolgens koppelt het deze doelstellingen ook aan concrete infrastructurele noden/uitdagingen (het niveau daaronder), daarna ook aan het werkingsgebied en de mate van subsidiëring (nog een niveau daaronder) en ten slotte ook aan daarop toegespitste specifieke benaderingen of instrumenten.³⁵

Het is aangewezen om voor de verschillende doelstellingen te voorzien in een gedifferentieerde benadering, al dan niet vertaald in een gedifferentieerd instrumentarium. We verwijzen hierbij naar de benchmark, in het bijzonder naar de sectoren sport en toerisme, waar aan verschillende doelstellingen verschillende beleidsinstrumenten zijn gekoppeld. Een dergelijke differentiatie is uiteraard maar zinvol indien er ook een voldoende relevant investeringsbudget beschikbaar is, wat tot nog toe evenwel niet het geval was (zie §2.2). Voor verschillende benaderingen zijn bovendien vaak ook procedures ‘op maat’ wenselijk, rekening houdend met bv. de omvang van de investeringen, verschillen tussen organisaties (grootte, expertise, capaciteit) en verschillen tussen sectoren (bv. cultuur en jeugd). Voor *light* procedures en kleine bedragen (mogelijks van toepassing voor kolommen 2 en 3) is er eigenlijk geen externe advies- of beoordelingscommissie nodig. Voor zwaardere procedures en grotere bedragen – en dit betreft minimaal de GCI's - zijn een twee-stappenprocedure en een beoordelings-commissie aangewezen, alsook het extra inzetten op advies/coaching/begeleiding in aanvraag- en uitvoeringsfase.

10.3.1 Vijf doelstellingen voor het infrastructuurbeleid

We onderscheiden vijf verschillende doelstellingen, waarvan enkel de laatste vier betrekking hebben op FoCI-investeringsubsidies en enkel de kolommen 2 t/m 4 betrekking hebben op het FoCI-investeringsbudget dat voorzien wordt voor ‘sectorale prioriteiten’.

Doelstelling 1. Up to date houden en beperkt optimaliseren

De eerste kolom in bovenstaande strategische matrix betreft de doelstelling ‘up to date houden en beperkt optimaliseren’ van de bestaande infrastructuur. In ons voorstel valt dit grotendeels buiten de FoCI-investerings-scope; vandaar ook de stippelijntjes tussen de eerste kolom en de vier andere kolommen. Voor de eerste kolom vermelden we daarom ook geen afzonderlijk instrument, maar situeren we dit binnen de eigen exploitatie en dus ook de eigen middelen van de betrokken organisaties. Dit heeft evenwel een *reality check* nodig. Immers, in welke mate beschikken de organisaties over de nodige

³⁵ In bovenstaande matrix expliciteren we de doelstellingen in lijn met de resultaten van de sectorbevraging, eerdere rapporten en adviezen, regeerbijdragen en beleidsnota's ook. Op basis daarvan van de sectorbevraging en enkele van de genoemde documenten zou evenwel een nog verdergaande ‘omkering in denken’ kunnen worden bepleit waarbij nog meer vanuit eigentijdse uitdagingen, werkingen en ontwikkelingen wordt vertrokken. Het hier geschetste voorstel van strategisch kader kiest pragmatisch voor een tussenweg, beseffende dat zelfs dit reeds behoorlijk ambitieus is vanuit politiek en budgettair oogpunt.

middelen (financieel, capaciteit, expertise) om de infrastructuur effectief *up to date* te houden, en beperkt te optimaliseren? Een inventaris – waarover reeds meermaals sprake in dit rapport – zou ook op dit vlak meer duidelijkheid kunnen geven. Uit onze sectorbevraging blijkt alvast dat de middelen hiervoor veelal niet voorhanden zijn met alle gevolgen van dien voor de kwaliteit van de infrastructuur. Eerdere studies, aanbevelingen en adviezen hebben daar ook reeds op gewezen en hebben aangegeven dat dit de facto meestal leidt tot verwaarlozing van infrastructuur en daarom op termijn ook tot hogere uitgaven.³⁶ Eventueel zou een specifieke ‘exploitatiesubsidie’ kunnen overwogen worden, complementair aan de structurele werkingssubsidie. Ook hier zou desgevallend dus een Vlaamse budgettaire inspanning nodig zijn om de bestaande infrastructuur nog maar gewoon *up to date* te houden, hetgeen budgettair evenwel niet realistisch lijkt.

Doelstelling 2. Beantwoorden aan sectorbrede en sectorspecifieke randvoorwaarden

Onder de doelstelling ‘randvoorwaarden’ (tweede kolom) hebben we alle criteria samengebracht waarvoor een wettelijke basis, formele richtlijnen of internationale standaarden bestaan (Vlaams, Federaal, Europees of nog ruimer).³⁷ Dit betreffen dus ‘verplichtingen’ waartoe (ook) de Vlaamse overheid zich heeft geëngageerd of die door de Vlaamse overheid zelf zijn opgelegd. In principe kan je hier dus niet meer vrijblijvend spreken van potentiële uitdagingen of prioriteiten. Indien je dit evenwel rigouros zou toepassen voor bv. alleen energie-efficiëntie of toegankelijkheid, dan dreigt niettemin al vlug het hele budget sectorale prioriteiten naar alleen deze één of twee prioritaire randvoorwaarden op te gaan. Toch hebben we de invulling van deze doelstelling ‘beantwoorden aan randvoorwaarden’ optioneel nog op twee manieren verder verruimd in lijn met o.a. aanbevelingen in eerdere rapporten en met de sectorbevraging:

- ▶ De wenselijkheid om in te zetten op een integrale benadering van resp. ecologische duurzaamheid en toegankelijkheid, waarbij alle relevante elementen in hun samenhang en logische volgorde worden benaderd. Dit omwille van de positieve impact hiervan op ecologisch of toegankelijkheidsvlak en finaal ook op budgettair vlak. Dit zou kunnen resulteren in een reglement met een *light* procedure voor kleinere of specifieke ingrepen en een bijzondere procedure voor grotere en integrale trajecten.
- ▶ Uitbreiding met ‘randvoorwaarden’ waarvoor (nog) geen regelgeving bestaat (bv. digitale veiligheid, corona, ...).

Beide verruimingen, hoe wenselijk ook, hebben desgevallend evenwel belangrijke budgettaire consequenties en zouden er ook toe kunnen leiden dat met hetzelfde budget minder organisaties kunnen ondersteund worden.

Tot slot van het luik ‘randvoorwaarden’ in kolom 2 nog de volgende fundamentele reflectie. Tijdens gesprekken met de sector werd meermaals de suggestie gedaan om het geheel van wettelijke randvoorwaarden en in het bijzonder de randvoorwaarde ‘energie-efficiëntie’ minder vrijblijvend én meer integraal te zien en dit alles bij voorkeur vanuit een breder Vlaams beleidskader te benaderen. Dit zowel vanuit urgentie- en impactoverwegingen als vanuit het besef van de budgettaire

³⁶ Omdat werkingssubsidies niet voor investeringen kunnen gebruikt worden en omdat daar de voorbije jaren door Vlaanderen ook op bespaard werd, betekent dit een extra druk op de ‘eigen inkomsten’, waarmee bovendien eerder prioriteit wordt gegeven aan de werking dan aan de infrastructuur. Zie ook §DEEL 12.3.3.

³⁷ Specifiek gemeentelijke regelgeving laten we hier buiten beschouwing.

mogelijkheden hiervoor op FoCI-niveau. Ook vanuit de klankbordgroep kwam de overweging dat met de beperkte FoCI-subsidies bij voorkeur investeren in cultuurinhoudelijke noden, eerder dan het louter investeren in randvoorwaarden, hoe belangrijk die ook worden geacht. De eveneens geopperde alternatieve verwachting dat de sector dit grotendeels, laat staan volledig, met eigen middelen zou kunnen doen, is allerminst realistisch.

Doelstellingen 3 en 4. Inhoudelijke beleidslijnen: ‘stimuleren van inhoudelijke strategische beleidslijnen of prioriteiten’ + ‘initiëren’ en ondersteunen van innovatie’

Met de doelstellingen in kolom 3 en 4 focussen we op inhoudelijke beleidslijnen, waarbij we voor de doelstelling ‘initiëren en/of ondersteunen van innovatie’ bewust een afzonderlijke kolom voorzien, mede op vraag van de stuurgroep en de klankbordgroep van dit onderzoek. Innovatie wordt toekomstgericht immers als essentieel gezien voor zowel de cultuur- als de jeugdsector, die er beiden wijzen dat de vaak hoge voorwaarden en complexe procedures vaak een belemmering zijn voor innovatie. Het onderscheid tussen ‘inhoudelijke beleidslijnen’ (kolom 3) en ‘inzetten op innovatie’ (kolom 4) is niet helemaal helder te maken, maar zal zich ongetwijfeld uitzuiveren bij het bepalen van de prioriteit(en) binnen de kolom ‘inhoudelijke beleidslijnen’. De concrete invulling van de doelstelling ‘innovatie’ is omwille van het begrip zelf uiteraard moeilijker proactief te benoemen, maar veronderstelt dat er ‘innovatie’ is t.o.v. de situatie en het beleid op dat moment. Voor innovatie komen bewust ook organisaties in aanmerking die (nog) niet structureel worden gesubsidieerd.

De doelstelling ‘stimuleren van inhoudelijke strategische beleidslijnen’ in kolom 3 combineren we met de mogelijkheid om te remediëren aan hiaten in het cultuur- en jeugdlandschap: bv. sectorale, doelgroepspecifieke en/of geografische hiaten.

Doelstelling 5. Inzetten op strategisch belangrijke infrastructuren

Kolom 5 betreft het luik ‘Grote Culturele Infrastructuur’ (of GCI) waarvoor in het huidige reglement reeds een afzonderlijk luik is voorzien, evenwel met minimale criteria, een variabel budget en een weinig transparante procedure³⁸. Meteen geven we ook aan waar de wenselijke bijsturingen liggen, overigens helemaal in lijn met aanbevelingen in eerdere rapporten en adviezen (zie§2.3). Los hiervan is onze aanbeveling om deze doelstelling te behouden omdat hiermee strategisch kan worden ingezet op werkingen die het verschil (kunnen) maken op Vlaams tot internationaal niveau. Vandaar ook het voorstel tot beperking van het toepassingsgebied in deze kolom. Een investeringsbeleid dat louter focust op wisselende sectorale prioriteiten zou immers reële fundamentele infrastructuurnoden en/of interessante strategische ontwikkelingen negeren. Ook hiervoor is evenwel een stevig investeringsbudget vereist, zelfs indien met deze doelstelling beleidsmatig zeer selectief wordt omgegaan. Bovendien mag dit niet ten koste gaan van het budget dat voor sectorale prioriteiten is voorzien.

Verder vermelden we nog volgende specificaties bij het toepassingsgebied van deze GCI-doelstelling:

³⁸ Met de laatste doelstelling ‘inzetten op strategisch belangrijke infrastructuurnoden’ (kolom 5) worden finaal uiteraard in essentie de ‘werkingen’ bedoeld waarvoor de infrastructuur een belangrijk middel is. Dit geldt overigens voor de vier investeringsdoelstellingen.

- ▶ Deze doelstelling heeft zowel betrekking op grote culturele infrastructuur als grote jeugdinfrastructuur, ook al zijn er binnen de jeugdsector en volgens de sector zelf op dit vlak vooralsnog minder ruimtenoden of werkingen die daarvoor in aanmerking zouden kunnen komen. De benaming ‘Grote Culturele Infrastructuur’ dekt dus niet de hele lading.
- ▶ Complementair aan investeringssubsidies voor ‘grote infrastructuren’ (en dito werkingen) is de Vlaamse overheid – deels via FoCI, deels niet – ook zelf eigenaar van bepaalde culturele en jeugdinfrastructuur, soms zelfs als inrichtende macht. Het beleid m.b.t. beide infrastructuren moet op elkaar afgestemd worden omdat hier (potentieel) veel overlap is. Wat de ‘eigen infrastructuur’ van de Vlaamse overheid betreft, loopt er momenteel een afzonderlijk onderzoekstraject, parallel aan dit onderzoek en in interactie ermee.
- ▶ Wat ‘grote infrastructuren’ in het kader van investeringssubsidies betreft, bevelen we alvast aan om dit te beperken tot infrastructuur met werkingen in Vlaanderen en Brussel zelf en hierin geen andere criteria dan specifiek culturele of jeugd-gerelateerde te laten meespelen.
- ▶ Bij subsidiëring van ‘grote culturele infrastructuur’ zou als voorwaarde of criterium moeten gelden – wat in het huidige reglement overigens al deels het geval is – dat infrastructuren moeten beantwoorden aan de wettelijke randvoorwaarden (ecologische duurzaamheid, toegankelijkheid, veiligheid), en bij voorkeur zelfs een voorbeeldfunctie op minimaal dit vlak zouden moeten opnemen door in te zetten op een integrale benadering van elk van deze randvoorwaarden (i.p.v. louter te voldoen aan wat wettelijk verplicht is). Ook dit heeft evenwel alweer zowel drempelverhogende als budgettaire consequenties.

10.4. Sectorbrede of sectorspecifieke prioriteiten

Het is van belang een onderscheid te maken tussen sectorbrede en sectorspecifieke prioriteiten of uitdagingen. Beide betreffen reële ruimtenoden. Bij budgettaire beperkingen, die er ongetwijfeld zijn, lijkt het voor de hand te liggen om eerder voor sectorbrede uitdagingen te opteren, maar belangrijke sectorspecifieke uitdagingen zouden daardoor in de kou blijven staan met alle gevolgen van dien.

Sectorbrede en sectorspecifieke prioriteiten kunnen wisselen in de tijd en met regeringswissels. In het geval van regeringswissels lijkt het logisch dat deze prioriteiten grotendeels in lijn zouden liggen met de Vlaamse beleidsopties m.b.t. cultuur- en jeugdinfrastructuur. Momenteel zijn dit: duurzaamheid/ energie-efficiëntie (energiebesparing, circulariteit, klimaatadaptatie), delen van functies (multi-functionaliteit, ook jongeren), samenwerken binnen infrastructuur, inclusie, kwaliteit leefomgeving, geografische spreiding, innovatie, adaptiviteit in tijd en ruimte. Het lijkt verder eveneens logisch dat bij het bepalen van de betreffende prioriteiten wordt rekening gehouden met wat er in het werkveld aan actuele noden en voorstellen leeft. Voor de eerstvolgende prioriteiten werd hiertoe in opdracht van CJM een uitgebreide sectorbevraging georganiseerd.

10.5. Toelichting bij de scope

Qua ‘**geografisch**’ **toepassingsgebied** maken we een onderscheid tussen lokaal, bovenlokaal, niveau Vlaanderen en internationaal. De invulling van deze verschillende niveaus heeft met een combinatie van verschillende meerwaarde-componenten te maken die het verschil maken met een zogenaamd ‘lager niveau’, met name: een werking met relevantie en/of uitstraling en/of bereik en/of netwerk en/of functioneren op dat specifieke niveau. Dit moet via de beoordeling worden scherper gesteld.

- ▶ Helemaal onderaan het bovenstaande schema expliciteren we dat er voor infrastructuur van louter lokaal tot interlokaal belang (relevantie en/of bereik en/of uitstraling) geen investeringssubsidie via de Vlaamse Gemeenschap mogelijk is. Belangrijkste reden daarvoor is het subsidiariteitsprincipe en het feit dat de Vlaamse middelen daarvoor reeds in 1994 via het Gemeentefonds aan de lokale besturen werden overgeheveld. Infrastructuur met uitsluitend lokale (tot interlokale) relevantie, bereik of uitstraling. Binnen het huidige reglement is een bovenlokale werking een ontvankelijkheidsvoorwaarde, die gescreend wordt bij de beoordeling. Het toepassingsgebied betreft voornamelijk werkingen met een scope gericht op Vlaanderen en internationaal, deels ook bovenlokaal (voor zover er – deels of volledig – structureel ook sprake is van een bovenlokale werking). Dit is te behouden. Toch is het wenselijk om het lokale niveau op een andere dan direct financiële manier te ondersteunen door – naar analogie van Sport Vlaanderen – te voorzien in een specifiek ondersteuningsbeleid met focus op advies en begeleiding, informatie en expertisedeling, visievorming en sensibilisering, toeleiding naar andere financieringsvormen, beleidsdomein-overschrijdende kansen, enz. Zowel de cultuur- als de jeugdsector wijzen op het belang tot de noodzaak hiervan.
- ▶ Bij de categorisering van werkingen als ‘bovenlokaal’ is het van belang om zoveel mogelijk – maar niet alleen – te vertrekken van sectorale en deels ook sectorbrede beleidskaders m.i.v. dus van werkingssubsidies (waarbinnen een erkenning op Vlaams niveau dus automatisch het bovenlokale karakter bevestigt). De invulling van begrippen als ‘bovenlokaal’ en ‘internationaal’ kan je immers niet zomaar sectorspecifiek of nog smaller van elkaar laten verschillen. Welke invulling aan deze ‘geografische’ begrippen te geven?
- ▶ Wat ‘internationaal’ betreft, kan het volstaan te verwijzen naar werkingen met internationale relevantie, uitstraling, verknoping en/of bereik. Bijkomend stelt zich hier de vraag in welke mate het wenselijk is om bij ‘internationaal’ ook een afzonderlijke dimensie ‘*flagships*’ te voorzien en/of extra investeringssubsidies om een internationale voorbeeldrol op te nemen.
- ▶ Wat ‘bovenlokaal’ betreft, worden alle organisaties meegenomen met een – deels of volledig – structurele bovenlokale werking.³⁹ Mogelijke bijkomende voorwaarden: bv. enkel bovenlokale infrastructuur met prioritair een publieksfunctie; bv. een groter percentage cofinanciering via de betreffende lokale besturen.

Welke ‘**infrastructuur**’ en ‘**aanvragers**’ komen in aanmerking voor investeringssubsidies? We geven volgende overwegingen en aanbevelingen mee.

- ▶ *Inkorten periode beschikkingsmacht.* Bovenstaand kader is enkel van toepassing op organisaties die zelf eigenaar zijn van infrastructuur of daarover beschikkingsmacht hebben gedurende een lange periode. Dit laatste is momenteel minimaal twintig jaar vanuit de overweging dat investeringssubsidies over een voldoende lange termijn meerwaarde moeten kunnen ressorteren (investeringsrisico).⁴⁰ Het is o.i. aangewezen om in een voldoende lange periode te blijven voorzien maar die periode eventueel wel te verminderen omdat dit de positie van gebruikers t.o.v. de eigenaars kan versterken bij het afdwingen van wenselijke tot noodzakelijke investeringen. Voor wie huurder is of een beschikkingsmacht heeft van minder dan twintig jaar, biedt bovenstaand beleidskader evenwel geen oplossing wat hun eventuele infrastructuurnoden betreft. Hun noden en mogelijkheden om hieraan te remediëren moeten afzonderlijk verkend

³⁹ Bijvoorbeeld regionale erkende musea, regionale erfgoeddepots, cultuurcentra waarvan de werking en het bereik deels of geheel het lokale en zelfs het bovenlokale niveau overstijgt, bepaalde werkplaatsen en muziekclubs, ...

⁴⁰ Uit de benchmark in het kader van dit onderzoek blijkt dat de andere beleidsdomeinen geen minimumtermijn als voorwaarde stellen

worden.⁴¹ Het beleidsmatig inzetten op en stimuleren van gedeeld ruimtegebruik – op tijdelijke en/of langdurige basis – kan bovendien ook hier tot op zekere hoogte soelaas bieden.

- ▶ *Beperkingen qua scope.* Enkel gebouwen behoren tot de FoCI-scope. Dit is met inbegrip van de niet bebouwde gronden op het betreffende perceel (publieke ruimte of niet), alsook met inbegrip van verankerbare installaties en materialen ('onroerend door bestemming') en digitale en technologische infrastructuur verbonden met de kernfunctie van de organisatie.

Behoren niet tot de hier voorgestelde scope (en is ook nu niet het geval):

- Cultuur- en/of jeugdrelevante investeringen in de 'publieke ruimte' en de inrichting ervan, tenzij de betrokken organisatie (of organisaties) hier van de betrokken overheid een beschikkingsmacht hebben toegewezen van nog minimaal 15 jaar.
 - Collectieve faciliterende infrastructuur in de digitale en/of technologische sfeer.
 - Infrastructuur waarvoor overwegend andere criteria gelden dan specifiek culturele en jeugdcriteria: bv. aanwezigheid in Brussel of de Vlaamse rand, taalkwestie (Voeren e.a.)⁴²
- ▶ *Afstemmen op beleid 'eigen infrastructuur'.* Het hier geschetste beleidskader betreft vooral het luik 'investeringsubsidies' maar maakt in de laatste kolom onderaan bewust ook de verbinding met de 'eigen infrastructuur' van de Vlaamse overheid. De keuze voor eigen infrastructuur kan immers als een specifiek 'instrument' worden gezien als antwoord op de doelstelling 'inzetten op strategisch belangrijke infrastructuren'. Zoals hierboven reeds aangewezen, is het aangewezen om beide infrastructuurregelingen op mekaar af te stemmen gelet op de potentiële én momenteel deels reële overlap tussen beide. We verwijzen hierbij naar een ander lopend onderzoek omtrent scenario's voor de eigen cultuur- en jeugdinfrastructuur van de Vlaamse Overheid.

10.6. Toelichting bij het budgettaire kader

Zoals reeds aangegeven, expliciteert bovenstaande aanzet van beleidskader op zich – d.i. nog zonder onderliggende inventaris – reeds duidelijk de enorme uitdaging waarmee de Vlaamse overheid wordt geconfronteerd m.b.t. de cultuur- en jeugdinfrastructuur in Vlaanderen en Brussel. Zelfs een stevig opgetrokken budget en een bepaalde mate van selectiviteit zal niet volstaan om aan de belangrijkste noden en uitdagingen tegemoet te komen. Met het tot nog toe beschikbare budget heeft het alvast weinig zin om een strategisch kader met een brede set van doelstellingen en noden naar voor te schuiven zoals we in bovenstaand schema hebben gedaan. Dit geldt in het bijzonder voor de sectorale prioriteiten (kolommen 2 t/m 4) waarvoor in de periode 2018-2020 jaarlijks voor de hele cultuur- en jeugdsector slechts 1,2 tot 2 mio euro ter beschikking was, abstractie makend van de tijdelijke extra middelen uit het Vlaams Klimaatfonds in de periode 2017 t/m 2019. Voor Grote Culturele Infrastructuur wordt er doorgaans een groter budget vrijgemaakt, maar dat is jaarlijks sterk wisselend, sterk politiek afhankelijk en dossier-specifiek.

Nog even als reminder het FoCI-budget van de lopende periode:

⁴¹ Uit de survey en desk research n.a.v. dit onderzoek blijkt dat tijdelijk gebruik van infrastructuur en inspelen op leegstand reeds een manier zijn om aan ruimtenoden binnen een aantal sectoren te voldoen (vooral jeugd, professionele kunsten, sociaal-cultureel werk). Dit valt in principe buiten het kader van de investeringsubsidies, maar kan een aandachtspunt zijn binnen het bredere infrastructuurbeleid.

⁴² Wat infrastructuur in Brussel, de Rand en andere taalgemeenten betreft welke volgens voorliggend voorstel van beleidskader niet voor FoCI-investeringsmiddelen in aanmerking zouden komen, is een mogelijke aanbeveling dat dit soort infrastructuur deels of geheel buiten het CJM-beleidsdomein wordt gesitueerd.

JAAR	TOTAAL	Enkel GCI	Enkel SP	WAARVAN KLIMAATFONDS	COMMENTS
2017	19 mio	10,5 mio	8,5 mio	3,2 mio	
2018	23 mio	16,8 mio	6,2 mio	5,0 mio	
2019	12 mio	5,5 mio	6,5 mio	5,0 mio	
2020	2 mio	0,0 mio	2,0 mio	bijdrage Klimaatfonds stopt	uitzonderlijk geen GCI in 2020, en ook geen theatertrekken

Verderop schetsen we mogelijke scenario's om hier op korte en langere termijn mee op te gaan, afhankelijk van het (potentieel) beschikbare budget en specifieke beleidskeuzen m.b.t. het soort en aantal doelstellingen, de inhoudelijke invulling ervan qua ruimtenoden en uitdagingen, de scope en het toepassingsgebied.

Beleidsniveau-overschrijdende afstemming en samenwerking wordt een belangrijk aandachtspunt bij het bepalen van welk overheidsniveau welke rol heeft voor welke infrastructuur, ook en vooral financieel. Eventueel kan een degressief percentage van cofinanciering via FoCI overwogen worden voor investeringen op het bovenlokale niveau (bv. max 50% via FoCI), in het geval van lokale infrastructuur met een bovenlokaal karakter, die niet op Vlaams niveau wordt ondersteund. In voorliggend beleidskader wordt ervan uitgegaan dat de Vlaamse overheid niet mee investeert in cultuur- en jeugdinfrastructuur van louter lokaal of interlokaal belang, maar – naar analogie met Sport Vlaanderen – wel voorziet in niet-financiële ondersteuning (zie hoger). Wat specifiek de jeugdsector betreft, kan dit eventueel anders geconcipieerd worden omdat de actieradius van deze sector zich vooral op het lokale en interlokale niveau situeert.

Hoe dan ook: gegeven de bestaande scope (bovenlokale cultuur- en jeugdinfrastructuur) en de noden en uitdagingen die er op dit vlak zijn, is – zoals reeds gesteld – het beschikbare budget tot nog toe in grote mate ontoereikend en zal zelfs een eventuele significante budgetverhoging niet blijken te volstaan. De nog ontbrekende inventaris zal o.i. deze vaststelling alleen maar aanscherpen. Enige selectiviteit wordt dus onvermijdelijk.

Qua budgettaire selectiviteit en het gericht kunnen inzetten van middelen zijn er potentieel verschillende knoppen waaraan kan gedraaid worden, ook al bepleit uiteraard niemand dit. Dergelijke knoppen zijn bijvoorbeeld:

- ▶ *Het beschikbare budget spreiden over alle doelstellingen* is een mogelijke optie, maar zou zonder meer leiden tot 'van alles een beetje, maar nooit goed'. Weinig 'strategisch' derhalve. Enkel een significant hoger budget kan hier enig soelaas bieden.
- ▶ *Beperkingen qua ambitieniveau op het vlak van aantal en soort doelstellingen*, en eventueel ook de breedte van de verdere inhoudelijke invulling ervan (zie schema), is een andere mogelijke optie... maar dit heeft uiteraard belangrijke consequenties voor doelstellingen en noden die daardoor uit de boot zouden vallen.
- ▶ *Selectiviteit op het vlak van het aantal en de soort prioriteiten* (en daarbij al dan niet rekening houden met het onderscheid tussen sectorbrede en sectorspecifieke prioriteiten). Louter inzetten op sectorbrede prioriteiten bijvoorbeeld zou uiteraard belangrijke consequenties hebben voor de sectorspecifieke ruimtenoden.
- ▶ *Louter inzetten op wat wettelijk verplicht is op het vlak van randvoorwaarden* en dus niet ook op een meer integrale aanpak van bv. ecologische duurzaamheid.

- ▶ *Het geheel van wettelijk verplichte randvoorwaarden (of een deel ervan) subsidiëren vanuit een breder Vlaams beleidskader.*
- ▶ *Selectiviteit inbouwen qua soort (en aantal) potentiële aanvragers en qua toepassingsgebied, is nog een andere mogelijkheid. Hier zijn er theoretisch gezien meerdere deel-opties:*
 - *bv. voor de doelstelling ‘belangrijke infrastructuren’ (of GCI’s) niet alle structureel gesubsidieerde organisaties met werking gericht op de hele Vlaamse Gemeenschap (of ruimer) in aanmerking laten komen;*
 - *bv. voor de andere doelstellingen niet ook alle werkingen met een – deels of volledig – bovenlokale structurele werking meenemen;*
 - *bv. verlaging van de FoCI-bijdrage voor bovenlokale infrastructuur;*
 - *bv. enkel individuele aanvragers of ook clustering van aanvragers mogelijk (al dan niet op eenzelfde site); enz...*
- ▶ *Eventuele combinatiemogelijkheid – in hetzelfde jaar of een over een langere periode – van meerdere subsidieaanvragen via verschillende instrumenten uitsluiten. Combineren van subsidieaanvragen via meerdere instrumenten is in het voorgestelde beleidskader mogelijk, maar zet desgevallend uiteraard extra druk op het beschikbare budget en op een gelijkwaardige behandeling.*
- ▶ *De scope van subsidieerbare kosten beperkt houden tot eventueel nog verder beperken. Bijvoorbeeld, alhoewel wenselijk als extra subsidieerbare kosten: geen studie- of advieskosten, geen inrichting, geen digitale en technologische basisinfrastructuur, geen essentiële niet-verankerbare installaties, ...*
- ▶ *Het budget Grote Culturele Infrastructuur deels of geheel op een andere manier aanwenden, bv. meer of louter in lijn met inhoudelijk-strategische uitdagingen (kolom 3 van de matrix) of de nood aan innovatie (kolom 4).*
- ▶ *Het selectiever hanteren van het instrument ‘eigen infrastructuur’ en het huidig aantal daartoe behorende infrastructuren sterk reduceren. Zie hiervoor het andere onderzoeksrapport van IDEA Consult m.b.t. de eigen infrastructuur.*

In een tweede schema verderop schetsen we mogelijke scenario’s om met bovenstaand beleidskader en de hier beschreven complexiteit op korte termijn en middellange termijn om te gaan, mede in functie van het (potentieel) beschikbaar budget. Daarin beperken we ons tot de knoppen ‘aantal en soort doelstellingen’, de inhoudelijke invulling ervan en het toepassingsgebied.

10.7. Reality checks

Niettegenstaande bovenstaande reflecties m.b.t. strategisch en budgettair kader blijft het wenselijk om bovenstaand schema een (continue) *reality check* te geven aan de hand van bepaalde relevante praktijken die daardoor eventueel uit beeld dreigen te verdwijnen, zoals bv.

- ▶ *Bovenlokale structurele werkingen van cultuurcentra zijn nu wel reeds meegenomen via het toepassingsgebied ‘bovenlokaal’. Idem dito andere structurele bovenlokale praktijken zoals bv. regionale musea, regionale depots, en dergelijke meer.*
- ▶ *Bij inspirerende co-working sites (bv OPEK, Walter, LeSpace, Permanent, Timelab, e.a.) daarentegen ligt dit minder evident. Deze sites betreffen geen individuele maar een collectieve infrastructuur en sommige zijn door de collectiviteit ervan ook een Grote Culturele Infrastructuur. Overigens zijn de daar gevestigde organisaties soms (nog) niet structureel gesubsidieerd en blijkt*

samenwerking met andere beleidsdomeinen financieel en organisatorisch soms in het nadeel te spelen. Zie bijvoorbeeld een artikel van Kunstenpunt over de casus van Werkplaats Walter⁴³.

- ▶ In welke mate capteren we dynamiserende jeugdinfrastructuur in de stijl van urban-gerelateerde activiteiten (muziek, dans, skate, ...), hybride plekken, e.a. in de binnen- en/of buitenruimte?
- ▶ Uit de sectorbevraging en een extra *quick reality check* blijkt dat allerlei juridische, fiscale, administratieve en veiligheid-gerelateerde beperkingen in belangrijke mate vernieuwende en complexere manieren van ruimtecreatie en ruimtebeheer belemmeren (bv. Oud Postgebouw Sint-Gillis in dossier Kunstenpunt over 'ruimte voor kunst'). Hier dient zich een andere beleidsmatige uitdaging aan. Bovendien is dit vaak ook een federaal gegeven.

10.8. Belang van aanvullende initiatieven en maatregelen

Behalve bovenstaande aanzet van strategisch kader met focus op investeringsmiddelen via het beleidsdomein cultuur en jeugd, zijn ook nog volgende aanbevelingen essentiële aspecten van een doeltreffend strategisch kader.

- ▶ *Het belang van omkadering, coaching en kennisdeling.*
Begeleidende maatregelen ter ondersteuning van de sector zullen in elk scenario noodzakelijk zijn om de gestelde doelstellingen te bereiken. Die sectorondersteuning betreft vooral coaching en begeleiding, communicatie en sensibilisering, kennis- en ervaringsuitwisseling, toeleiding naar aanvullende financiering ook⁴⁴. Zowel de aanbevelingen in eerdere rapporten als de benchmark en de sector-bevraging hebben op het belang en de noodzaak hiervan gewezen. Noch het FoCI noch de 'bovenbouw' zijn hiervoor evenwel voldoende uitgerust qua capaciteit en expertise. Het ontbreken van specifieke capaciteit en expertise stelt zich bovendien eveneens binnen de sector zelf, uitzonderingen niet ten na gesproken. Deze noodzaak aan ondersteuning betreft overigens niet alleen de bovenlokale cultuur- en jeugdsector maar ook de lokale sector m.i.v. de lokale besturen t.a.v. wie de Vlaamse overheid een andere dan subsidiërende rol meerwaarderol zou kunnen opnemen, hetgeen bijvoorbeeld reeds gebeurt op het vlak van sportinfrastructuur.
- ▶ *Beleidsdomein-overschrijdend samenwerken*
Het verkennen van mogelijkheden voor beleidsdomein-overschrijdend samenwerken en delen van infrastructuur, en dit op alle overheidsniveaus, is toekomstgericht een strategisch essentieel gegeven, zoals trouwens ook reeds in eerdere aanbevelingen en adviezen werd aangegeven.
- ▶ *Een optimaler fiscaal en juridisch kader*
Via de sectorbevraging en het raadplegen van diverse bronnen worden verschillende knelpunten gesignaleerd op het vlak van het momenteel geldende fiscaal en juridisch kader in relatie tot met name vernieuwende praktijken m.i.v. hun infrastructuurnoden. Dit is evenwel grotendeels een federale materie en behoeft dus veelal bemiddeling op een hoger niveau. Het is wenselijk dit voorafgaandelijk preciezer in kaart te brengen.

⁴³ <https://www.kunsten.be/nu-in-de-kunsten/ruimte-voor-kunst-case-8-werkplaats-walter/>

⁴⁴ Wat aanvullende financiering betreft: zie hiervoor o.a. de binnen CJM reeds aanwezige kennis, alsook de benchmark in het kader van dit onderzoek met Sport Vlaanderen, het Agentschap Onroerend Erfgoed en Toerisme Vlaanderen. Behalve deze benchmark kunnen ook nog andere beleidsdomeinen relevante inspiratie bieden (bv. Welzijn, Onderwijs, Wonen).

10.9. Naar een FoCI 2.0 ?

Alles overschouwend en aansluitend op wat in dit hoofdstuk en met name ook onder punt 2.8. werd vermeld, zouden we willen aanbevelen om FoCI te herdenken en te verbreden tot een 'Fonds Ruimte voor Cultuur en Jeugd', met behalve een subsidiërende rol, eveneens:

- ▶ een globaal-ondersteunende rol t.a.v. de sector (screenings, coaching, begeleiding, vorming, ...),
- ▶ idem dito t.a.v. het lokale niveau (specifieke ondersteuning, anders dan subsidiëring),
- ▶ én een voorwaardenscheppende tot bemiddelende rol t.a.v. zowel de Vlaamse overheid (algemeen en specifieke departementen/agentschappen) als de Federale overheid.⁴⁵

Dit beantwoordt niet alleen aan een reële behoefte, maar verhoogt ook aanzienlijk de kans op een betere kwaliteit van de cultuur- en jeugdinfrastructuur in Vlaanderen. Bovendien sluit dit aan bij de tendens van een veranderende rol van de overheid in relatie tot hun specifieke sector(en). Meer die van stimulator, partner en regisseur dan van beheerder en controleur.

Voor specifieke expertise – zoals bijvoorbeeld ecologische duurzaamheid, toegankelijkheid, e.a. – ligt het voor de hand hiervoor de specifieke bovenbouworganisaties in de lead te zetten en te versterken. Zowel voor FoCI als de betreffende bovenbouworganisaties geldt evenwel de vaststelling dat ze daartoe momenteel niet zijn uitgerust wat de nodige capaciteit en expertise betreft. Ook dit heeft evenwel budgettaire consequenties

⁴⁵ Ook het SARC deed eerder al een gelijkaardige aanbeveling in de nota *Bouwen aan culturele ruimtes*.

11 / Scenario's: hoe op korte termijn omgaan met dit strategisch kader? ⁴⁶

Infrastructuur is geen doel op zich, maar een middel voor strategische beleidsvoering. Zoals reeds aangegeven, schetst het bovenstaand schema een aanzet van potentieel strategisch kader voor de cultuur- en jeugdinfrastructuur in Vlaanderen en Brussel, evenwel zonder rekening te houden met budgettaire en personele beperkingen. Dit doen we wél in een tweede schema, waarin we voor het luik investeringssubsidies mogelijke scenario's schetsen om hier op korte en langere termijn beleidsmatig mee om te gaan, mede rekening houdend met het daarvoor (potentieel) beschikbaar budget. Welke zijn de mogelijkheden om op korte termijn om te gaan met bovenstaande aanzet van een strategisch kader voor cultuur- en jeugdinfrastructuur?

Onderstaand schema schetst een aantal mogelijke scenario's om ook reeds op korte termijn met het geschetste voorstel van strategisch kader om te gaan. Uiteraard zijn hierop varianten denkbaar, alsook nog andere scenario's. Bij de keuze voor een bepaald scenario zijn specifieke beleidsvoorkeuren en het (potentieel) beschikbaar budget de belangrijkste bepalende factoren.

Bij onderstaande scenario-opdeling hebben we uitsluitend aan de knoppen 'aantal en soort doelstellingen' en de concrete invulling ervan gedraaid. Mede afhankelijk van het beschikbaar budget kan er uiteraard ook nog aan andere knoppen worden gedraaid.⁴⁷ Met het budget van de laatste jaren kom je o.i. evenwel niet veel verder dan scenario 1 of 2 waardoor de ook meer inhoudelijke scenario's 3 of 4 dreigen af te vallen... tenzij ervoor wordt gekozen om de focus 'randvoorwaarden' daarvoor in te ruilen.

⁴⁶ In voorliggend voorstel van strategisch kader (zie hoger) blijven we cultuur- en jeugdinfrastructuur combineren. Afhankelijk van het beschikbare budget en beleidsoverwegingen hierover kan (deels of geheel) geopteerd worden voor een opsplitsing tussen beide sectoren. Zie reflecties in de introductie bij de 'aanzet van strategisch kader' (zie §DEEL 110.1).

⁴⁷ Zie 'knoppen waaraan kan gedraaid worden' onder 'bij het budgettair kader' (zie §DEEL 110.6).

		SCENARIO 3 Extra luik 'impulssubsidies'	SCENARIO 4 Extra luik 'innovatie'
	SCENARIO 2 Focus randvoorwaarden + focus GCI	Idem als scenario 2, maar ... - Ontdubbeling reglement 'sectorale prioriteiten' in een luik 'beantwoorden aan randvoorwaarden' en een luik 'impulsen voor inhoudelijke prioriteiten' - In beide luiken onderscheid te maken tussen resp. sectorbrede en sectorspecifieke prioriteiten. - Hiaten in het landschap als positief discriminerende factor meenemen in de criteria. - Behoud afzonderlijk reglement voor de doelstelling 'belangrijke infrastructuur'.	Idem als scenario 3, maar ... - Toevoeging van een extra luik of reglement voor de doelstelling 'initieëren en/of ondersteunen van innovatie' - Behoud van een luik/reglement 'beantwoorden aan randvoorwaarden' en een luik/reglement 'impulsen voor inhoudelijke prioriteiten' - Behoud van een afzonderlijk reglement of luik voor de doelstelling 'strategisch belangrijke infrastructuur'
SCENARIO 1 Light optimalisatiescenario	Idem als scenario 1, maar ... - Reglement 1 'sectorale prioriteiten': uitsluitende focus op de doelstelling 'beantwoorden aan de randvoorwaarden', met onderscheid tussen sectorbrede en sectorspecifieke randvoorwaarden - Reglement 2 doelstelling 'strategisch belangrijke infrastructuur' (GCI's) > idem als scenario 1 - Optioneel bij reglement 1: toevoeging van extra ambitieniveau qua voorbeeldfunctie op het vlak van bv. integrale duurzaamheid en/of integrale toegankelijkheid	ALTERNATIEF SCENARIO 3b: loutere focus op 'impulssubsidies' en 'GCI'; geen randvoorwaarden als sectorale prioriteiten.	ALTERNATIEF SCENARIO 4b: loutere focus op 'impulssubsidies', 'innovatie' en 'GCI'; geen randvoorwaarden meer.
Sectorale prioriteiten - Nieuwe prioriteiten (zie longlist/shortlist) - Geoptimaliseerde procedure Grote Culturele Infrastructuur - Geoptimaliseerde en transparante procedure, incl. beoordelingscommissie + jaarlijks budget - Het beleid m.b.t. GCI's meer af te stemmen op inhoudelijke meerwaarde ⁵⁸ Basisonderhoud via eigen middelen - Belang van reality check - Eventueel selectief exploitatiesubsidie overwegen	Comments Het reglement 'sectorale prioriteiten' wordt opgevat als een 'basisreglement' met focus op randvoorwaarden, respectievelijk: 1. Sectorbrede randvoorwaarden 2. Sectorspecifieke randvoorwaarden Eventueel te voorzien in 2 gradaties qua ambitieniveau en complexiteit: 1. Light ingrepen > light procedure 2. Integraal > bijzondere procedure Behoud afzonderlijk reglement voor GCI's.	Comments Het huidige reglement 'sectorale prioriteiten' krijgt 2 verschillende luiken (of wordt gesplitst in 2 verschillende reglementen). Van belang om een duidelijk onderscheid te maken tussen enerzijds 'randvoorwaarden' (resp. sectorbrede en sectorspecifiek) en anderzijds 'inhoudelijk-strategische impulsen' (resp. sectorbreed en sectorspecifiek). In het alternatief scenario verdwijnen de randvoorwaarden uit het blikveld.	Comments In dit scenario combineren we het luik of reglement impulssubsidies voor inhoudelijke beleidslijnen met de doelstelling 'innovatie' + met een afzonderlijk reglement GCI. Voor elk onderdeel is een afzonderlijke benadering en procedure vereist. In het alternatief scenario verdwijnen ook hier de randvoorwaarden uit het blikveld.

Waar we nu melding maken van 'afzonderlijke reglementen' kan desgewenst ook geopteerd worden voor 'afzonderlijke luiken binnen één reglement'.

Bijlage 5: Benchmarking

IDEA Consult vergeleek het FoCI-reglement met (deel)reglementen voor investeringssubsidies in drie andere sectoren: Sport Vlaanderen (Decreet Bovenlokale Infrastructuur en Topsportinfrastructuur), Agentschap Onroerend Erfgoed (vnl. de Erfgoedpremie) en Toerisme Vlaanderen (impulsprogramma Hefboomprojecten en Decreet Jeugdverblijven). Deze bijlage betreft tussentijdse conclusies en projecties gebaseerd op de benchmark. Te lezen samen met a) meer uitgebreide matrixtabellen in een apart document en b) het syntheserapport waarin – waar mogelijk en relevant – dit alles en nog andere inspiratie uit de benchmark is verwerkt.

12 / Beleidskader

12.1. Algemeen

- ▶ Het valt op dat de benchmark-cases binnen een bredere beleidsvisie kaderen en globaal strategischer van aard zijn dan het FOCl-kader. FoCl werkt tot op vandaag vooral vraaggestuurd.
- ▶ Opvallend is eveneens de verschillende (en evoluerende) visie op de relatie tussen overheid en sector, en de functie van een financieringsinstrument m.i.v. de rol van de bevoegde administratie daarin. Dit is vooral opvallend bij Toerisme Vlaanderen, dat de sector (in brede zin) steeds meer als noodzakelijke potentiële ‘partner’ (ipv ‘subsidieaanvrager’) gaat zien en benaderen om het eigen beleid (al dan niet gedeeld of overlegd met de sector) te kunnen realiseren. Tegelijk gebeurt dit minder vanuit een positie van ‘afstandelijk beherende administratie’, maar steeds meer in een coachende, mee-ontwikkende rol (voorbereidings- en aanvraagfase) en een sterk sturende-coachende-controlerende rol (uitvoeringsfase). Doel is telkens: zo sterk mogelijke projecten (op alle vlakken) en een zo sterk mogelijk eindresultaat (op alle vlakken) in lijn met het eigen beleid. Ook het sterker inzetten van Sport Vlaanderen op omkadering in de voorbereidings- en uitvoeringsfase gaat (lichtjes) in die richting, waarbij Sport Vlaanderen evenwel de nodige afstand behoudt om het vermoeden van ongelijke behandeling van aanvragen te vermijden. Essentieel is hierbij uiteraard de overweging in welke mate FoCl hiertoe momenteel is uitgerust qua capaciteit en expertise.
- ▶ Investeringsbeleid veronderstelt gelaagdheid. Voorgaande beschouwing betreft vooral/alleen projecten met een echte ontwikkelingsdimensie, die meestal ook een grotere schaal hebben en waarvoor een substantieel budget beschikbaar is (idem bij FoCl). Andere investeringslijnen focussen eerder op bv. kleinere specifieke investeringen (energie, toegankelijkheid, familievriendelijkheid, ...) of bv. de all-in kwaliteitsvolle continuïteit van gebouwen (optimalisering, herstellingen,...). Deze gelaagdheid leidt logischerwijze tot een telkens ook wat andere rol van de betrokken administratie.

12.2. Specifiek

12.2.1 Sport Vlaanderen

- ▶ Beleidsbasis is een geïntegreerd en globaal sportinfrastructuurplan, dat onderzoeksmatig stevig is onderbouwd. Het betreft een langetermijnvisie, met o.a. het onderscheid tussen lokale, bovenlokale en topsportinfrastructuur + de klemtoon op het belang van samenwerking en cofinanciering (publiek en/of privaat en/of eigen middelen) bij zowel investering als exploitatie + aandacht voor het optimaler aanwenden van reeds bestaande infrastructuur + faciliterende inrichting van de publieke ruimte + ...

- ▶ De investeringsubsidies voor respectievelijk ‘bovenlokale sportinfrastructuur’ en ‘top-sportinfrastructuur’ – geregeld via een afzonderlijk decreet – zijn twee van de zeven subsidiëringinstrumenten die in het globaal sportinfrastructuurplan voorzien zijn. Het doel ervan is om zoveel mogelijk Vlamingen aan het sporten te krijgen enerzijds, en topsport te stimuleren en te faciliteren anderzijds.
- ▶ De beleidsmatige insteek van dit specifieke decreet is overwegend ‘ontwikkeling en optimalisering van infrastructuur’, evenwel met een expliciete keuze voor “tegenoet-koming in de investeringskosten” in een context van samenwerking en cofinanciering tussen actoren.
- ▶ Specifieke beleidsaccenten zijn gelijklopend met FoCI: energetisch duurzaam, integrale toegankelijkheid, ... maar ook ‘innovatief zijn’ wordt als beoordelingscriterium genoemd.
- ▶ Er wordt sterk ingezet op omkadering (informatie, advies, begeleiding) in de aanvraagfase

12.2.2 Agentschap Onroerend erfgoed

- ▶ Beleidsbasis is het Onroerend Erfgoeddecreet (all in one) + het daarop gebaseerde besluit.
- ▶ Het verlenen van premies aan eigenaars en beheerders voor de zorg van hun onroerend erfgoed kadert binnen een bredere visie en praktijk van financiële ondersteuning waarvan behalve verschillende soorten premies ook leningen en fiscale voordelen deel uitmaken. Het Agentschap leidt bijkomend ook actief toe naar aanvullende financieringsmogelijkheden en andere vormen van ondersteuning via de lokale besturen (steden, gemeenten, provincies), Herita (projectrekening, informatie, vorming), de Vlaamse Erfgoedkluis (begeleiding) en de Koning Boudewijnstichting (projectoproepen, ondersteuningsfondsen).
- ▶ Qua strategische focus vertrekt de erfgoedpremieregeling van cofinanciering (basispremie van 40%, weliswaar verhoogbaar tot 60% + extra aanvullende premiemogelijkheid). Voor grote en gefaseerde werken bestaat de meerjarenpremie.
- ▶ De communicatie is sterk vraaggericht uitgewerkt > vertrekt zowel vanuit specifieke vragen (soort activiteiten) als specifieke instrumenten (soort ondersteuning). Er werden ook specifieke handleidingen uitgewerkt (bv. voor ‘open erfgoed’) + eveneens een inspiratie-gids toeristische erfgoedontwikkeling (ism Toerisme Vlaanderen).

12.2.3 Toerisme Vlaanderen

- ▶ Toerisme Vlaanderen werkt met impulsprogramma’s voor o.a. infrastructuur-gerelateerde investeringen. Beleidsbasis voor alle impulsprogramma’s is het Besluit van de Vlaamse regering betreffende toerismesubsidies, verder geconcretiseerd in ministeriële besluiten.
- ▶ Het betreft een dynamisch concept met wisselende impulsprogramma’s en accenten, veelal samengaand met verschillende regeerperiodes.
- ▶ Het impulsprogramma ‘hefboomprojecten 2014-2019’ zette sterk in op ontwikkeling van innovatieve en internationaal relevante projecten op het vlak van Vlaamse Meesters, kernattracties en meeting infrastructuur. De hiervoor ontwikkelde benadering (zie hoger onder ‘algemeen’) zal ook in de toekomst verder doorgezet worden en nog verder worden aangepast en verdiept.

